

Kaderbrief 2018-2021

Versie: 2.0.0.0.0

Inhoudsopgave

1 Leiden in perspectief	3
2 Leeswijzer	5
3 Financieel meerjarenbeeld	7
3.1 Inleiding	7
3.2 Rekening 2016	8
3.3 Begroting 2017	9
3.4 Programmabegroting 2018	10
4 Kaders programma's	17
4.1 Bestuur en dienstverlening	18
4.2 Veiligheid	22
4.3 Economie	26
4.4 Bereikbaarheid	32
4.5 Omgevingskwaliteit	38
4.6 Stedelijke ontwikkeling	42
4.7 Jeugd en onderwijs	48
4.8 Cultuur, sport en recreatie	54
4.9 Maatschappelijke ondersteuning	60
4.10 Werk en inkomen	66
4.11 Algemene dekkingsmiddelen	74
4.12 Overhead, Vpb en onvoorzien	78
5 Uitgangspunten meerjarenbegroting	81
5.1 Algemene uitgangspunten	81
5.2 Loon-, prijs- en belastingontwikkeling	84
5.3 Ontwikkeling areaal	85
5.4 Ontwikkeling algemene uitkering Gemeentefonds 2017-2021 en belastingen	86
5.5 Ontwikkeling kapitaallasten 2018-2021	88
6 Bijlagen	93
6.1 Totaaloverzicht autonoom	93
6.2 Totaaloverzicht mee- en tegenvallers	94
6.3 Totaaloverzicht nieuw beleid	96
6.4 Totaaloverzicht bijsturing / inzet reserves	97
6.5 Totaaloverzicht budgettair neutraal	98
6.6 Totaaloverzicht per programma	99

Hoofdstuk 1

1 Leiden in perspectief

Leiden ontwikkelt zich voorspoedig als kennisstad, cultuurstad, ondernemende stad, sociale stad, duurzame stad én financieel gezonde stad. Talloze organisaties, bedrijven, inwoners werken met hart en ziel – samen met de gemeente – aan een sterke stad en regio.

Voor het gemeentebestuur is het laatste jaar van deze raadsperiode (2014-2018) aangebroken. Het college van B en W biedt u zijn laatste kaderbrief aan. Deze bevat, zoals in andere jaren, ook een structureel sluitende meerjarenbegroting.

Het college blijft zich uiteraard inspannen om ingezette programma's en projecten, waartoe uw raad heeft besloten, tot een goed einde te brengen, dan wel de continuïteit ervan te waarborgen. Dit laatste geldt in het bijzonder voor aandacht voor wijken (met wijkregie en – vanuit Beheer – wijkgericht werken) en voor het programma Binnenstad. De aandacht vanuit verschillende portefeuilles voor wijken voorziet in een behoefte, hebben wij gemerkt. Door de wijk meer en meer als uitgangspunt te nemen voor dienstverlening en beleid (van Sociaal domein tot Beheer) kunnen wij beter aansluiten op de wensen, belangen en behoeften van de inwoners van onze stad. Uit gesprekken en bijeenkomsten merken wij dat Leidenaren dat op prijs stellen. Wij werken daarom graag mee aan structurele voortzetting hiervan. Wij zeggen dit met gepaste bescheidenheid, in het vooruitzicht van nieuwe verkiezingen, in maart 2018, waaruit nieuwe afwegingen en keuzes zullen voortkomen.

In deze kaderbrief besteden wij veel aandacht aan het sociaal domein. Dat is ook niet verwonderlijk, aangezien bijna de helft van de gemeentelijke begroting hierop betrekking heeft. Het is ons gelukt om financiële ruimte te vinden voor dekking van tegenvallers op de jeugdzorg. Het blijft ons streven om de uitgaven aan jeugdzorg te beperken tot het budget dat wij op basis van het landelijke verdeelmodel voor de jeugdzorg ontvangen. Wij verwachten dat preventiemaatregelen ertoe zullen leiden dat dit doel eind 2020 bereikt kan worden (in plaats van 2018). Uiteraard kan dit alleen als het rijk niet verder bezuinigt.

Ook de uitgaven aan minimabeleid hebben onze aandacht: die waren afgelopen jaar hoger dan geraamd. Meer Leidenaren wisten de weg naar inkomensondersteuning te vinden. Door inspanningen om de inkomensregelingen bij de doelgroep onder de aandacht te brengen is dit veranderd. Er zijn nu meer aanvragers, die aanvragen doen voor hogere bedragen. Daarvoor trekken wij tijdelijk extra geld uit. Tot slot hebben wij meer geld moeten uittrekken voor uitvoering van de participatiewet, vooral voor mensen die tot 2015 gebruik maakten van de WSW.

In deze kaderbrief stellen wij voor een aantal (vooralsnog) tijdelijke programma's en projecten in ieder geval in 2018 te blijven financieren, bijvoorbeeld voor thema's als duurzaamheid en kennisstad. Wij laten het aan een nieuw gemeentebestuur om besluiten te nemen over voortzetting na 2018. Dit biedt een nieuw bestuur de ruimte eigen prioriteiten te stellen. Het gaat hier om een bedrag van circa € 2 miljoen. Tegelijk staan gemeenten, en dus ook Leiden, voor grote veranderingen die eerder dan medio 2018 om tijd en aandacht vragen. Ingrijpend is de invoering van de Omgevingswet. De impact hiervan is voor gemeenten vergelijkbaar met die van de drie decentralisaties in het sociaal domein (jeugdzorg, nieuwe Wmo, participatiewet). Deze kaderbrief bevat voorstellen om (de voorbereidingen op) deze grote veranderingen voortvarend ter hand te blijven nemen. Hierbij kan de organisatie voortbouwen op investeringen die we in de afgelopen jaren hebben gedaan in digitalisering van archieven, in het op orde krijgen van informatievoorziening en -beveiliging en in organisatieontwikkeling.

De financiële positie van de gemeente Leiden kunnen we op dit moment als solide bestempelen. Maar behoedzaamheid past ons, omdat we financieel gezond willen blijven. In deze kaderbrief zijn wij daarom terughoudend met nieuw beleid en nieuwe initiatieven. Onontkoombare maatregelen en dringende investeringsbeslissingen gaan wij echter niet uit de weg. In deze kaderbrief hebben wij daarom ruimte gemaakt voor aanpassing van het investeringsbudget voor onderwijshuisvesting, voor investeringen in drie belangrijke sportaccommodaties (zwembad de Vliet, een topsporthal met 2000 zitplaatsen en een regionale ijshal) en voor vlekkeloze continuering van publieksdienstverlening tijdens de verbouwing van het stadhuis en daarna. Leiden is bereid 60 procent van de kosten voor een ijsbaan van 250 meter op zich te nemen en door het verstrekken van een garantstelling het risico op zich te nemen. We verwachten dat de regio zorgt voor de rest van de financiering aangezien het merendeel van de verenigingen uit de regio komt.

In de komende jaren zal het gemeentebestuur politiek belangrijke en ingewikkelde keuzes moeten maken, over tal van onderwerpen zoals verdere versteviging van de positie van Leiden als kennisstad, over wonen, verstedelijking, aanpassing van de stad aan veranderend klimaat, energietransitie, veranderende manieren van vervoer, technologisering, digitalisering en veranderingen op de arbeidsmarkt, vergrijzing van de bevolking, sociale inclusiviteit en regionale samenwerking.

De financiële consequenties van zulke keuzes kunnen groot zijn. Bovendien krijgen we vanaf 2022 te maken met een forse daling van gemeentelijke inkomsten. Dan komt een einde aan precarioheffing op kabels en leidingen (die nu ruim € 7,8 miljoen per jaar oplevert). Ook hebben we rekening te houden met kortingen op het Gemeentefonds, met name met de zgn. opschalingskorting van € 0,9 mln. in 2022 (die aansluitend nog zal oplopen tot € 3,9 miljoen in 2025). Om de politiek-bestuurlijke afwegingen in 2018 te vergemakkelijken laat het college scenario's uitwerken die financieel inzicht bieden voor de keuzes die het volgende gemeentebestuur zal moeten maken. Ter voorbereiding hierop zal het college strategische verkenningen voorbereiden. We reserveren hiervoor een extra onderzoeksbudget van € 200.000 in 2017.

Ook nu het laatste jaar van deze raadsperiode is aangebroken blijven wij volop aan het werk voor onze inwoners, de stad en de regio. De grote vragen en kwesties van deze tijd gaan wij niet uit de weg, ondanks de beperkte financiële speelruimte. We blijven ons inzetten voor voorspoedige ontwikkeling van Leiden, voor welvarende, leefbare en duurzame wijken, in een ondernemende kennis- en cultuurstad en -regio, en voor versterking van de sociale cohesie, samen met al onze stadspartners. En wij kijken dan ook uit naar de mogelijkheid om deze kaderbrief met uw gemeenteraad te bespreken.

Met deze kaderbrief houden we meerjarig het weerstandsvermogen op peil en blijft de gemeente Leiden financieel gezond, zonder dat we de realisatie van de gekozen ambities in gevaar te brengen.

Het bovenstaande resulteert in een sluitend meerjarenbeeld voor 2018 - 2021 binnen de financiële kaders van het Beleidsakkoord.

Dat houdt in dat over de periode 2018 tot en met 2021:

- De meerjarenraming structureel sluitend is;
- De concernreserve € 30 miljoen bedraagt;
- De onroerendezaakbelasting voor woningeigenaren reël daalt met 1,5% per jaar t/m 2018;
- De afvalstoffenheffing en rioolheffing alleen trendmatig stijgen.

Hoofdstuk 2

2 Leeswijzer

In deze kaderbrief vindt u in hoofdstuk 3 een samenvatting van het financieel meerjarenbeeld, te beginnen bij de resultaten van de jaarrekening 2016. Daarna komen in dit hoofdstuk de begroting 2017 en het financieel meerjarenbeeld 2018-2021 in een notendop aan de orde.

In hoofdstuk 4 komen alle programma's aan bod. Hier wordt elk programma kort ingeleid met actuele ontwikkelingen vanuit het Rijk of vanuit de stad. Ook vindt u het voorstel tot aanpassing van de prestaties. Daarna staan per programma de financiële consequenties beschreven. Deze zijn ingedeeld naar autonome ontwikkelingen, mee- en tegenvallers, nieuw beleid en bijsturing.

In hoofdstuk 5 worden de uitgangspunten voor de begroting 2018-2021 toegelicht. Hierin staan onder andere de algemene uitgangspunten, de ontwikkelingen in de algemene uitkering, de prijs- en looncompensatie, de ontwikkeling van de kapitaallasten en het onderhoud van kapitaalgoederen. Ten slotte vindt u in de bijlagen het totaaloverzicht autonome ontwikkelingen, mee- en tegenvallers, bijsturing, nieuw beleid en de invulling van de lopende taakstellingen.

- Tenzij anders vermeld geldt dat alle bedragen in duizendtallen staan vermeld.
- Een voordelige ontwikkeling staat als negatief bedrag vermeld.

Meicirculaire 2017

De meicirculaire 2017 van het Ministerie van BZK is niet verwerkt in de financiële stand van zaken in deze kaderbrief.

De kaderbrief is verschenen op donderdag 1 juni. Daarmee was de tijd tekort om de uitkomst integraal te betrekken bij de opstelling van deze brief. Wel gaan wij in paragraaf 3.4.2 in op de wijze waarop de meicirculaire de meerjarenraming 2018-2021 beïnvloed.

Hoofdstuk 3

3 Financieel meerjarenbeeld

3.1 Inleiding

Zoals in het voorwoord is beschreven is de Kaderbrief 2018 – 2021 gebaseerd op de uitkomsten van de jaarrekening 2016 en de eerste Bestuursrapportage over 2017. Bij het opstellen van de kaderbrief zijn we uitgegaan van een stand van de concernreserve na de voorgestelde bestemming van het resultaat. Omdat het geprognosticeerde resultaat over het lopend kalenderjaar door vooral autonome tegenvallers negatief uitpakt, hebben wij dit negatieve saldo van baten en lasten en de effecten op de concernreserve betrokken bij de Kaderbrief 2018 – 2021.

De afschaffing van de precariobelasting op ondergrondse kabels en leidingen vanaf 2022 heeft invloed op de beoordeling of de meerjarenraming structureel sluitend is. Over de alternatieven voor dekking van het wegvallen van deze opbrengst gaan wij in paragraaf 3.4.1 nader in.

Ander belangrijke aandachtspunten blijven de (kosten)ontwikkelingen in het Sociaal Domein.

Door de voorgestelde maatregelen houden we ons weerstandsvermogen op peil en blijven we financieel gezond, zonder de realisatie van onze ambities in gevaar te brengen. Het bovenstaande resulteert in een sluitend meerjarenbeeld voor 2018 – 2021 binnen de financiële kaders van het Beleidsakkoord.

In paragraaf 5.1 lichten we dit verder toe.

Meicirculaire 2017.

De uitkomst van de meicirculaire lichten wij toe in paragraaf 3.4.2.

De uitkomst is gelet op de late verschijning van de meicirculaire niet verwerkt in deze kaderbrief.

3.2 Rekening 2016

Het resultaat van de Jaarstukken 2016 is afgerond € 3 miljoen voordelig. Dit resultaat is opgebouwd uit een aantal elementen waarmee in het resultaat op grond van de verantwoordingsvoorschriften voor gemeenten (BBV) nog geen rekening is gehouden:

- Resultaat op incidentele budgetten waarvan de besteding over de jaargrens heen loopt. Hiervoor stellen we in het bestemmingsvoorstel voor om deze budgetten over te hevelen (kolom 'budgetoverhevelingen' onderstaande tabel);
- Resultaat op budgetten binnen 'gesloten systemen', waarvan de raad heeft bepaald dat deze met een reserve kunnen worden verrekend. Hiervoor stellen we in het bestemmingsvoorstel voor om het resultaat 2016 te verrekenen met de reserves (kolom 'verrekeningen reserves' onderstaande tabel). Betreft voornamelijk de reserve Grondexploitaties;
- Resultaten doordat enkele reserveonttrekkingen en de lasten die hierdoor worden gedekt op verschillende programma's staan (kolom 'verschuivingen' onderstaande tabel).

Inclusief deze correcties is het concernresultaat 2016 afgerond € 4 miljoen nadelig. Dit resultaat is als volgt opgebouwd:

Programma (bedragen x € 1.000)	Jaarstukken		Bestemmingsvoorstel						Verschuiving		Concernresultaat	
	Resultaat		Budget-overheveling		Storting reserves		Onttrekking reserves					
1 Bestuur en dienstverlening	442	V	-118	N	0	N	0	N	-808	N	-484	N
2 Veiligheid	321	V	0	N	0	N	0	N	0	N	321	V
3 Economie	206	V	-67	N	0	N	0	N	0	N	139	V
4 Bereikbaarheid	60	V	-148	N	0	N	13	V	0	N	-76	N
5 Omgevingskwaliteit	156	V	449	V	0	N	109	V	0	N	714	V
6 Stedelijke ontwikkeling	4.485	V	-751	N	-5.256	N	100	V	0	N	-1.422	N
7 Jeugd en onderwijs	226	V	0	N	0	N	0	N	0	N	226	V
8 Cultuur, sport en recreatie	393	V	-240	N	-15	N	56	V	0	N	194	V
9 Maatschappelijke onderst.	-1.959	N	-758	N	-164	N	574	V	0	N	-2.306	N
10 Werk en inkomen	-647	N	-309	N	0	N	0	N	0	N	-956	N
Algemene middelen	-705	N	-456	N	0	N	28	V	808	V	-325	N
Totaal	2.979	V	-2.399	N	-5.435	N	880	V	0	N	-3.975	N

Na het overhevelen van budgetten die nodig zijn om lopende prestaties in 2017 af te ronden en de verrekeningen met de reserves resteert een nadelig rekeningresultaat van € 4 miljoen. Diverse tegenvallers waaronder een tegenvaller op de Wmo (€ 2 miljoen nadelig ten opzichte van de Tweede Bestuursrapportage 2016) en de naheffing van de overdrachtsbelasting ROC / Da Vinci veroorzaken dit resultaat. Dit betekent dat we een deel van de concernreserve moeten inzetten om het resultaat over 2016 op te vangen. Ondanks deze uitname zijn de buffers van de gemeente op de korte termijn uitstekend.

Op de lange termijn dient de concernreserve met € 2,2 miljoen te worden aangevuld tot de afgesproken omvang van € 30 miljoen in 2021. Deze aanvulling is opgenomen in deze Kaderbrief 2018-2021.

3.3 Begroting 2017

De Eerste Bestuursrapportage 2017 laat zien dat de uitvoering van de prestaties in de Programmabegroting 2017-2020 weliswaar grotendeels op koers ligt, maar dat de gemeente dit jaar door diverse ontwikkelingen met een aantal financiële tegenvallers wordt geconfronteerd. Deze tegenvallers leiden, ondanks een aantal meevallende posten, tot een verwacht nadeel van per saldo € 2,3 miljoen. Waar mogelijk hebben we in deze bestuursrapportage voorstellen tot bijsturing opgenomen. Door de aard en omvang van de tegenvallers is het echter niet mogelijk om op dit moment al voor de volledige omvang met bijsturingvoorstellen te komen. Wij streven ernaar om dit tekort bij de Tweede Bestuursrapportage 2017 zoveel mogelijk terug te brengen.

Het besluit om de inpassing van het busstation aan beide zijden van het station Leiden Centraal gelijkwaardig te onderzoeken leidt tot een extra opgave van € 1,2 miljoen in programma 4 Bereikbaarheid. De plan- en onderzoekskosten stijgen als gevolg van een open en stadsbreed participatieproces waarin twee scenario's worden uitgewerkt.

Binnen Programma 7 Jeugd en Onderwijs is € 1,1 miljoen extra nodig voor uitbreiding Tijdelijk Fonds Jeugdhulp om de transformatie te stimuleren en cliëntvolgend budget (maatwerk) mogelijk te maken.

De sterke stijging van het aantal bijstandsgerechtigden (conform landelijke trend) leidt tot een tegenvaller van € 1,2 miljoen in programma 10 Werk en Inkomen. Inmiddels heeft het College een groot aantal maatregelen genomen die moeten leiden tot een vermindering van het tekort. Daarnaast zijn betreffende maatregelen noodzakelijk om in aanmerking te kunnen komen voor een vangnetregeling van het Rijk. De toename van het aantal verstrekkingen minimabeleid (met name als gevolg van de stijging kosten collectieve ziektekostenverzekering) leidt tot een tekort van € 850.000 in hetzelfde programma.

Programma 11 Algemene dekkingsmiddelen kent een nadeel van € 950.000 vanwege het project Herhuisvesting ambtenaren. De plankosten stijgen fors vanwege de vertraging in de projectplanning als gevolg van het locatieonderzoek voor het busstation en er zijn extra middelen vereist om het nieuwe werken mogelijk te maken (vooruitlopend op de nieuwe huisvesting).

Zoals aangegeven zijn in deze bestuursrapportage ook enkele meevallers opgenomen: onderuitputting kapitaallasten (€ 2,3 miljoen), ontwikkeling rente (€ 2,9 miljoen) en stijging opbrengsten lokale heffingen (€ 0,5 miljoen).

Gezien de opgaven waar wij voor staan stelt het college u nu voor om de incidentele tekorten in 2017 op te lossen door € 2,3 miljoen uit de concernreserve te halen zodat de begroting weer op '0' sluit. De concernreserve zal na deze onttrekking onder het vastgestelde saldo van € 30,0 miljoen komen. In deze Kaderbrief 2018-2021 zal dit met aanvullende stortingen in periode 2018-2021 worden hersteld.

In aanloop naar de Tweede Bestuursrapportage 2017 en de begroting 2018-2021 gaan we op zoek naar bijsturingmogelijkheden, naar mogelijke middelen in reserves, kredieten en budgetten en zullen we zoveel mogelijk meevallers gebruiken om de voorziene tekorten te dekken.

3.4 Programmabegroting 2018

3.4.1 Ontwikkeling financiële positie 2018-2021

Mee- of tegenvaller/nieuw beleid (-/ = voordeel)	2018	2019	2020	2021
Autonoom	-9.639	-7.607	-6.698	-5.642
Mee/Tegenvaller	7.915	6.353	3.868	2.776
Nieuw Beleid	2.763	2.204	1.996	1.250
Inzet reserves	-2.363	-934	-774	0
Totaal	-1.324	16	-1.608	-1.616
	V	N	V	V

Toelichting soorten mutaties:

Autonoom: Onvermijdelijke wijzigingen in inkomsten en/of uitgaven, niet direct door de gemeente Leiden te beïnvloeden. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van de algemene uitkering van het Gemeentefonds en de invoering van de Afvalstoffenbelasting

Mee- en Tegenvallers: Mee- en tegenvallende ontwikkelingen in de lopende beleidsuitvoering, binnen de invloedssfeer van de gemeente Leiden.

Bijsturing / inzet van reserves: Voorstellen om autonome ontwikkelingen en tegenvallers bij te sturen, dan wel de inzet van reserves als dekking.

Nieuw beleid: Benodigd budget voor nieuwe beleidswensen, in een aantal gevallen voortzetting van beleid, waar nog geen middelen voor zijn gereserveerd

Per programma staan in hoofdstuk 4 de wijzigingen per programma opgenomen.

Ontwikkeling per programma:

-/ = Voordeel, bedragen x € 1.000

Prog	Onderwerp	2018	2019	2020	2021
	programma's incl. reserves				
1	Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0
2	Veiligheid	30	159	159	94
3	Economie	522	794	789	421
4	Bereikbaarheid	189	112	112	112
5	Omgevingskwaliteit	244	194	97	105
6	Stedelijke ontwikkeling	1.475	523	23	-178
7	Jeugd en onderwijs	1.708	1.233	1.247	503
8	Cultuur, sport en recreatie	785	289	314	389
9	Maatschappelijke ondersteuning	691	1.185	487	487
10	Werk en inkomen	854	54	54	54
11	Algemene dekkingsmiddelen	-8.407	-5.190	-5.488	-3.911
12	Overhead, Vpb en onvoorzien	586	663	598	308
Subtotaal		-1.324	16	-1.608	-1.616
	Verrekening met de concernreserve	1.324	-16	1.608	1.538
Saldo		0	0	0	-78
					V

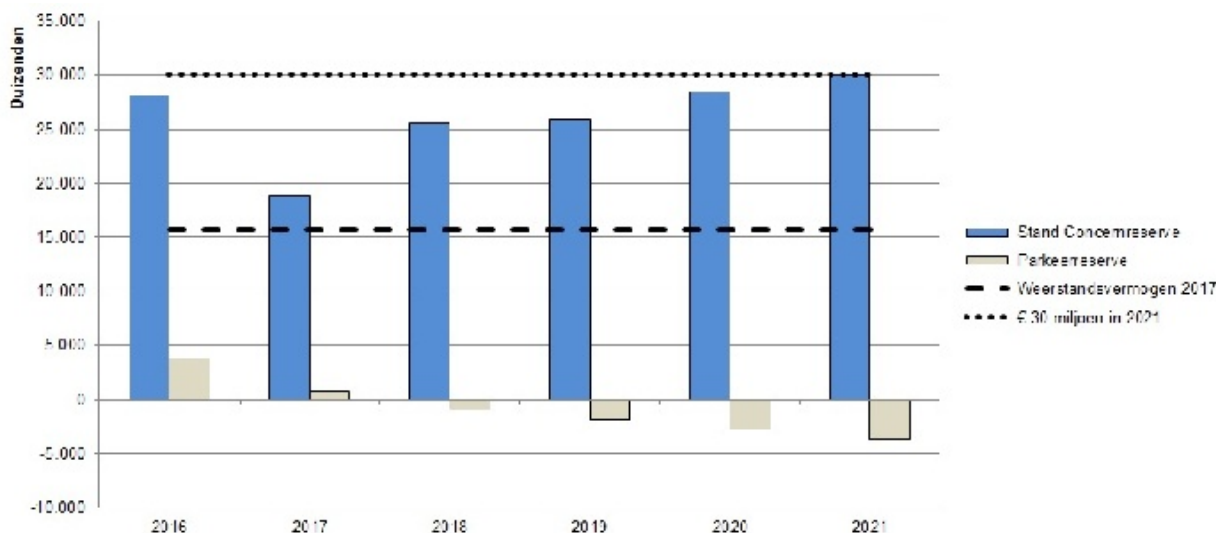
Ontwikkeling saldo na verrekening meicirculaire 2017

De uitkomst van de meicirculaire hebben wij niet kunnen verwerken in deze kaderbrief.

Wel presenteren wij het beeld van de meerjarenraming 2017-2021 inclusief verwerking van de positieve uitkomst van de meicirculaire. Zie verder paragraaf 3.4.2.

Verloop concernreserve (zonder resultaten meicirculaire):

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mutaties meerjarenbeeld 2017-2020	0	-7.001	5.345	383	1.019	
Mutaties kaderbrief 2018-2021	0	-2.294	1.323	-15	1.607	1.536
Stand Concernreserve	28.094	18.798	25.467	25.835	28.463	30.000

De Kaderbrief 2018 - 2021 is gebaseerd op de uitkomsten van de jaarrekening 2016, de stand van de concernreserve en de tussenstand van de begroting 2017 zoals opgenomen in de Eerste Bestuursrapportage 2017. Enkele ontwikkelingen uit 2016 werken, structureel of incidenteel, door in de Meerjarenraming 2018 - 2021. Vooral de kostenontwikkeling en kostenbeheersing voor de jeugdhulp heeft onze grote aandacht. De weerslag hiervan vindt u in deze kaderbrief. Daarnaast hebben we de kaderbrief opgesteld op basis van de meest recente informatie over de ontwikkelingen van de gemeentelijke inkomsten. Het gaat hierbij om de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de decentralisatie-uitkeringen, gemeentelijke belastingen en overige inkomsten. Ondanks een aantal tegenvallers presenteren we een sluitend meerjarenbeeld. We kunnen blijven werken aan de ambities die we met de stad hebben.

We hebben vooral te maken met hogere inkomsten vanuit het gemeentefonds (algemene uitkering) dan eerder verwacht. Hierdoor hebben we de komende jaren meer te besteden. In de brief over de septembercirculaire 2016 hebben wij hierover al eerder geïnformeerd. Dit maakt het mogelijk dat we een aantal investeringen in het voorzieningenniveau kunnen uitvoeren. Het gaat dan o.a. om onderwijshuisvesting en de drie sportaccommodaties (het combibad, de topsporthal en de realisatie van een nieuwe ijshal samen met de regiogemeenten). De grote investeringen zijn structureel opgenomen in het financiële meerjarenbeeld. Voor verwachte prijsstijgingen van de bouwkosten hebben wij een risico-reservering opgenomen. Het meerjarenbeeld kent vanaf 2020 een structureel overschot van € 1,3 miljoen.

De verwachte mee- en tegenvallers in de bestaande beleidsuitvoering zijn geïnventariseerd. Voor een aantal van de tegenvallers hebben we mogelijkheden tot bijsturing gevonden. De tegenvallers hebben echter voor een belangrijk deel een autonoom karakter, waarvoor bijsturing op korte termijn niet direct mogelijk of wenselijk is. Het grootste financiële probleem hebben we in 2017. Daarover rapporteren wij in de bestuursrapportage 2017. In 2018, 2020 en 2021 is het saldo positief. Gezien de opgaven waar wij voor staan, vindt het college het niet wenselijk om voor de tegenvallers met een autonoom karakter op korte termijn drastische maatregelen te nemen. Op de lange termijn gaan wij er vanuit dat we de kosten voor bijvoorbeeld jeugd, participatie en bijstand in overeenstemming met de inkomsten kunnen brengen. Enerzijds speelt kostenbeheersing een rol, maar ook het effectief lobbyen op het bijstellen van de verdeelmodellen voor het Sociaal Domein. Vooral

het verdeelmodel voor de Jeugdhulp treft ons onevenredig zwaar. Daarnaast zullen we samen met andere gemeenten bij het Kabinet lobbyen op het bijstellen van de budgetten voor het Sociaal Domein.

Na 2021 worden we geconfronteerd met de gevolgen van de afschaffing precariobelasting op ondergrondse leidingen en kabels en het oplopen van de opschalingskorting in het gemeentefonds. Totaal gaat het om € 11,7 miljoen minder per jaar in 2025. Hoe we het wegvallen van de opbrengst precariobelasting van € 7,8 miljoen kunnen opvangen laten wij over aan een nieuw college en raad. De vraag is of u wel of niet bereid bent vanaf 2022 de wegvallende precariobelasting te compenseren met het (gedeeltelijk) verhogen van andere gemeentelijke belastingen of dat u het uitgavenniveau wilt verlagen en/of andere inkomsten en tarieven wilt verhogen. Om te zorgen dat u deze keuzes kunt maken hebben wij aan de algemeen directeur gevraagd in beeld te brengen of en met hoeveel de woonlasten van de Leidse huishoudens, bedrijven en instellingen zullen dalen door afschaffing van de precariobelasting en welke alternatieven daarvoor binnen de gemeentelijke belastingen beschikbaar zijn. Daarnaast hebben wij hem ook verzocht welke taken en welke dienstverlening u tegen welke bedragen zou kunnen heroverwegen.

Met deze kaderbrief houden we meerjarig het weerstandsvermogen op peil en blijft de gemeente Leiden financieel gezond, zonder dat we de realisatie van de gekozen ambities in gevaar te brengen.

Het bovenstaande resulteert in een sluitend meerjarenbeeld voor 2018 - 2021 binnen de financiële kaders van het Beleidsakkoord.

Dat houdt in dat over de periode 2018 tot en met 2021:

- De meerjarenraming structureel sluitend is;
- De concernreserve uiterlijk aan het eind van 2021 minimaal € 30 miljoen bedraagt;
- De onroerendezaakbelasting voor woningeigenaren reëel daalt met 1,5% per jaar t/m 2018;
- De afvalstoffenheffing en rioolheffing alleen trendmatig stijgen.

3.4.2 Meicirculaire gemeentefonds 2017

Op 1 juni jl. is de meicirculaire verschenen.

Het algemene beeld is positief. Het accres (groei gemeentefonds) en het uitkeringspercentage ontwikkelen zich positief ten opzichte van de septembercirculaire 2016.

Deze circulaire heet beleidsarm te zijn. Er is na de verkiezingen van 15 maart nog geen nieuw kabinet. Ruimtevragende plannen als klimaat en defensie zullen op zijn vroegst verwerkt worden in de komende Miljoenennota die in september 2017 uitkomt. Wat dan nu overblijft zijn mutaties door de afspraak "Samen de trap op en af" inclusief loon- en prijsstijgingen in de algemene uitkering en het sociaal domein. De uitkering voor jeugdhulp wordt op basis van het nieuwe verdeelmodel wel verlaagd voor Leiden. Zie verder onder nummer 6.

Na verrekening van de taakmutaties en de reserveringen voor loon- en prijsontwikkelingen resteert een netto ontwikkeling van de algemene uitkering t.o.v. de raming in deze kaderbrief van afgerond € 2,0 structureel. Het college stelt voor dit bedrag bij de opstelling van de Begroting 2018-2021 te reserveren en te storten in de concernreserve. De concernreserve komt daarmee in 2019 op de afgesproken minimaal stand van € 30 miljoen. Daarnaast komt er geld structureel beschikbaar voor een volgend college voor de begrotingen van 2019 en verder.

Samenvatting ontwikkeling algemene uitkering Gemeentefonds t.o.v. de raming in de kaderbrief.

Bedragen x €1.000 (-/- = Nadeel)	2017	2018	2019	2020	2021
Stand kaderbrief	231.961	234.940	237.049	237.636	237.377
Stand meicirculaire 2017	241.166	244.760	246.486	246.639	246.450
Vershil	9.205	9.820	9.437	9.003	9.073
	V	V	V	V	V
Af: taakmutaties en reserveringen:					
1. Beëindiging rechtstreekse bijdrage VNG		141	160	162	162
Decentralisatie uitkeringen, verrekenen met beleidsveld					
2. WMO (met name huishoudelijke hulp)	182	259	259	260	265
3. Gezond in de stad (DU)		128	128	128	128
4. Overige wijzigingen in decentralisatie uitkeringen	275	-21	-21	-21	-19
Sociaal Domein					
5. decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	977	1.163	1.178	1.261	1.261
6. decentralisatie jeugdzorg (IU)	356	-1.880	-1.880	-1.732	-1.730
7. decentralisatie Participatiewet (IU)	6675	5.938	5.486	5.068	4.902
AF: Totaal taakmutaties	8.465	5.728	5.310	5.126	4.969
Subtotaal netto ontwikkeling t.o.v. kaderbrief	740	4.092	4.127	3.877	4.104
Waarvan reserveren in begroting 2018 voor:					
8. Indexering lonen en prijzen		1.400	1.400	1.400	1.400
9. Verwachte ontwikkeling WOZ waarde na taxatie 2018		648	669	684	687
AF: Totaal reserveringen	0	2.048	2.069	2.084	2.087
10. Netto ontwikkeling algemene uitkering	740	2.044	2.058	1.793	2.017
	V	V	V	V	V

Toelichting:

1. Beëindiging rechtstreekse bijdrage VNG.
Jaarlijks werd uit het gemeentefonds een bedrag onttrokken dat rechtstreeks aan de VNG werd uitgekeerd voor gemeenschappelijke taken. Deze rechtstreekse uitkering is in strijd met de Financiële verhoudingswet. Uitkeringen uit het gemeentefonds kunnen alleen aan gemeenten worden uitgekeerd. De hogere uitkering wordt nu via de contributie aan de VNG verrekend. Per saldo budgettair neutraal.

Decentralisatieuitkeringen.

De voorgenomen overheveling per 2018 van de integratie-uitkering sociaal domein naar de algemene uitkering is uitgesteld. De overheveling kan op zijn vroegst in 2019 plaatsvinden.

2. WMO (met name huishoudelijke hulp)
De uitkering stijgt door indexering.
3. Gezond in de stad (DU)
De uitkering wordt verlengd. Gemeenten ontvangen de middelen onder de voorwaarde dat zij meedoen aan het stimuleringsprogramma en de middelen inzetten voor hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden.
4. Overige wijzigingen in decentralisatie uitkeringen.
De wijziging voor 2017 is voor een aantal kleinere onderwerpen zoals Innovatieve aanpak energiebesparing, impuls klantprofielen en economische zelfstandigheid van vrouwen. Deze bedragen worden in de tweede bestuursrapportage toegevoegd aan het betrokken beleidsveld.
5. Decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)
Bijstelling voor indexering.
6. Decentralisatie jeugdzorg (IU)
De uitkering voor Leiden is fors lager. De oorzaak is niet nog niet bekend. Bij het ministerie hebben wij navraag gedaan. Voor de regio gaat het om een korting van € 2,5 miljoen. Leiden heeft een aandeel van 33,8%, gaat nu dus om € 850.000.
7. Decentralisatie Participatiewet (IU)
De uitkering voor de participatiewet stijgt omdat de betalingen voor de WSW-ers van buiten de gemeente nu rechtstreeks aan de DZB Leiden wordt uitgekeerd.

De meicirculaire 2017 onderdeel WSW valt ook gunstig uit voor DZB, tenminste afgezet tegen de cijfers die opgenomen waren in de aangepaste meerjarenbegroting DZB. Per saldo een voordeel van afgerond € 0,5 miljoen per jaar. Zie ook mutatie.

8. Indexering lonen en prijzen.
Vanuit de toename van de algemene uitkering moeten we een bedrag reserveren voor de verwachte ontwikkeling van de lonen en prijzen. Vooralsnog ramen wij dit op € 1,4 miljoen. Op basis van de werkelijke indexering in de begroting 2018 kan dit bedrag nog afwijken.
9. Verwachte ontwikkeling WOZ waarde na taxatie 2018.
De waarderingskamer verwacht een gemiddelde waardeverhoging voor de woningen in 2018 van 6%. Deze stijging leidt tot een hogere opbrengst op de WOZ-maatstaf in het gemeentefonds. Deze toename wordt weer uitgekeerd via het uitkeringspercentage. Het hogere uitkeringspercentage is verwerkt in de meicirculaire. In onze eigen berekening hebben we nog geen aanpassing gedaan voor de verwachte waardeverhoging door hertaxatie.
10. Netto ontwikkeling algemene uitkering.
Na verrekening van de taakmutaties en de reserveringen resteert een positieve ontwikkeling van de algemene uitkering van gemiddeld € 2 miljoen per jaar vanaf 2018. Vanuit oogpunt van behoedzaamheid stellen wij voor dit bedrag te verrekenen met de concernreserve en structureel beschikbaar te houden voor een volgend college.

Ontwikkeling saldo MJB 2018-2021 na verrekening meicirculaire 2017.

De uitkomst van de meicirculaire hebben wij dus niet kunnen verwerken in deze kaderbrief.

Wel presenteren wij hieronder het beeld van de meerjarenraming 2017-2021 inclusief verwerking van de positieve uitkomst van de meicirculaire 2017.

-/- = VOORDEEL NB: bedragen in euro's	2017	2018	2019	2020	2021
Eindtotaal kaderbrief	0	0	0	0	-78.969
Netto resultaat meicirculaire	-740.000	-2.044.000	-2.058.000	-1.793.000	-2.017.000
Correctie stortingen in concernreserve tot € 30 mln.	740.000	2.044.000	360.579	-1.607.857	-1.536.723
Saldo MJB na stortingen in concernreserve tot € 30 mln.	0	0	-1.697.421	-3.400.857	-3.632.692
			√	√	√

Stand concernreserve na verwerking resultaat meicirculaire 2017.

Bedragen * € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Stand concernreserve 1-1	28.094	28.094	19.538	28.252	30.678	35.098
Mutaties meerjarenbeeld 2017-2020	0	-7.001	5.346	384	1.020	0
Mutaties Bestuursrapportage/Kaderbrief 2018-2021	0	-2.294	1.324	-16	1.608	1.537
Resultaat meicirculaire 2017	0	740	2.044	2.058	1.793	2.017
Totaal concernreserve na meicirculaire 2017	28.094	19.538	28.252	30.678	35.098	38.652

Hoofdstuk 4

4 Kaders programma's

1

Bestuur en dienstverlening

Bestuur en dienstverlening

<i>Programmanummer</i>	1
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bestuur, Veiligheid en Handhaving Werk en Inkomen, Wijken en Financiën

De missie van het programma Bestuur en dienstverlening luidt:

De gemeente Leiden staat voor een betrouwbaar bestuur: open en transparant en in samenwerking met en voor partners en burgers in de stad en regio. De gemeente Leiden staat voor een klantgerichte dienstverlening, waarbij de klanten betrouwbaar, duidelijk, snel en op maat worden bediend.

4.1.1 Inleiding

Bestuur

De betekenis van regionalisering en intergemeentelijke samenwerking neemt toe en dat zal zich de komende jaren voortzetten. Dat vraagt om heldere afspraken en om een goede regulering van de samenwerking. In 2017 wordt het beleidskader verbonden partijen geactualiseerd en samengevat in de begrotingsparagraaf verbonden partijen. Het beleidskader is gericht op het reguleren van risico's die samenhang met ons 'mede-eigenaarschap' van de verbonden partij. We stellen verschillende risicoprofielen op voor verschillende verbonden partijen. Bij elk profiel hoort een eigen pakket aan beheersmaatregelen. We zullen in de uitwerking rekening houden met het verschil in zwaarte van de gemeentelijke belangen in verbonden partijen.

Voor de meeste gemeenschappelijke regelingen is een goed functionerend sturingsarrangement ontwikkeld. Met de 23 gemeenten uit de Veiligheidsregio wordt jaarlijks een gezamenlijke norm afgesproken voor alle gemeenschappelijke regelingen ten aanzien van indexerings- en bezuinigingstaakstellingen. Voor 2018 zijn geen bijzondere arrangementen voorzien ten aanzien van specifieke gemeenschappelijke regelingen. Het beleidskader Verbonden Partijen zal worden aangepast.

Het debat en de zoektocht naar de bestuurlijke vorm van intergemeentelijke samenwerking zal ook in 2018 een vervolg krijgen. De structuur van de samenwerking in de Leidse regio moet een duurzaam karakter krijgen en de regionale bestuurskracht versterken. We sluiten in 2018 nog meer aan bij de metropoolregio's en zoeken naar slimme allianties die het totaal van de Zuid-Hollandse kenniseconomie versterken.

Dienstverlening

Digitalisering blijft de komende jaren één van de speerpunten. Daarnaast spelen er ook veel ontwikkelingen op het gebied van Burgerzaken, waardoor het werk gaat veranderen en er andere vaardigheden van medewerkers worden gevraagd. Dit betreft digitalisering van producten, maar ook elektronische identificatie (E-ID) waarmee de gemeentelijke taak van identiteitsvaststelling steeds belangrijker wordt. Ook vindt er meer samenwerking in de regio plaats, zoals het expat-centre, het verwerken van naturalisaties voor regiogemeenten en de uitwisseling van personeel.

Informatievoorziening

Informatievoorziening gebeurt zowel op lokaal niveau (bijv. parkeren, (processen) vergunningverlening) maar wordt steeds meer in regionaal verband opgepakt. De vier gemeenten in de Leidse regio: Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude en Servicepunt71 zijn de samenwerking op het terrein van informatiemanagement aan het intensiveren en versterken. De samenwerking zorgt voor een gezamenlijke aanpak voor een aantal belangrijke en complexe vernieuwingen die voortvloeien uit landelijke regelgeving, versterking van informatiebeveiliging en gegevensbescherming, gezamenlijk beleid op stellen, en professionalisering in de uitvoering van I-opgaven. Daarbij willen we niet alleen dat de basis op orde is maar ook willen we investeren in innovatie.

Archief

Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld om de achterstand in de bewerking van het archief op te pakken. Daarmee wordt ook voorgesorteerd op de toekomstige nieuwe huisvesting, waarin het uitgangspunt is dat de archiefruimte volledig aan de eisen voldoet maar vooral ook zo klein mogelijk is.

4.1.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

1A2.6 Organiseren van verkiezingen voor gemeente, provincie, rijk en Europa

In deze prestatie wordt het organiseren van verkiezingen voor de waterschappen toegevoegd.

1B2.1 Doorontwikkelen van het KCC

In 2010 is de oprichting van het KCC van start gegaan. In de jaren van 2010 zijn de diverse Servicepunten samengevoegd tot het KCC. Alle eerstelijnsvragen worden in het KCC afgehandeld. De laatste eerstelijnsstaken zijn in 2016 overgeheveld naar het KCC. Daarmee is de doorontwikkeling van het KCC in 2016 officieel afgerond.

Het voorstel is om de prestatie Doorontwikkeling KCC niet langer op te nemen in de begroting. Over de prestaties van het KCC wordt gerapporteerd onder de prestatie 1B.

4.1.3 Financiële ontwikkelingen

Niet van toepassing.

4.1.4 Nieuw beleid

Niet van toepassing.

4.1.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing.

2

Veiligheid

Veiligheid

<i>Programmanummer</i>	2
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bestuur, Veiligheid en Handhaving

De missie van het programma Veiligheid luidt:

De gemeente Leiden staat voor een stad die veilig is en voelt op het gebied van wonen, werken en leven in samenwerking met bewoners en partners.

4.2.1 Inleiding

Voor de periode 2018-2021 zal binnen het programma Veiligheid het volgende beleidsinhoudelijk thema een belangrijke rol spelen:

Opstellen nieuw Integraal Veiligheidsplan (IVP) voor de periode 2019-2022

Onderwerpen die in het nieuwe veiligheidsbeleid om aandacht zullen vragen zijn onder meer aan drugs gerelateerde criminaliteit (drugspannen, drugslaboratoria en hun afvaldumping, de achterdeurproblematiek van coffeeshops), "ondermijnende" criminaliteit (fraudezaken, witwassen van opbrengsten uit criminele activiteiten, vermenging van onderwereld en bovenwereld), aanpak van cybercrime, preventie en bestrijding van polarisering en radicalisering, het voorkomen van sociaal-maatschappelijke onrust, en zorg en opvang voor personen die verward gedrag vertonen.

4.2.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

Geen wijzigingen.

4.2.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
02.01	Mee/Tegenvaller	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio	L	S	Henri Lenferink	-35	94	94	94
02.02	Nieuw Beleid	Integrale aanpak ondermijnende criminaliteit	L	I	Henri Lenferink	65	65	65	0
Totaal						30	159	159	94

2.01 Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)

Bij de Kaderbrief 2017-2020 is het Leidse meerjarenbeeld vanaf 2019 gebaseerd op de vorig jaar van de VRHM ontvangen begrotingsuitgangspunten 2017 en meerjarenramingen 2018-2020. In de door het bestuur van de VRHM vastgestelde begrotingsuitgangspunten 2018 en meerjarenramingen 2019-2021 zijn de bedragen in de meerjarenramingen in financiële zin negatief voor de gemeenten aangepast. De gemeente moet een hogere bijdrage aan de VRHM betalen. Dit wordt veroorzaakt doordat de vastgestelde indexering voor 2018 (conform financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen Hollands-Midden voor begrotingen 2018) doorwerkt in de bedragen van de meerjarenramingen, maar ook doordat het bedrag voor 2019 en verder in de begrotingsuitgangspunten 2017 nog waren gebaseerd op het prijspeil van 2015. Nu is dit bedrag gecorrigeerd voor de indexeringen van 2016 en 2017. Gegeven de discussie en de besluiten die bestuurlijk hebben plaatsgevonden over de herverdeeleffecten van de financieringssysteem van de gemeentelijke bijdragen aan de VRHM vanaf 2019, is ervoor gekozen om in de begrotingsuitgangspunten van 2017 het meerjarenbeeld nog te baseren op de uitkomsten (prijspeil 2015) van het toenmalig onderzoek door het bureau Cebeon. De VRHM herstelt dit in de begrotingsuitgangspunten 2018 en meerjarenbeeld 2019-2021, waardoor de deelnemende gemeenten vanaf 2019 in het meerjarenbeeld een enigszins hogere financiële bijdrage moeten gaan betalen. In 2018 is de deelnemersbijdrage voor Leiden € 4.611 hoger dan geraamd en vanaf 2019 structureel € 134.077 hoger dan geraamd. Deze hogere bedragen kunnen gedeeltelijk worden opgevangen met een verlaging van het budget 'uitkeringen voormalig brandweerpersoneel'. Het aantal personen dat nog gebruik maakt van zo'n uitkering is dusdanig afgenomen dat dit budget met € 40.000 verlaagd kan worden.

4.2.4 Nieuw beleid

2.02 Integrale aanpak ondermijnende criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit is misdaad die gebruik maakt van de diensten van de overheid of van maatschappelijke structuren voor hun activiteiten (misbruik vergunningen of financiële dienstverleners). Met de enorme geldelijke winsten corrumperen en verzwakken zij die structuren en daarmee het vertrouwen. Dit soort criminaliteit wordt vaak gepleegd in criminele samenwerkingsverbanden en gaat niet zelden gepaard met geweld, bedreiging en intimidatie. Mensenhandel, de productie van en handel in drugs, witwassen, financieel-economische criminaliteit (fraude) en cybercrime: het draait allemaal om het verdienen van zoveel mogelijk geld, waarbij de gewone burger de rekening betaalt en de grote criminelen vaak buiten schot blijven. Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) Den Haag zal in de periode 2017/2018 voor ieder politiedistrict een bestuurlijke criminaliteit-beeldanalyse opleveren. Ondermijning is het belangrijkste onderwerp van deze analyse en de analyse zal ook concrete casuïstiek opleveren, ook voor Leiden. Leiden wil dan ook de komende jaren in samenwerking met onze veiligheidspartners waaronder het RIEC, de politie en het Openbaar Ministerie, casuïstiek rondom ondermijning op een integrale wijze aanpakken. Samen maken we ons sterk tegen georganiseerde criminaliteit. Om dit te kunnen realiseren is het nodig om binnen het team openbare orde en veiligheid budget te reserveren om vanuit Leiden een bijdrage te kunnen leveren voor de inzet van deze capaciteit voor de integrale aanpak van deze casuïstiek. Het betreft hier een totaalbudget van € 65.000 per jaar voor de jaren 2018, 2019 en 2020.

4.2.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing.

3

Economie

Economie

<i>Programmanummer</i>	3
<i>Commissie</i>	Werk en Middelen
<i>Portefeuille(s)</i>	Bereikbaarheid, Economie, Binnenstad en Cultuur

De missie van het programma Economie en toerisme luidt:

De gemeente Leiden staat voor een vitale en duurzame economische structuur in samenwerking met haar stadspartners en de regio.

4.3.1 Inleiding

Algemeen

Economie 071, programma Kennisstad, het Masterplan Bio Science Park, het programma Binnenstad en Citymarketing zijn bekende en belangrijke onderdelen van het programma Economie. Met de vele acties in die programmalijnen versterken we de economische structuur van Leiden en de Leidse Regio. Acties gericht op het ondersteunen van starters, MKB-ers, retailers, innovatieve bedrijven en het aantrekken van bedrijven. Of die ondernemers nu op een bedrijventerrein, een winkelcentrum of in de wijken ondernemen. Ook in de periode 2018-2022 investeert het college in de economische ontwikkeling van de stad. In samenwerking met stadspartners en de regio, de vier O's van Ondernemers, Onderzoeks- en Onderwijsinstellingen en Overheid versterkt het college de economische basis van Leiden.

ESOF: Versterking internationale kennisstad en intensivering samenwerking Universiteit.

Leiden heeft zich, in samenwerking met Den Haag, kandidaat gesteld voor EuroScience Open Forum (ESOF) in 2020. ESOF is een toonaangevend, meerdaags evenement, voor Europese wetenschappers, zakenlieden, media, politici en het publiek, met als doel uitwisseling van kennis en het debat aangaande belangrijke vraagstukken in de wetenschap, technologie, maatschappij en politiek. ESOF biedt de gastheer-stad kansen om top wetenschappers e.a. aan zich te binden. Indien Leiden/Den Haag het bid wint is de stad een jaar lang 'European City of Science'. Dit zorgt voor een verhoogd profiel op het Europese wetenschapsplatform en draagt daarmee sterk bij aan de ambities van Leiden Internationale Kennisstad. De ESOF bijeenkomst leidt tot grootschalige aandacht in de Europese media en genereert tevens een aanzienlijke economische spin-off door de aanwezigheid van de duizenden deelnemers die vaak worden vergezeld door hun families. De laatste ESOF bijeenkomst trok ca. 4.500 bezoekers en duurde 5 dagen. Eind juni 2017 wordt duidelijk of ESOF2020 aan Leiden i.s.m. Den Haag wordt toegekend.

Ambities

De in de begroting 2017 genoemde beleidsvoornemens en ambities bij de verschillende prestaties worden verder ontwikkeld en uitgevoerd. In deze kadernota voorziet het college dat de komende jaren op een aantal onderdelen binnen het programma Economie extra inzet nodig is om alle ambities te realiseren. Om te borgen dat belangrijke inspanningen van het programma Binnenstad blijven doorlopen is vanaf 2019 structureel extra budget opgenomen aangezien het huidige programma loopt tot en met 2018. Een risicoreservering is opgenomen voor deelname aan het Proof of Conceptfonds en het Participatiefonds van Innovation Quarter. Beide fondsen zorgen voor stimulering van groei en werkgelegenheid en bedrijvigheid in de regio en kennen een multiplier door deelname van de Provincie, het Rijk en Europa. De economische

samenwerking van 14 partners in Economie071 is van groot belang voor de Leidse regio. Op basis van de behaalde resultaten is voortzetting van de samenwerking voor de periode 2018 – 2020 essentieel. Middelen om het samenwerkingsconvenant te verlengen tot 2020 zijn in deze kadernota opgenomen.

4.3.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

Geen wijzigingen.

4.3.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
03.01	Nieuw Beleid	Programma Kennisstad	L	I	Paul Dirkse	200	0	0	0
03.02	Mee/Tegenvaller	Versterking accountmanagement	L	I	Robert Strijk	82	0	0	0
03.03	Nieuw Beleid	Verlenging Convenant Economie071	L	I	Robert Strijk	0	373	368	0
03.04	Mee/Tegenvaller	Dekking risicovoorziening deelneming Proof of conceptfonds Uniiq en uitbreiding Participatiefonds van InnovationQuarter	L	I	Robert Strijk	240	0	0	0
03.05	Nieuw Beleid	Continuering inspanningen Programma Binnenstad	L	S	Robert Strijk	0	421	421	421
Totaal						522	794	789	421

03.02 Versterking accountmanagement

In het Beleidsakkoord 2014-2018 is opgenomen dat er versterking moet komen van het accountmanagement voor bedrijven. Deze accountmanagers houden zich bezig met het verbeteren van het vestigingsklimaat in Leiden. Dat doen zij onder meer door relatiemanagement, het begeleiden van afdelingoverstijgende trajecten, inbreng vanuit ondernemers bij het opstellen van beleid, vertalen van wensen en behoeften vanuit de stad naar de gemeente, informatievoorziening aan ondernemers en investeerders over het gemeentelijk beleid en het begeleiden van (potentieel) in Leiden te vestigen bedrijven.

Ter versterking van het accountmanagement bedrijven is het team accountmanagers medio 2015 uitgebreid van 4 naar 5 accountmanagers (schaalniveau 11 á 82.000 op jaarbasis). De financiering is tijdelijk geregeld, tot en met 2017.

Accountmanagement is echter ook de daaropvolgende jaren van belang. Omdat het sterk bijdraagt aan het werkprincipe van buiten naar binnen werken, omdat het bijdraagt aan een betere dienstverlening en omdat het zorgt voor meer samenwerking met partners in de stad. De in gang gezette versterking van het accountmanagement van de afgelopen periode dient daarom ook in 2018 vastgehouden te worden. Om die reden wordt voorgesteld de tijdelijke uitbreiding van het team Accountmanagement met 1 formatieplaats ook in 2018 voort te zetten en de hieraan verbonden middelen van € 82.000 beschikbaar te stellen.

03.04 Dekking risicovoorziening deelneming Proof of Concept fonds Uniiq en uitbreiding Participatiefonds van Innovation Quarter

In de Kaderbrief 2016 - 2019 en de Begroting 2016 is opgenomen € 1 miljoen te storten in het Proof of Conceptfonds Uniiq en het Participatiefonds bij Innovation Quarter met € 1 miljoen aandelenkapitaal uit te breiden. Uit het oogpunt van een behoedzaam financieel beleid is het noodzakelijk om conform de verantwoordingsvoorschriften een voorziening te vormen van € 630.000, dienend als risicoreservering. In Programma 3 is € 390.000 voor handen. Gevraagd wordt nu het resterende bedrag van € 240.000 beschikbaar te stellen.

Het doel van UNIIQ is om de doorontwikkeling van een uitvinding naar een marktrijp product van jonge innovatieve bedrijven (de Proof- of- Conceptfase) te versnellen. Het streven is nieuwe innovaties sneller naar de markt te brengen (valorisatie) en daar private financiering voor te vinden. Het Participatiefonds van Innovation Quarter sluit hierop aan en richt zich op ondernemingen die een reeds marktrijp product verder willen opschalen. Het doel van beide fondsen is meer bedrijvigheid, groei en werkgelegenheid in de regio. Indien uw raad de middelen voor een voorziening beschikbaar stelt, ontvangt u snel na de zomer een raadsvoorstel voor de deelname in Uniiq en het Participatiefonds.

4.3.4 Nieuw beleid

03.03 Verlenging Convenant Economie071

Als Leidse regio willen we in de volle breedte het vestigingsklimaat versterken en ons lokale gemeentelijk beleid blijven afstemmen met onze buurgemeenten en onderzoeks- en onderwijsinstellingen en ondernemersorganisaties. Met elkaar willen we binnen Economie071 blijven werken aan afstemming van ruimtelijk beleid, het stimuleren van duurzaam ondernemerschap en innovatie, het versterken van de arbeidsmarkt en regionale marketing. Daarvoor is het noodzakelijk om de krachten in de regio maximaal te benutten en te bundelen. Dit vraagt weer om een gezamenlijke economische visie en aanpak van de 071-gemeenten, ondernemers en het kennis- en onderwijsveld. Een aanpak waarbij de partners een visie delen, elkaar weten te vinden en gezamenlijk afspraken kunnen maken over concrete, te ondernemen acties.

Deze samenwerking heeft in 2013 concreet vorm gekregen met deelname van de gemeente Leiden aan de 'Economische Agenda Leidse regio' (ook wel: Economie071). In een convenant is deze samenwerking op 12 februari 2014 geformaliseerd voor de periode 2014 t/m 2017.

Inmiddels is Economie071 zijn meerwaarde nadrukkelijk aan het bewijzen. De realisatie van een vernieuwd Expat Centre Leiden, de opening van start-up faciliteit 'HUBspot' aan de Langegracht en de Regionale Retailvisie Leidse regio zijn hiervan enkele concrete voorbeelden.

Daarnaast start Economie071 nieuwe projecten op, zoals bijvoorbeeld het project 'Internet of Things', onze afstemming van bedrijventerreinenbeleid in de komende jaren, en zijn andere nieuwe projecten in de maak. Verder is de goede samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheden een belangrijke, overkoepelende 'opbrengst': partijen weten elkaar te vinden, cross-overs worden gemaakt en onderling vertrouwen wordt versterkt. In onze bredere samenwerking met de Leidse Regio wordt de samenwerking binnen Economie071 vaak als positief voorbeeld genoemd. De meerwaarde van al bovenstaande draagt bij aan de economische kracht van onze regio. Via Index071 worden de thema's gemonitord waarop Economie071 zich concentreert. De index laat zien dat sinds het basisjaar 2012 (=100) het indexcijfer 2016-2017 is gestegen naar 113.

Op basis van deze behaalde resultaten, hebben alle veertien deelnemende partijen in Economie071, waaronder Leiden, de ambitie om onze economische samenwerking voort te zetten. Het College zet zich dan ook in om -binnen haar bevoegdheid- het convenant te verlengen voor de periode 2018 tot en met 2020. Dit vanzelfsprekend op voorwaarde dat de gemeenteraad in de Kaderbrief besluit om de financiële middelen die nodig zijn voor deze verlenging, goed te keuren. Die benodigde middelen zijn:

1. een bedrag van € 122.996 (jaar 2019) en € 118.461 (jaar 2020) ter dekking van de kosten voor het Programmabureau Economie071.
2. een jaarlijkse bijdrage van € 250.000 (ongeveer € 2,- per inwoner) voor de uitvoering van nog nader uit te werken economische projecten in 2019 en 2020.

03.05 Continuering inspanningen Programma Binnenstad

Het programma binnenstad loopt t/m 2018. Om te borgen dat gewaardeerde activiteiten blijven doorlopen na 2018 is continuering nodig van een aantal inspanningen. Hierdoor blijft de binnenstad werken aan de doelen meer bezoekers, meer bestedingen en meer waardering. Het gaat om:

- Leiden Marketing en het Cultuurfonds voor het in gezamenlijkheid organiseren van Signatures Pieces, de Nacht van Kunst en Kennis.
- Leiden Marketing voor de organisatie van het jaarlijks themajaar zoals de Stijl (2017), Water (2018), de Gouden Eeuw en de jonge Rembrandt (2019) en de Pilgrims (2020)
- Centrummanagement voor Winterwonderweken (ijsbaan, kerstmarkt, 2 grote kerstbomen), OPEN, retailstrategie, kennis en kundebijeenkomsten, ondersteuning Stichting Leiden Festivals
- Leiden Internationaal Filmfestival voor diverse (buiten)activiteiten
- Het stimuleringsfonds voor het ondersteunen van nieuwe initiatieven
- Weesfietsenacties
- Intensivering van ons beleid gericht op het in overeenstemming krijgen van de gevelreclames met het door uw raad vastgestelde Modellenboek.

Het totaal benodigde budget bedraagt € 680.000. Deze kosten kunnen deels gedekt worden vanuit structurele middelen á € 259.000. Een extra budget van € 421.000 is nodig vanaf 2019 voor het op peil houden van de inzet in de binnenstad.

Het college besluit geen historische lantaarns te plaatsen in de Herenstraat. Wel zetten we in op ondersteuning van de activiteiten van de winkeliers om hun gebied te versterken en de samenwerking met de Doezastraat te verbeteren. Hoewel de historische lantaarns ook zeker voor deze historische toegangsroute richting de binnenstad niet zouden misstaan. Het college heeft niet voor deze extra investering gekozen vanwege de keuze om behoedzaam om te gaan met nieuw beleid.

4.3.5 Bijsturing / inzet reserves

Benutting NUON-reserve "Kenniseconomie / Universitaire ontwikkelingen"

Voor de geormerkte NUON-middelen "Kenniseconomie / Universitaire ontwikkelingen" ad € 5 miljoen is onderstaande verdeling opgesteld. Zo geeft het college vorm aan de in het beleidsakkoord 2014-2018 "Samenwerken en innoveren" nagestreefde extra, duurzame investeringsimpuls in de kenniseconomie. Met deze verdeling kunnen de betrokken stadspartners aan de slag om met behulp van deze en eigen middelen hun initiatieven te gaan realiseren.

1. VMBO Boerhaavelaan

Scholenorganisatie SCOL (Bonaventuracollege en Visser 't Hooft lyceum) bundelt haar VMBO onderwijs onder de naam VMBO Boerhaavelaan. Het nieuwe schoolgebouw biedt ruimte aan een goede verbinding tussen het onderwijs en het bedrijfsleven (inmiddels 150 partners). De school biedt plaats aan jongeren met en zonder een fysieke beperking door de samenwerking met het VMBO-VSO van mytyschool De Thermiek. VMBO Boerhaavelaan biedt eigentijds en beroepsgericht voorbereidend onderwijs waarbinnen pijlers als: buitenschools leren, modulair onderwijs, een doorlopende leerlijn naar het vervolgonderwijs en een gerichtheid op duurzaamheid de leerlingen een betere kans biedt op een succesvolle afronding van een vervolgopleiding en start op de arbeidsmarkt. Door middel van deze aanvulling (€1.650.000) op de reguliere bekostiging van de nieuwbouw realiseert SCOL bovenstaande ambitie. SCOL cofinanciert met een bedrag van € 800.000.

2. Kenniscentrum BplusC

De Toekomstvisie BplusC (vastgesteld in de raad april 2016) beschrijft de maatschappelijke behoefte voor de vernieuwing van bibliotheek/BplusC. Er ligt het voornemen tot vernieuwbouw van de BplusC-panden aan de Apothekersdijk (het Leids Volkshuis) en de Nieuwstraat. Ter voorbereiding op een Kaderbesluit hiervoor vindt onderzoek plaats, zowel qua huisvesting als qua inhoudelijke vertaling. Beide onderzoeken worden binnenkort afgerond, maar de eerste resultaten laten zien dat op beide vlakken investeringen nodig zijn. Hiervoor beoogt het college een extra investeringsbijdrage uit de NUON-middelen te reserveren van € 1.450.000.

3. Campusontwikkeling

Multifunctionele campussen versterken de kennisontwikkeling, innovatiekracht en aantrekkingskracht op (internationaal) talent en bedrijvigheid. Het LBSP met de Bèta-campus en het LUMC, het Witte Singel-Doelencomplex en het Kamerlingh-Onnescomplex, zijn hiervan drie beoogde Leidse voorbeelden. De Universiteit Leiden heeft besloten om in totaal zo'n 400 miljoen euro te investeren in vernieuwing / uitbreiding van de huisvesting van haar faculteiten. Een voor de toekomst van de stad als geheel cruciale ontwikkeling. Deze campusontwikkeling is een speerpunt in de samenwerking tussen gemeente, Universiteit, LUMC en Hogeschool Leiden. Ten behoeve van kwaliteitsimpulsen voor campusontwikkeling wordt een bedrag van € 1.500.000 als richtinggevend kader vastgesteld.

4. Reservering

Ten behoeve van een organisatie / voorziening die nadrukkelijk zal kunnen bijdragen aan de duurzame uitbouw van het Leiden Bio Science Park als multidisciplinaire hotspot in Nederland op het gebied van de rode biotechnologie, wordt een reservering ter grootte van € 400.000 ten laste van de geoormerkte NUON-reserve "Kenniseconomie / Universitaire ontwikkelingen" vastgesteld. Gezien de te betrachten vertrouwelijkheid op dit moment, zal definitieve besluitvorming over deze reservering in een later stadium plaatsvinden.

4

Bereikbaarheid

Bereikbaarheid

<i>Programmanummer</i>	4
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bereikbaarheid, Economie, Binnenstad en Cultuur Bouw en Openbare Ruimte

De missie van het programma Bereikbaarheid luidt:

Leiden ligt op een prachtige plek in de Randstad, te midden van groen, met een groot station en met snelwegen aan weerszijden. Ondanks deze prachtige ligging laat de bereikbaarheid van de stad te wensen over. Om dat te verbeteren willen we zwakke punten in onze bereikbaarheid verhelpen, voor alle vormen van vervoer. Uitgangspunten daarbij zijn dat reizigers met betrouwbare reistijden de stad in en uit kunnen, bewoners zich sneller door de stad moeten kunnen bewegen en dat elke rit met fiets of auto begint en eindigt met een parkeerplek.

4.4.1 Inleiding

In de periode 2018-2021 geeft het college verder uitvoering aan de maatregelen die voortvloeien uit de Mobiliteitsnota 2015-2022. Het investeringsprogramma Bereikbaarheid krijgt de komende jaren het karakter van een uitvoeringsprogramma. Lange tijd was bereikbaarheid van Leiden per auto een knelpunt, maar dankzij de investeringen uit het programma Bereikbaarheid verandert dit. Dankzij de Rijnlandroute worden de Churchillaan en Doctor Lelylaan ontlast; dankzij de "Leidse ring" rijdt er minder verkeer door de binnenstad en door woonwijken, en dankzij parkeergarages op Lammermarkt en Garenmarkt hoeven bezoekers van de binnenstad niet meer lang te zoeken naar een parkeerplaats.

Een groot aantal bussen uit de Breestraat volgt de vernieuwde centrumroute, over Hooigracht-Langegracht. In het komend halfjaar en eerste maanden van 2018 werken we in regionaal verband onze wensen uit voor de nieuwe OV concessie 2020/2022 – 2030/2032.

Voor het fietsverkeer investeert het college in fietsroutes en fietsparkeerplaatsen en onderzoekt het mogelijkheden voor innovatief deelfietsgebruik.

Een Marketingcampagne 'Laat je Leiden' maakt duidelijk dat de stad Leiden goed toegankelijk is met de auto en om gericht te kunnen sturen op het optimaliseren van het gebruik van de parkeermogelijkheden in en rond het centrum. Voor het programma Bereikbaarheid zijn aanvullende investeringen nodig in personele capaciteit. Denk hierbij aan het succesvol uit kunnen voeren van bereikbaarheidsprojecten, het beheer van verkeersregelinstallaties en de uitvoering van de projecten voor fietsparkeren. Ook voor het beheer van het regionale verkeersprognosemodel en het uitvoeren van verkeersregie is extra menskracht nodig. Voor het opstellen van een toekomstbestendige OV-visie moeten aanvullende plankosten worden gemaakt.

Parkeren

Sinds enkele weken is de nieuwe ondergrondse parkeergarage bij de Lammermarkt geopend. Uw raad stelt de tarieven voor het parkeren op straat en in de eigen garages vast. Het college zou graag een proef starten met dynamische parkeertarieven. Dit betekent dat zij op tijdstippen dat er meer plek is in de parkeergarage lagere tarieven hanteert. Ook kunnen mensen door ruim van tevoren een parkeerplaats te reserveren, bijvoorbeeld bij een gepland bezoek aan het theater, een evenement of een restaurant, korting krijgen op het parkeertarief.

Het leidt altijd tot een parkeertarief dat lager ligt of gelijk is aan het tarief dat uw raad heeft vastgesteld. Hoger nooit. Met deze proef met dynamische tarieven willen we de bezettingsgraad van de garage optimaliseren en de instellingen en ondernemers in de stad zoveel mogelijk faciliteren bij het uitoefenen van hun bedrijf en activiteiten. Ook wil het college graag een proef doen met een geselecteerde, kleine groep inwoners in de omgeving van de parkeergarage Lammermarkt. Via de bezoekersapp kunnen zij nu al (tot een jaarlijks maximum) hun visite aanmelden en het parkeergeld voor een auto met een bepaald kenteken betalen. Wij willen kijken in welke mate er te sturen valt dit bezoek van binnenstadsbewoners te faciliteren in de parkeergarage indien er ruimte is. Dit leidt tot minder auto's op straat. En het bezoek leert de garage kennen. Vanaf begin september, ten tijden van de opening van de winkels in het Aalmarkt gebied en Hudson Bay, start het college de campagne "Laat je leiden". Bezoekers van winkels, horeca, musea, evenementen en andere partijen kunnen dan hun parkeerplaats reserveren via de website en andere communicatiekanalen van die organisaties. Eventueel kunnen die bedrijven en instellingen het parkeergeld voor hun klant voldoen. Via een app is het parkeersaldo op kenteken (deels) te betalen door bijvoorbeeld de winkel waar een bezoeker kleding heeft gekocht, het restaurant waar iemand heeft gegeten, of is het parkeerkaartje betrokken in de theaterticketprijs. De campagne "Laat je leiden" wordt ook publicitair ondersteunt via diverse media. Tot slot wil het college in de maanden september tot en met eind december dit jaar de eerste 2 uur parkeren op een koopzondag gratis maken en afhankelijk van de resultaten bekijken of deze kortingsactie als instrument vaker kan worden ingezet in de campagne. Deze campagne past in de doelstelling om met name bezoekers uit de regio te verleiden te verleiden 'kennis te maken' met de nieuwe garage. De campagne 'laat je leiden' en het ontwikkelen van de app worden betaald uit de parkeerreserve. Het doel is optimalisatie van de bezettingsgraad en daarmee het zoveel mogelijk ondersteunen van het (economisch) functioneren van de binnenstad en haar ondernemers en instellingen. Met deze voorgenomen acties geeft het college uitvoering aan de motie "vul de put" (MotieKB/11) van 5 juli 2016 .en ziet zij deze motie als afgedaan.

4.4.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

- Prestatie 4B2.1 'Verplaatsen busstation naar Bio Science Park zijde' wordt gewijzigd in 'Locatie busstation'.
- Prestatie 4C1.4 'Ontsluiting Bio Science Park' vervalt. Het project is succesvol afgerond.
- Prestatie 4C1.6 'Verbeteren knelpunten wegennet' wordt gewijzigd in 'Verbeteren wegennet'.
- Prestatie 4D1.2 'Realisatie parkeergarage Kooiplein' vervalt. In januari 2017 is de eerste openbare parkeergarage (214 parkeerplaatsen) in gebruik genomen. De bouw van de tweede openbare parkeergarage (142 parkeerplaatsen) zal medio 2017 gereed zijn.
- Prestatie 4D1.4 'Realisatie parkeergarage Lammermarkt' vervalt. De parkeergarage is eind april 2017 in gebruik genomen.

4.4.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
04.01	Nieuw Beleid	Opstellen Ov-visie	L	I	Robert Strijk	50	0	0	0
04.02	Nieuw Beleid	Bijdrage aan regionale beheerorganisatie verkeersprognosemodel (RVMK)	L	S	Robert Strijk	45	45	45	45
04.03	Mee/Tegenvaller	Extra capaciteit verkeersregelininstallaties	B	S	Robert Strijk	-40	-40	-40	-40
			L	S	Robert Strijk	107	107	107	107
04.04	Nieuw Beleid	Beleidsmedewerker fietsparkeren	L	I	Robert Strijk	27	0	0	0
Totaal						189	112	112	112

04.03 Capaciteit Verkeersregel installaties

De stad bereikbaar houden is een belangrijke opgave die we met elkaar hebben. Het technisch beheer van verkeerssystemen is hier een belangrijk onderdeel van en vraagt meer specifieke kennis en capaciteit van de organisatie in de vorm van een technische beheerder en verkeerstechnisch medewerker. De kosten van deze twee formatieplaatsen bedragen € 107.000 en worden voor een deel (namelijk € 40.000) gedekt door bijdragen van Leiderdorp en Oegstgeest, projectbijdragen en het voormalig budget voor een medewerker van DZB. Vanaf 2017 is hiervoor aanvullend extra budget nodig van € 107.000 - € 40.000 = € 67.000.

4.4.4 Nieuw beleid

04.01 Opstellen Openbaar Vervoer visie

Openbaar vervoer is van doorslaggevend belang bij de economische en stedelijke ontwikkeling van Holland Rijnland. Een groot deel van onze inwoners maakt dagelijks gebruik van het openbaar vervoer. Veel bedrijven en (onderwijs)instellingen kunnen alleen functioneren dankzij hun OV bereikbaarheid in de regio en Randstad. Effectief zijn in dit veld vraagt daarom een strategische visie en verbindende aanpak. Doorslaggevend voor succes zijn: een lange adem, flexibele benadering, goede organisatie en regionale samenwerking. Binnen het openbaar vervoer spelen er concrete ontwikkelingen in de komende jaren.

De introductie van R-net is belangrijk met het oog op de opbouw van het totale OV systeem. Voor deze HOV lijnen zijn besluiten genomen over de routing. R-net is één van de dragers van het gehele systeem, waar het overige wijk-ontsluitende OV goed op aan moet sluiten. De huidige dienstregeling en spoorverbinding tussen Leiden, Alphen aan den Rijn en Utrecht laat te wensen over vanuit het perspectief van de reiziger, vanwege de te lage frequentie, de lage betrouwbaarheid en het lage comfort. Wij blijven samen met de Provincies Utrecht en Zuid Holland en de stad Utrecht werken en lobbyen voor een betere verbinding tussen het eerste en zesde station van Nederland. Er komt een nieuwe busconcessie. De huidige loopt af in 2020 (met optie tot verlenging voor 2 jaar). Om op hoofdlijn invloed te hebben op deze concessie is het zaak dat de gemeenten in het concessiegebied Zuid-Holland Noord,

in nauwe samenwerking met de provincie Zuid Holland (de concessieverlener), komen tot een visie op het openbaar vervoer die recht doet aan de verschillende belangen en de verschillende doelgroepen van het openbaar vervoer. We willen hierbij samen optrekken met Leiderdorp, Zoeterwoude, Oegstgeest en Voorschoten.

Het openbaar vervoer richt zich meer op de zgn. dikke gestrekte lijnen. De buitenwijken en kleinere kernen raken hierdoor verstoken van openbaar vervoer. Het doelgroepenvervoer (WMO (incl. oude AWBZ), leerlingen en SW-vervoer) wordt steeds duurder. Mogelijke combinatie van beide vervoervormen moet worden onderzocht.

Opgave is om te komen tot een samenhangende strategische visie. Daarin worden projecten gerealiseerd maar ook op hogere schaalniveaus kansen gecreëerd en benut.

Wanneer dit niet gebeurt, worden de Leidse wensen niet op een adequate wijze in deze ontwikkelingen verwerkt. Dienstregelingen NS. De jaarlijkse dienstregeling wijziging is een van de momenten waarop invloed uitgeoefend kan worden op het spoorproduct. De komende jaren zullen met de introductie van "spoorboekloos reizen", op de "Oude Lijn" belangrijke veranderingen tot stand worden gebracht. Het is zaak dat Leiden deze ontwikkelingen blijft monitoren.

Naast de huidige bezetting is er voor het opstellen van de visie eenmalig inzet van zowel procesmatige als inhoudelijke experts nodig. De kosten om te komen tot een visie zijn geraamd op circa € 150.000 (2017: € 100.000 en 2018: € 50.000). Voor dit bedrag wordt een projectleider ingehuurd, onderzoeksvragen bij bureaus neergelegd en een drietal experts voor een beperkt aantal adviesvragen ingehuurd. Bij dit project zal nauw worden samengewerkt met vertegenwoordigers uit de wijken, ondernemersverenigingen en organisaties als ROVER en de ROVH.

04.02 Bijdrage aan nieuwe regionale beheerorganisatie verkeersprognosemodel (RVMK)

Het verkeersprognosemodel is van groot belang voor Leiden want noodzakelijk bij planologische procedures, opstellen en monitoren van mobiliteitsbeleid en ontwerpogaven van infrastructuur. Voorheen dit Holland Rijnland dit, maar vanwege ontbreken van de noodzakelijke kennis en kunde zijn ze hiermee gestopt. Leiden en Katwijk gaan beheer zelf oppakken: hier zit de kennis en het grootste belang. Zij doen dit ook voor de rest van de HR gemeenten die naar rato (inwoneraantal) een bijdrage leveren. Bijdrage voor Leiden wordt nu ingeschat op 45.000.

04.04 Capaciteit beleidsmedewerker fiets

Met de vaststelling van de Nota Herijking Fietsroutes 2013-2020 is de ontwikkeling van het fietsbeleid in een stroomversnelling terecht gekomen. Daarnaast wordt bij de vele projecten die spelen in onze stad advisering vanuit het fietsbeleid betrokken. We willen voortvarend aan de slag blijven met de uitvoering van alle plannen. Daarvoor is het nodig tijdelijk een extra beleidsmedewerker fietsen in dienst te nemen zodat kennis en continuïteit in de organisatie ook wordt gewaarborgd. De kosten bedragen in 2018 €84.000, waarvan €57.378 wordt betaald met het budget dat staat op prestatie 4.A1.2 en €26.622 uit de algemene middelen.

4.4.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing.

5

Omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit

<i>Programmanummer</i>	5
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bouw en Openbare Ruimte Onderwijs, Sport en Duurzaamheid

De missie van het programma Omgevingskwaliteit luidt:

De gemeente Leiden staat voor een stad met een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is, waar mensen graag vertoeven en die uitnodigt tot verantwoordelijk gedrag. Zij doet dit samen met alle gebruikers.

4.5.1 Inleiding

De belangrijkste opgave voor de leefomgeving in Leiden in de nabije toekomst is om voor méér mensen een prettige en aantrekkelijke stedelijke leefomgeving te creëren. Op het gebied van duurzaamheid worden thans mede met behulp van de beschikbare duurzaamheidsgelden en in het kader van het bijzonder programma Duurzaamheid flinke slagen gemaakt. Thema's als klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit en bodemdaling worden ook verder uitgewerkt in de Omgevingsvisie 2030. Binnen programma Omgevingskwaliteit zit de focus voor de periode 2018-2021 op de uitvoering en voortzetting van reeds vastgesteld beleid. Voor de komende jaren wordt voorzien dat de kosten voor beheer en onderhoud zullen toenemen, onder meer als gevolg van areaalmutaties, ontwikkelingen rond het Bio Science Park, openbare ruimte Schilperoortpark, rotondes Merenwijk, uitvoeringsbesluit Nieuweroord. Een tegenvaller is de aanslag watersysteemheffing, de kosten hiervoor zijn de afgelopen jaren verdrievoudigd. De gemeente moet kosten maken vanwege de overdracht van polders aan het waterschap. Het wijkgericht werken vanuit Beheer is een succes, voorgesteld wordt om dit na 2018 te continueren. Om het uitwerkingsplan groene hoofdstructuur te kunnen realiseren is het voorstel om het budget van het investeringsprogramma parken te verhogen. Vanwege de keuzes van dit college om terughoudend te zijn als het gaat om investeringen in nieuw beleid, kiest dit college niet voor een programmatische aanpak van het waterdossier met bijbehorende investeringen in extra capaciteit. Het college ziet wel het belang om aanpak van woonboten en oevers beter te reguleren zeker met de invoering van de nieuwe wetgeving rondom woonboten. Het college zal een voorstel voor een aanpak met bijbehorend investeringsbedrag voor een nieuw college voorbereiden.

4.5.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

De prestatie 5A1.5 Inzamelen bedrijfsafval komt te vervallen. De inzameling van bedrijfsafval wordt sinds augustus 2016 niet meer uitgevoerd door de gemeente, maar door een particuliere inzamelaar.

4.5.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
05.01	Mee/Tegenvaller	Programmamanagement Programma Duurzaamheid	L	I	Paul Dirkse	75	0	0	0
05.02	Autonoom	Beheer- en onderhoudskosten diverse projecten door areaaluitbreiding	L	S	Paul Laudy	246	246	246	246
05.03	Nieuw Beleid	Wijkgericht werken	L	S	Paul Laudy	0	300	300	300
05.04	Autonoom	Areaalmutatie inzamelen huishoudelijk afval adhv prognose woningvoorraad	L	S	Paul Laudy	63	111	109	109
05.05	Autonoom	Aanslag watersysteemheffing	L	S	Paul Laudy	160	160	160	160
05.06	Nieuw Beleid	Verhogen budget IP-parken ten behoeve van Uitwerkingsplan Groene Hoofdstructuur	L	S	Paul Laudy	0	8	15	22
05.07	Mee/Tegenvaller	Opbrengsten buitenreclame	B	I	Paul Laudy	79	0	0	0
05.08	Mee/Tegenvaller	Krediet Oostvlietpolder fase 2	L	S	Paul Laudy	4	4	4	4
05.09	Autonoom	Raming Afvalstoffenheffing	B	S	Paul Laudy	-351	-526	-597	-597
		Raming Rioolheffing	B	S	Paul Laudy	-33	-109	-140	-140
Totaal						244	194	97	105

05.01 Programmamanagement Programma Duurzaamheid

Eind 2015 is een ambitieuze Duurzaamheidsagenda vastgesteld voor de jaren 2016-2020. Cruciaal voor de uitvoering van de Duurzaamheidsagenda en de integrale inbedding van duurzaamheid in de gemeentelijke organisatie is een programmatische aanpak. Voor deze programmatische aanpak zijn met de vaststelling van de Duurzaamheidsprojecten 2015 middelen vrijgemaakt voor de aanstelling van een programmamanager voor de periode 1/7/2015-1/7/2018. Vanaf juli 2018 is echter geen dekking voor de programmamanagementkosten. Dit terwijl de Duurzaamheidsagenda een uitvoeringstermijn kent t/m 2020. Gezien de huidige ontwikkelingen rondom duurzaamheid en grote opgaven is continuering noodzakelijk. De middelen die bij de Duurzaamheidsagenda 2016-2020 zijn vastgesteld zijn in eerste instantie bedoeld voor realisatie van projecten. De programmamanagementkosten zijn nu gedekt tot en met einde 2018. Het betreft 1 fte Programmamanager Duurzaamheid en 0,5 fte programmasecretaris Duurzaamheid

05.02 Beheer- en onderhoudskosten diverse projecten

Vanwege een aantal ontwikkelingen, met name in en rond Leiden Bio Science Park (LBSP) en het project Ontsluiting Bio Science Park zijn de beheer- en onderhoudskosten toegenomen.

Het betreft de volgende ontwikkelingen:

- 1) In het besluit Masterplan LBSP-Gorlaeus (RV 16.0131) is opgenomen dat conform het 2e Addendum Exploitatieovereenkomst inzake het Masterplan LBSP-Gorlaeus het openbaar terrein door de gemeente in eigendom en beheer wordt genomen. Dit terrein omvat circa 75.000 m² en betreft de openbare infrastructuur - ter ontsluiting van de bestaande en nieuwe bedrijven. De beheerkosten hiervan bedragen € 94.000 extra per jaar. Met dit besluit heeft de raad besloten de toekomstige extra beheerkosten van de openbare ruimte, conform bestaand beleid, te dekken uit de toename van OZB-inkomsten en deze mee te nemen bij de eerstvolgende kaderbrief 2018-2021.
- 2) Bij het Uitvoeringsbesluit 'Ontsluiting Bio Science Park, deelproject 1 - aanleg ongelijkvloerse kruising' 13 (RV13.0096) is door de raad besloten de geraamde toename van de kosten voor beheer en onderhoud met € 70.000 te dekken uit de verwachte meeropbrengsten uit de onroerendezaakbelasting (OZB) door de toekomstige areaaluitbreiding ingevolge de geplande gebiedsontwikkeling van Leiden Bio Science Park;
- 3) Bij de vaststelling van het Programma van Eisen voor het Schilperoortpark heeft het college besloten om conform bestaand beleid de openbare ruimte in het Schilperoortpark, na realisatie door Universiteit Leiden, in eigendom en beheer te nemen en de toekomstige beheer- en vervangingskosten te dekken uit toename van OZB inkomsten, B&W-nummer (16.0979).

Overige ontwikkelingen die extra beheerkosten met zich meebrengen zijn:

- 4) Rotondes Merenwijk: de kruispunten Gooimeerlaan en Ketelmeerlaan worden met een herinrichting omgevormd tot rotondes. De beheerlasten nemen hierdoor toe met € 4.690. Voorgesteld wordt deze lasten structureel op te nemen in de begroting vanaf 2018.
- 5) Uitvoeringsbesluit Nieuweroord: bij het uitvoeringsbesluit Nieuweroord (RV: 16.0081) is door de raad besloten de jaarlijkse lasten voor beheer en onderhoud van € 60.000 als gevolg van uitbreiding areaal vanaf

jaarschijf 2019 op te nemen in de eerstvolgende kaderbrief en deze te dekken uit de hogere inkomsten Algemene Uitkering en OZB (vanwege woningbouw op de locatie Nieuweroord).

05.04 Areaalmutatie inzamelen huishoudelijk afval aan de hand van de prognose woningvoorraad

De toekomstig extra inzamelkosten van huishoudelijk afval als gevolg van de mutatie in de woningvoorraad (inzameladressen) te dekken uit de toename van OZB-inkomsten.

05.05 Aanslag watersysteemheffing verhard en onverhard oppervlak

Sinds een aantal jaren ontvangt de gemeente van de BSGR een aanslag watersysteemheffing. Deze wordt berekend op basis van verhard en onverhard oppervlak. Het betreft hier een aanslag die aan de gemeente als eigenaar wordt opgelegd. De kosten zijn in de afgelopen 3 jaar met 300% gestegen tot afgerond € 160.000. Met deze heffing is geen rekening gehouden in de begroting. Dit leidt tot een nadeel van € 160.000 in 2017.

05.07 Opbrengsten buitenreclame

Door aanpassingen op de kruising Plesmanlaan-Haagse Schouwweg moest een grote reclamemast worden verwijderd. De bedoeling is om de reclamemast op een nieuwe locatie (langs de A44) terug te plaatsen. Dit kost in verband met het doorlopen van verschillende procedures veel tijd. De geraamde opbrengst buitenreclame wordt hierdoor over 2017 en 2018 voor een bedrag van 2 keer € 79.000 niet gerealiseerd.

05.08 Aanvullend krediet Oostvlietpolder fase 2

Vanwege de uitvoering van onvoorziene werkzaamheden door de aannemer en een langere doorlooptijd van het project (hogere plankosten o.a. als gevolg van complexe vergunningsproces en nieuw bestemmingsplan) wordt het krediet Oostvlietpolder fase 2 verhoogd met € 90.000. De jaarlijkse kapitaallasten bedragen € 4.500. Het krediet wordt aangevraagd bij de 1e bestuursrapportage 2017.

05.09 Raming afvalstoffenheffing en rioolheffing

Door toename van het aantal woningen en niet-woningen op basis van de bouwmonitor woningen en niet-woningen nemen de opbrengsten toe. Het aantal woningen neemt de komende 4 jaar toe met 4.336. De waarde totaal neemt toe van € 275 mln in 2018 tot € 1,1 miljard in 2021. Realisatie van bouwplannen voor niet-woningen levert een toename van de waarde op van € 75 mln in 2018 tot € 240 mln in 2020. De afvalstoffenheffing neemt met € 0,6 mln toe, de rioolheffing met € 0,14 mln.

4.5.4 Nieuw beleid

05.03 Wijkgericht werken

Voor het wijkgericht werken "Ruimte voor de stad" is door de gemeenteraad een budget van € 1 mln voor 3 jaar beschikbaar gesteld (2016, 2017 en 2018). Het wijkgericht werken vanuit Beheer is een succes. Druk bezochte en hoog gewaardeerde wijkavonden, veel convenanten zelfbeheer, aanpak hotspots afvaldumping, vele bewonersinitiatieven in de openbare ruimte en vorig jaar hebben 136 groepen bewoners geparticipeerd in een wijkschouw. Voorgesteld wordt om het wijkgericht beheer na 2018 te continueren. Hiervoor is m.i.v. 2019 structureel € 300.000 nodig. Met dit budget kan deze werkwijze worden voortgezet en kunnen bewonersinitiatieven worden gerealiseerd.

05.06 Verhogen budget IP-parken ten behoeve van Uitwerkingsplan Groene Hoofdstructuur

Het "Uitwerkingsplan Groene Hoofdstructuur" komt voort uit de Nota Versterken en Verbinden van het groen in Leiden (2013). Het geeft uitwerking aan de de Structuurvisie 2010 en de Kadernota openbare ruimte uit 2012 en is gericht op bescherming en verbetering van de huidige kwaliteit van de Groene Hoofdstructuur. Het plan loopt tot 2025. Voor 13 deelprojecten van de ecostructuur (totale kosten van € 1,85 mln) is er geen dekking. Een oplossing is gevonden in het faseren van de uitvoering en om het huidige budget van IP te verhogen. De kapitaallasten bij een afschrijvingstermijn van 25 jaar stijgen door deze verhoging met € 7.500 per jaar bij € 150.000 extra investering.

4.5.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing.

6

Stedelijke ontwikkeling

Stedelijke ontwikkeling

<i>Programmanummer</i>	6
<i>Commissie</i>	Stedelijke Ontwikkeling
<i>Portefeuille(s)</i>	Bouw en Openbare Ruimte

De missie van het programma Stedelijke ontwikkeling luidt:

De gemeente Leiden staat voor een optimale ruimtelijke ontwikkeling van de beschikbare, schaarse ruimte van stad en regio die gericht is op een kwalitatief hoogwaardige woon-, werk- en leefomgeving.

4.6.1 Inleiding

Ruimtelijk beleid, ruimtelijke projecten, vastgoed en wonen staan centraal in het programma Stedelijke Ontwikkeling. Ook in de periode 2018-2022 wordt geïnvesteerd in de stad van morgen zodat de stad zich blijvend kan ontwikkelen. Op basis van de ontwikkelingsvisie wordt gewerkt aan de toekomstvisie van de Leidse regio en de omgevingsvisie Hart van Holland. Regionale samenwerking met alle betrokken partners staat hierbij voorop. Meerdere thema's en opgaven worden in deze omgevingsvisie nader uitgewerkt. Een belangrijke opgave voor een prettige en aantrekkelijke stedelijke leefomgeving is het voorzien in de toekomstige woningbehoefte van 10.000 extra woningen tot 2029.

Binnen het programma Stedelijke Ontwikkeling zal het in de begroting 2017 genoemde beleid verder worden ontwikkeld en uitgevoerd. Voor de komende jaren wordt voorzien het college dat op een aantal onderdelen meer inzet nodig is. Voor de invoering van de Omgevingswet worden extra middelen beschikbaar gesteld. Ook voor extra inzet van juridisch-planologisch capaciteit om zowel de reguliere taken als de ambities van het college te kunnen waarmaken is extra budget benodigd. Campus Leiden (Biosciencepark + Stationsgebied) is opgenomen als etalageproject van het investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. Samen met de Campus Delft leveren beide campussen nu en in de toekomst een grote bijdrage aan de regionale en landelijke structuurversterking van de economie en kennis. Ten behoeve van de uitvoering van de bestuurlijke en ambtelijke activiteiten voortvloeiend uit onze deelname aan het programma zijn middelen opgenomen voor projecten, lobby, inhuur externe expertise en out-of-pocket kosten.

4.6.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

In de doelenboom begroting 2018 worden een aantal wijzigingen voorgesteld ten opzichte van de doelenboom begroting 2017. Het gaat hierbij om de volgende prestaties :

- Prestatie 6A1.1 Opstellen structuurvisies en gebiedsvisies als kaderstelling voor de ruimtelijke ontwikkeling wijzigen in 6A1.1 Opstellen kaderstellende visies voor de ruimtelijke ontwikkeling van regio, stad en stadsgebieden. Prestatie is wat breder geformuleerd waardoor ook regionale en thematische ontwikkelingen en beleid onder deze prestatie kunnen vallen.
- Prestatie 6A1.2 Opstellen thematisch ruimtelijk beleid laten vervallen omdat aan deze prestatie de laatste jaren geen invulling is gegeven c.q. er geen sprake was van thematisch ruimtelijk beleid. Door de

voorgestelde ruimere formulering van 6A1.1 is het bovendien mogelijk om daar thematisch beleid onder te rangschikken.

- Prestaties 6A1.3 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit en 6A1.4 Advisering complexe ruimtelijke initiatieven samen te voegen tot een nieuwe prestatie "6A1.2 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke initiatieven. Door deze weinig gebruikte prestaties samen te voegen wordt de begroting overzichtelijker. Welstand, architectuur, beeldkwaliteit en RAP vallen onder deze prestatie.
- De prestatie 6A1.5 opstellen van bestemmingsplannen wijzigen in een wat algemenere formulering 6A1.3 "Opstellen en actualiseren ruimtelijk instrumentarium".
- Een nieuwe prestatie 6A1.4 Implementatie Omgevingswet toevoegen. Het belang van de Omgevingswet komt hiermee beter tot zijn recht.
- Prestatie 6A4.5 bouw parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt laten vervallen omdat ze al opgenomen zijn in programma 4 Bereikbaarheid en omdat de Lammermarkt al gerealiseerd is.
- Het doel van 6B1 spreekt over gemeentelijk vastgoed. Het is beter te spreken over gemeentelijke gebouwen en terreinen. Prestatie 6B1.3 wordt gewijzigd in "Exploiteren van gemeentelijke gebouwen".
- De prestaties 6C1.1, 6C1.2 en 6C1.3 worden wat algemener geformuleerd waardoor niet alleen sprake is van uitvoering van beleid.

Door bovenstaande wijzigingen komt de doelenboom 2018 er als volgt uit te zien :

Beleidssterrein	Doel	Prestaties Doelenboom 2018
6 A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	6A1 Toedelen van ruimte	6A1.1 Opstellen kaderstellende visies voor de ruimtelijke ontwikkeling van regio, stad en stadsgebieden
		6A1.2 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke initiatieven
		6A1.3 Opstellen en actualiseren ruimtelijk instrumentarium
		6A1.4 Implementatie Omgevingswet
	6A2 Ruimtelijke kwaliteit van de bebouwde ruimte	6A2.1 Behandelen verzoeken van omgevingsvergunningen
		6A2.2 Het voeren van vooroverleg
	6A3 Veilig bouwen en veilig gebruiken van bebouwde ruimte	6A3.1 Toezicht en handhaving op veilig bouwen en gebruiken
	6A4 Aantrekkelijke binnenstad door ruimtelijke ontwikkeling	6A4.1 Uitvoeren Aalmarktproject
		6A4.2 Wonen boven winkels
		6A4.3 Ontwikkeling Stationsgebied
6A4.4 Ontwikkeling Meelfabriek		
6B Gemeentelijk Vastgoed	6B1 Optimale exploitatie van gemeentelijke gebouwen en terreinen	6B1.1 Voeren van een erfpachtbedrijf
		6B1.2 Opstellen MPG 2018 en Vermogensbeheer grondexploitaties 2018-2022
		6B1.3 Exploiteren van gemeentelijke gebouwen
6C Wonen	6C1 Hogere kwaliteit en toename van de woningvoorraad	6C1.1 Nota Wonen
		6C1.2 Prestatieafspraken met corporaties
		6C1.3 Regionale woonagenda en woonruimteverdeling
		6C1.4 (Laten) uitvoeren van woningbouwprojecten (inclusief studentenhuisvesting)
	6C2 Opheffen illegale huisvesting	6C2.1 Toezien en handhaven op onrechtmatige bewoning
	6C3 Beter leefklimaat in Leiden Noord	6C3.1 Kooiplein
		6C3.2 Van Voorthuisenlocatie
		6C3.3 Groenordhallen e.o.
		6C3.4 Oude Kooi
		6C3.5 Programmasturing WOP Leiden Noord

4.6.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
06.01	Mee/Tegenvaller	Uitbreiding juridische planologische inzet	L	I	Paul Laudy	425	0	0	0
06.02	Mee/Tegenvaller	Programma Omgevingswet	L	S	Paul Laudy	900	500	0	-200
06.03	Mee/Tegenvaller	Regionaal investeringsstrategie Campus Leiden	L	I	Paul Dirkse	150	0	0	0
06.04	Mee/Tegenvaller	Aanvullend krediet van € 650.000 voor kwaliteitsverbetering openbare ruimte Noorderkwartier Oost	L	S	Paul Laudy	0	23	23	22
06.05	Budgettair neutraal	Correctie wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020 jaarschijf 2021	B	I	Paul Laudy	0	0	0	120
			L	I	Paul Laudy	0	0	0	-120
Totaal						1.475	523	23	-178

06.01 Uitbreiding juridische planologische inzet

Er is al de nodige jaren extra inzet nodig van juridisch-planologisch capaciteit om zowel de reguliere taken als de ambities van het college te kunnen waarmaken. Tot eind 2017 is daar ook extra budget voor toegekend. De afgelopen jaren lag het accent op het actueel houden van bestemmingsplannen en daarmee het kunnen innen van leges. Van recentere datum is de extra formatie-inzet bij het juridisch/planologisch faciliteren van de in aantal sterk gestegen ruimtelijke initiatieven uit de stad, bij de implementatie van (het gedachtengoed achter) de Omgevingswet en bij langlopende complexe projecten als terrassen en mogelijk de woonbotenproblematiek. Om ruimtelijke initiatieven van derden succesvol te laten zijn en daarmee de ruimtelijke dynamiek in de stad te stimuleren wordt capaciteit ingezet op het in onderling in contact brengen van marktpartijen en worden stedenbouwkundige en juridische kaders/adviezen aangereikt om vervolgens (omgevings) vergunningaanvragen en aanpassingen aan bestemmingsplannen zo snel mogelijk door te kunnen voeren. Deze activiteiten vallen onder de zgn. initiatief- en definitiefase van een project en worden niet gedekt uit de plankosten en zijn niet verhaalbaar via de leges.

Het gedachtengoed achter de Omgevingswet vraagt o.a. om meer inbreng van de stad/burger bij de planvorming, de ontwikkeling van eindplan naar dynamisch interactief proces en een discussie over de consequenties voor de taakopvatting van de raad. De aansturing van deze inspanningen kan worden bekostigd uit het betreffende programmabudget, de noodzakelijk inzet van medewerkers niet.

Om meerdere redenen is de afgelopen jaren de handhaving op een aantal processen die ruimtegebruik of ruimtebeleving sterk beïnvloeden, beperkt geweest. Denk aan het vraagstuk terrassen en woonboten incl. gebruik openbaar groen. Het alsnog binnen het gemeentelijk beleid brengen van deze ontwikkelingen vraagt de komende jaren veel juridische capaciteit en capaciteit van handhaving.

Verder zijn de ruimtelijke projecten binnen de afdeling Projectbureau aanzienlijk gestegen en aangezien de meeste projecten inzet vragen van het team Ruimtelijke Ontwikkeling is de druk binnen het team verder toegenomen en kan niet aan alle uitvragen worden voldaan . Dit betreft vooral projecten in initiatief- en definitiefase. Zodra de projecten verder in het traject zijn is de uitvraag er ook maar deze kan binnen de plankostensystematiek worden doorbelast waardoor de kosten ten laste van het project gaan of ten laste van de reserve plankosten. In 2018 is voor de uitbreiding van juridische en planologische inzet een bedrag van € 425.000 nodig.

06.02 Programma Omgevingswet

In 2019 wordt de Omgevingswet ingevoerd. In het programmaplan 2017-2018 is de invoering van de Omgevingswet voor gemeente Leiden uitgewerkt. In december 2016 is de programmavisie 'Samen maken we de stad' vastgesteld door de Raad. De programmavisie beschrijft de uitgangspunten voor de manier waarop we de nieuwe Omgevingswet gaan uitvoeren.

In het programmaplan zijn aan de hand van zes thema's de doelen en resultaten benoemd om te kunnen gaan werken met de Omgevingswet. Het jaar 2017 is het jaar van bewustwording en voorbereiding, 2018 is het jaar van implementatie en verandering. Voor 2018 is eerder € 500.000 in de begroting opgenomen. In 2018 bedraagt het beschikbare budget nu € 1.400.000 (€ 900.000 + € 500.000 bij de vorige kaderbrief). Voor 2019 wordt het budget vooralsnog op € 500.000 geraamd.

We verwachten dat de structurele kosten m.b.t. het verlenen van omgevingsvergunningen uiteindelijk zal dalen. Daarom gaan we in 2021 uit van een kostendaling van € 200.000.

06.03 Regionaal Investeringsstrategie (RIS) campus Leiden

De Campus Leiden (Bio Science park + Stationsgebied) is opgenomen als etalageproject van het investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. Samen met de Campus Delft leveren beide campussen nu en in de toekomst een grote bijdrage aan de regionale en landelijke structuurversterking van de economie en kennis. Ten behoeve van de uitvoering van de bestuurlijke en ambtelijke activiteiten voortvloeiend uit onze deelname aan het programma is budget nodig voor projecten, lobby, inhuur externe expertise en out-of-pocket kosten. Het benodigd budget voor 2018 bedraagt € 150.000. Daarnaast wordt een begeleidings- en expertiseteam investeringsstrategie ingesteld.

06.04 Aanvullend krediet van € 650.000 voor kwaliteitsverbetering openbare ruimte Noorderkwartier Oost

Voor Noorderkwartier Oost is in 2015 budget beschikbaar gesteld om de bestrating te vernieuwen. Het budget is echter ontoereikend voor het van gevel tot gevel herinrichten van alle straten. Het opknappen is nodig vanuit de inspectie door onderhoud wegen en vanwege de ingeplande en gewenste rioleringsmaatregelen.

Gezien de klimatologische veranderingen is er namelijk vaker sprake van hevigere regenbuien. Het huidige rioleringsstelsel kan dit niet aan, wat maatregelen om wateroverlast in deze laaggelegen wijk zo goed mogelijk te voorkomen noodzakelijk maakt. Hiervoor heeft de rioolbeheerder een plan gemaakt dat bestaat uit drie maatregelen:

- 1) het oplossen van de wateroverlast in de Julianastraat en Anna Paulownastraat,
- 2) een apart regenwaterriool in een aantal straten toevoegen en
- 3) het vervangen van het huidige rioleringsstelsel in een aantal straten.

Op dit moment is alleen de eerste maatregel opgenomen in het huidige rioleringsplan van de gemeente.

Gegeven de ambitie om een bui "10" te kunnen opvangen is het noodzakelijk om de twee overige maatregelen op niet al te lange termijn ter hand te nemen en op te nemen in het rioleringsplan van 2019 – 2023.

Het is zonde om eerst de herinrichting uit te voeren en kort daarna de de riolering in de wijk bui "10" bestendig te maken. De straat zou dan twee keer opengaan. Beter is het om alle werkzaamheden in één keer uit te voeren, dus werk met werk te maken. De rioleringswerkzaamheden zijn over het gehele gebied verspreid. Het is daardoor niet mogelijk een geografische keuze te maken in welke straten in de wijk voor herinrichting in aanmerking komen.

Het is de ambitie het project klimaatadaptief te maken, dat wil zeggen dat er meer groen tegen hittestress wordt toegepast en waterdoorlatende maatregelen worden genomen. Het is daarmee een van de pilotprojecten van het project Klimaatadaptatie Leiden. Ten opzichte van het toepassen van het handboek openbare ruimte is dit niet duurder.

Door de herinrichting tegelijkertijd uit te voeren met de rioleringsmaatregelen kunnen werkzaamheden worden gecombineerd, waardoor geld kan worden bespaard. De totale kosten voor volledige herinrichting exclusief rioleringsmaatregelen bedraagt € 2.690.000 (prijspeil 2017, ex BTW). Er is beschikbaar € 2.040.000 voor het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte in deze wijk. Het tekort totaal bedraagt dan nog € 650.000. Dit bedrag is wel gebaseerd op gelijktijdig uitvoering van de gewenste rioleringsmaatregelen die in het rioleringsplan 2019-2023 zullen worden opgenomen en zal worden aangeboden bij de begroting 2019.

06.05 Correctie wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020 jaarschijf 2021

Bij de kaderbrief 2017-2020 is deze mutatie structureel verwerkt, terwijl deze incidenteel de bedoeld was. Door middel van deze mutatie wordt dit voor de jaarschijf 2021 gecorrigeerd.

4.6.4 Nieuw beleid

Niet van toepassing.

4.6.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing

7

Jeugd en onderwijs

Jeugd en onderwijs

<i>Programmanummer</i>	7
<i>Commissie</i>	Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Jeugd, Zorg en Welzijn Onderwijs, Sport en Duurzaamheid

De missie van het programma Jeugd en onderwijs luidt:

In Leiden krijgen kinderen en jongeren de kans gezond en veilig op te groeien in een stimulerende omgeving, zodat zij hun talenten kunnen ontwikkelen en volwaardig aan de samenleving kunnen deelnemen.

4.7.1 Inleiding

Voor de periode 2018-2021 zullen binnen het programma Jeugd en Onderwijs de volgende beleidsinhoudelijke thema's een belangrijke rol spelen:

Jeugd

Zoals in de jaarrekening aangegeven is helaas in 2016 inderdaad gebleken dat het tempo van de (rijks)bezuinigingen op het jeugdhulpbudget niet in balans zijn met de vraag naar jeugdhulp. Dit heeft er toe geleid dat er na de zomer extra budget is vrijgemaakt voor knelpunten en is er bovendien het Tijdelijk Fonds Jeugdhulp ingesteld, bedoeld om een versnelling mogelijk te maken van de transformatie. We zetten in op preventie en snel signaleren van problemen, zodat we inzet van duurdere zorg kunnen voorkomen. De Jeugd- en Gezinsteams (JGT's) spelen een cruciale rol om dit voor elkaar te krijgen. Zij zijn vaak het eerste aanspreekpunt en ondersteuner voor de gezinnen. Binnen de JGT's is inzet van het maatschappelijk werk van belang om jeugdigen en gezinnen zo snel mogelijk te helpen weer zelfstandig te functioneren. Daarom wordt voorgesteld hiervoor na 2017 structureel geld beschikbaar te stellen.

Prognoses van het TWO jeugdhulp laten zien dat we ook de komende jaren nog niet uitkomen met het rijksbudget. Inzet is nu dit eind 2020 voor elkaar te krijgen. We hebben hiervoor meer tijd nodig. Gemeenten kunnen zelf beperkt aan de knoppen draaien. Zo hebben gemeenten de verplichting om continuïteit van zorg te leveren, zodat zorgtrajecten die vóór de decentralisaties zijn ingezet langdurig kunnen doorlopen. Het zijn hier vaak dure trajecten die daarmee een aanzienlijk beslag leggen op het budget. Daarnaast hebben gemeenten beperkt invloed op doorverwijzingen, omdat dit ook rechtstreeks door bijvoorbeeld huisartsen gebeurt. We hebben daarom meer tijd nodig om de bezuinigingen op te vangen, nauw samen te werken en afspraken te maken over verwijzingen en inzet van zorg. Zodat we ook op de langere termijn de jeugd en gezinnen in deze regio de zorg kunnen bieden die nodig is.

Door het portefeuillehoudersoverleg Maatschappij van Holland Rijnland (HR) wordt de ernst van het tekort op het budget voor de jeugdhulp onder de aandacht gebracht van de staatssecretaris en de Tweede Kamer. HR is een zogenaamde nadeelregio. Niet alleen werkt het verdeelmodel nadelig uit voor HR, ook het wegvallen van de extra provinciale middelen maakt dat het budget een groot tekort laat zien.

Leiden sluit zich ook aan bij de lobby van de G32 en de VNG, die zich er hard voor maken dat het Rijk een transformatiefonds inricht, waar gemeenten met een tekort een beroep op kunnen doen om de transformatie in een realistischer tijdsbestek te kunnen realiseren.

Onderwijsbeleid

Een forse bezuiniging op het onderwijskansenbudget dreigt al een paar jaar door een andere verdeling van het rijksbudget over de gemeenten. Daarnaast is er ook al jaren een discussie op landelijk niveau over de indicatie van de zogenaamde gewichtenpeuters. Indien er een nieuwe definitie gehanteerd gaat worden, zullen er volgens de nieuwe definitie in Leiden veel minder kinderen tot de doelgroep behoren. Beide effecten tezamen zullen een bijzonder groot effect hebben op het rijksbudget dat de gemeenten ontvangen. Een afname van het onderwijskansenbudget van 30 of 40 procent is dan aan de orde. Op basis van een evaluatie van de voorgaande beleidsperiode wordt nieuw beleid geformuleerd en verschillende scenario's uitgewerkt, zodat we een keuze kunnen maken zodra het budget definitief bekend is. Een van de scenario's bevat ook aanvulling met eigen middelen. Samen met andere middelgrote gemeenten voeren we een lobby richting rijk voor een verdeling die recht doet aan wat gemeenten in het verleden hebben opgebouwd.

Onderwijshuisvesting

Kennisstad Leiden en het Programma Duurzaamheid zijn kernambities van Leiden. Om hieraan invulling te kunnen blijven geven is het op orde houden van de schoolgebouwen en gymnastieklokalen een minimale vereiste. Door factoren zoals stedenbouwkundige inpassingsproblemen, monumentenstatus en stijgende bouwkosten die niet zijn verdisconteerd in de normkostensystematiek van de VNG, is er voor meerdere door de gemeente gehonoreerde scholenbouwprojecten te weinig budget om de uitvoering hiervan mogelijk te maken.

Samen met een aantal andere gemeenten maakt Leiden bij de Rijksoverheid duidelijk dat de gehanteerde normkostensystematiek in geen enkele verhouding meer staat tot de daadwerkelijke bouwkostenontwikkeling. Het Rijk zou voor deze taak extra budget beschikbaar moeten stellen.

In 2015 is besloten de investeringskosten van de nieuwbouw VMBO-SCOL te dekken uit de post eenmalige voorzieningen onderwijs. Dit heeft geleid tot een tekort op dit budget in 2017. Door het budget in 2018 en 2019 incidenteel te verlagen met twee keer € 225.000 wordt het budget voor 2017 aangevuld.

4.7.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

Geen wijzigingen.

4.7.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
07.01	Mee/Tegenvaller	Onderwijsinnovatie	L	I	Paul Dirkse	-50	-50	-50	-50
07.02	Nieuw Beleid	Krediet Nota spelen en bewegen	L	S	Roos van Gelderen	42	41	41	41
07.03	Mee/Tegenvaller	Subsidie ExposeYour	L	I	Roos van Gelderen	150	0	0	0
07.04	Mee/Tegenvaller	Aanvullende kredieten onderwijshuisvesting	L	S	Paul Dirkse	0	9	9	374
07.05	Mee/Tegenvaller	Eenmalige voorzieningen Onderwijshuisvesting	L	I	Paul Dirkse	-225	-225	0	0
07.06	Mee/Tegenvaller	Tekort op budget voor JGT	L	I	Roos van Gelderen	190	0	0	0
07.07	Mee/Tegenvaller	Extra budget Jeugdhulp	L	I	Roos van Gelderen	1.531	1.320	1.109	0
07.08	Mee/Tegenvaller	Veilig Thuis	L	S	Roos van Gelderen	70	138	138	138
Totaal						1.708	1.233	1.247	503

07.01 Onderwijsinnovatie

In tegenstelling tot voorgaande jaren worden, mede op verzoek van de schoolbesturen, in 2017 de subsidies voor onderwijsinnovatie beschikt op basis van schooljaren. Dat heeft tot gevolg dat een deel van het voor 2018 beschikbare budget voor onderwijsinnovatie al dit jaar wordt beschikt. Daarbij was het beschikbare budget voor 2017 in het begin van 2017 al volledig besteed. Daarom is bij de 1e bestuursrapportage het budget voor 2017 éénmalig met € 200.000 verhoogd. In de periode 2018 t/m 2021 wordt het budget jaarlijks met € 50.000 verlaagd.

7.03 Subsidie ExposeYour

Tot en met 2016 zijn incidentele subsidies toegekend voor ExposeYour. Dit wordt nu twee jaar voortgezet. De wens bestaat wel om de activiteiten van dit samenwerkingsverband voor en door jongeren in de leeftijd tussen 16 en 27 jaar structureel te maken. In de periode 2017 t/m 2018 zal gekeken worden hoe dat financieel mogelijk kan worden gemaakt. ExposeYour heeft de afgelopen jaren bewezen een belangrijke rol te vervullen in de stad als het gaat om het bij elkaar brengen, verbinden en versterken van de onderlinge samenwerking tussen partijen die werken met deze doelgroep. Door haar netwerkfunctie vervult ExposeYour bovendien een belangrijke functie in een effectieve toeleiding van jongeren naar passende hulp/ondersteuning. Deze samenwerking draagt niet alleen bij aan de doelstellingen als verwoord in de notitie 'Voor alle jongeren perspectief; sluitende aanpak voor jongeren in een kwetsbare positie tussen 16 en 27 jaar,' maar ook aan de transformatieopgave.

7.04 Aanvullend krediet lopende investeringen Onderwijshuisvesting

Bij het vaststellen van de vergoedingen voor scholenbouw projecten wordt uitgegaan van de normsystematiek zoals opgenomen in de verordening. Naast het feit dat normering feitelijk niet toereikend is, heeft de financiering alleen betrekking op de stichtingskosten van het gebouw. Door omstandigheden, zoals stedenbouwkundige inpassingsproblemen, monumentenstatus en stijgende bouwkosten die niet zijn verdisconteerd in de normkostensystematiek van de VNG, is er voor een aantal eerder gehonoreerde projecten te weinig budget om de uitvoering mogelijk te maken. Het betreft de uitbreiding van Athena (aanvullend benodigd € 1,3 mln.), de vervangende nieuwbouw Leonardo College (aanvullend benodigd € 3,9 mln.) en de vervangende nieuwbouw VMBO-SCOL (aanvullend benodigd € 6,5 mln.). Door inzet van de in het Investeringsprogramma 2017 en 2018 opgenomen investeringen voor specifiek locatiegebonden meerkosten is voor een deel dekking voor de extra kapitaallasten van de aanvullende kredieten gevonden. De opgenomen kapitaallasten behoren bij het krediet dat aangevraagd wordt bij de 1e bestuursrapportage 2017.

7.05 Eenmalige voorzieningen onderwijshuisvesting

In 2015 is besloten de investeringskosten van de nieuwbouw VMBO-SCOL te dekken uit de begrote middelen voor zogenaamde éénmalige voorzieningen. Dit zijn voorzieningen zoals de verwijdering van asbest en de inrichting met onderwijsleerpakket en meubilair, die in één keer worden betaald (dit in tegenstelling tot investeringen).

Gemiddeld is voor het realiseren van éénmalige voorzieningen voor onderwijshuisvesting een jaarlijks bedrag nodig van € 850.000. Voor 2017 is er sprake van een tekort van € 450.000. Door het budget in 2018 en 2019 incidenteel te verlagen met € 225.000 wordt het mogelijk het budget voor 2017 aan te vullen met € 450.000. In de nabije toekomst maken we een inventarisatie en een analyse van de verwachte aanvragen op dit gebied ten opzichte het beschikbare budget. Mocht blijken dat de éénmalige aanvragen van scholen vanaf 2018 hoger zijn dan toereikend binnen het beschikbare budget, dan zullen de hogere kosten worden betrokken bij de integrale afweging bij de Kaderbrief 2019-2022.

7.06 Tekort op budget voor JGT's

Voor de financiering van de Jeugd & Gezinsteams (JGT's) wordt zowel jeugdhulpbudget ingezet, als middelen die al jarenlang op de gemeentebegroting staan voor maatschappelijk werk en voor cliëntondersteuning (MEE). De middelen voor (school)maatschappelijk werk zijn jarenlang aangevuld met provinciale middelen. Toen deze laatste wegvielen is hier voor de periode tot en met 2017 € 190.000 voor opgenomen in de begroting. De aannahme was dat deze middelen niet structureel opgenomen hoefden te worden, omdat we minder geld aan de gespecialiseerde jeugdhulp uit zouden gaan geven. Dit laatste is wel gelukt, maar nog onvoldoende om het teruglopende jeugdhulpbudget dat we vanuit het Rijk ontvangen te compenseren. Laat staan om ook preventieve inzet, zoals die van het maatschappelijk werk in de jeugd & gezinsteams, te kunnen betalen. Daarom wordt deze € 190.000 in de begroting voor 2018 opgenomen.

7.07 Extra budget Jeugdhulp

Op 12 april 2017 heeft het portefeuillehouderoverleg Maatschappij het voornemen uitgesproken om het al eerder ingestelde Tijdelijk Fonds Jeugdhulp uit te breiden en daarvoor de komende twee jaar extra middelen voor beschikbaar te stellen. Doel hiervan is de transformatie te stimuleren en om cliëntvolgend budget (maatwerk) mogelijk te maken. Omdat de prognose laat zien dat het tekort ook de jaren daarna doorloopt worden de onderstaande bedragen in de begroting opgenomen. Via een tussenstap in 2019 wordt in 2020 een budgetkrimp van 2% geraamd.

2017 1.093.000 (bestuursrapportage)
2018 1.531.000 (conform vastgestelde HR-begroting 2018)
2019 1.320.000 (1% budgetkrimp)
2020 1.109.000 (2% budgetkrimp)

7.08 Veilig Thuis

Adviesbureau Q Consultie heeft bij Veilig Thuis organisaties onderzoek gedaan naar benodigde formatie en middelen om de wettelijke taken binnen de gestelde termijnen en volgens de kwaliteitsnormen uit te kunnen voeren. Voor Veilig Thuis Hollands Midden is hiervoor jaarlijks € 450.000 extra nodig. Het Leidse aandeel is € 70.000. Vanaf 2019 komt de extra bijdrage daarmee uit op € 138.000 (68.000 + 70.000). Eerder is voor Veilig Thuis voor 2017 en 2018 € 68.000 extra in de begroting opgenomen.

4.7.4 Nieuw beleid

7.02 Nota spelen en bewegen

We werken aan een actualisatie van het speelruimtebeleid middels de nota Spelen en bewegen. Deze nota bestaat uit beleidsuitgangspunten voor spelen en bewegen in de buitenruimte en een uitvoeringsplan voor speelruimte voor 0-18 jaar. Het huidige aanbod aan speelruimte in de stad voldoet niet in alle buurten aan de richtlijn voor de hoeveelheid speelplekken. Voor het oplossen van deze knelpunten, door middel van het aanleggen van extra speelplekken en speelaanleidingen en het herinrichten van speelplekken zodat deze meer speelwaarde krijgen, is extra budget nodig (naast het budget voor reguliere vervanging en onderhoud van speelplekken conform beheerplan spelen 2017-2021). De opgenomen kapitaallasten behoren bij het krediet dat aangevraagd wordt bij de 1e bestuursrapportage 2017.

4.7.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing.

8

Cultuur, sport en recreatie

Cultuur, sport en recreatie

<i>Programmanummer</i>	8
<i>Commissie</i>	Werk en Middelen, Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Bereikbaarheid, Economie, Binnenstad en Cultuur Onderwijs, Sport en Duurzaamheid

De missie van het programma Cultuur, sport en recreatie luidt:

Cultuur, cultuurhistorie, sport, recreatie en evenementen zijn belangrijk voor de sociale structuur van de stad. Cultuur, cultuurhistorie en evenementen zijn van grote waarde voor de versterking van de positie van Leiden in de Randstad. Het aanbod van voorzieningen zal toegankelijk zijn om de ontwikkeling en ontspanning van inwoners te verzekeren en, voor wat betreft cultuur, cultuurhistorie en evenementen, onderscheidend om de centrumfunctie voor bezoekers te benutten.

4.8.1 Inleiding

Samen met organisaties, bedrijven en inwoners investeert Leiden in kwaliteit en welzijn in en voor deze stad. Die slag willen we ook maken op het gebied van sport en bewegen, door het realiseren van voldoende en kwalitatief goede sportaccommodaties. Deze ambitie uit de sportnota van 2012 richt op de realisatie van een zwembad, een sporthal en een ijshal. Teneinde de door de stad zo gewenste duidelijkheid te bieden over de voortgang hiervan, hebben wij bij ons voorstel aan de gemeenteraad inzake de afweging sportaccommodaties en de gepresenteerde scenario's in afwijking van onze brief van 8 december 2016 (Z/16/384485) voorgesteld te investeren in nieuwbouw van een zwembad, een topsporthal en een ijshal. Realisatie van het Combibad De Vliet betekent een dringend noodzakelijke vervanging van het 5-meibad en renovatie van het buitenbad in een hedendaags complex dat aansluit bij de huidige behoefte en functionele eisen van recreatie, zwemsport(verenigingen) voor de komende decennia. Realisatie van een nieuwe topsporthal betekent een dringend noodzakelijke vervanging van zowel de 5-meihal én de 3-oktoberhal door een modern complex dat aansluit bij de huidige behoefte en functionele eisen van breedtesport(verenigingen) die in de komende decennia gebruik zullen maken van binnensportaccommodaties, inclusief een op korte termijn noodzakelijke voorziening voor topsport en gebruik in combinatie met het onderwijs (inclusief Leonardo College).

Het behoud van de schaatssport is gelet op het aantal bezoeken per jaar relevant voor het behalen van de doelstellingen uit de sportnota. Gezien de duidelijk aanwezige meerwaarde van nieuwbouw van een ijsbaan ten opzichte van levensduur verlengend onderhoud van de bestaande ijshal, biedt nieuwbouw van een ijshal de meest duurzame en toekomstbestendige invulling. Gezien de grote investeringsopgave die de drie sportaccommodaties voor de stad met zich meebrengen en het feit dat een ijsbaan aantoonbaar een regionale sportvoorziening is, wordt hieraan de voorwaarde verbonden dat óók voor de 250 meter baan een aanvullende regionale bijdrage noodzakelijk is.

Leiden kent een rijk cultureel leven; cultuur is een drijvende kracht voor de ontwikkeling, vitaliteit en levendigheid van de stad. De aantrekkelijkheid van de stad wordt er in belangrijke mate door bepaald, het beïnvloedt op positieve wijze het woonklimaat voor de Leidenaren, het vestigingsklimaat voor ondernemers en de aantrekkingskracht voor nieuwe bewoners en bezoekers. Het college investeert daarom in bestaande culturele initiatieven zoals PSJTheater, Theater Ins Blau, De Veenfabriek, Stadspodia, Gebr. de Nobel en nog velen anderen om deze gezelschappen en instellingen nog toekomstbestendiger te maken. Ook blijven we inzetten op cultuureducatie en het ondersteunen van amateurkunst. Daarnaast is er incidenteel geld

beschikbaar voor beeldende kunst in de openbare ruimte. Beeldende kunst in de openbare ruimte heeft de potentie een stimulerende rol te spelen in het versterken van het stadsprofiel. Het college ziet beeldende kunst in de openbare ruimte daarom als een middel om het stadsprofiel 'Leiden, Stad van Ontdekkingen' nog steviger verankeren in de haarvaten van de stad. Daarnaast moet het instellen van een stimuleringsfonds voor de media een kwalitatieve impuls geven aan het lokale medialandschap en bijdragen aan het voortbestaan van een pluriform lokaal medialandschap.

4.8.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

Geen wijzigingen.

4.8.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
08.01	Nieuw Beleid	Intensiveren beleid Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte	L	I	Robert Strijk	250	0	0	0
08.02	Nieuw Beleid	Media Stimuleringsfonds	L	I	Robert Strijk	250	0	0	0
08.03	Nieuw Beleid	Subsidie Theater Ins Blau	L	I	Robert Strijk	35	35	0	0
08.04	Nieuw Beleid	Verhoging structurele ondersteuning van De Veenfabriek i.r.t. Scheltema	L	I	Robert Strijk	45	45	45	0
08.05	Mee/Tegenvaller	Krediet De Lakenhal (verschuiving)	L	S	Robert Strijk	0	13	13	12
08.06	Nieuw Beleid	Contourenplan buitensportaccommodaties	L	I	Paul Dirkse	125	0	0	0
08.07	Mee/Tegenvaller	Topsportbeleid	L	I	Paul Dirkse	80	0	0	0
08.08	Nieuw Beleid	Realisatie nieuwe IJshal, verhoging exploitatiebijdrage, ivm huisvestingslasten	L	S	Paul Dirkse	0	0	100	100
		Continueren exploitatie IJshal Vondellaan tot realisatie nieuwe IJshal in 2020	L	I	Paul Dirkse	0	100	0	0
		Taakstellende bijdrage regiogemeenten in stichtingskosten nieuwe IJshal	B	S	Paul Dirkse	0	0	-176	-176
08.09	Mee/Tegenvaller	Indexering krediet Combibad de Vliet	L	S	Paul Dirkse	0	0	65	64
08.10	Mee/Tegenvaller	Topsportthal, risicoreservering prijsstijging bouwkosten	L	S	Paul Dirkse	0	0	40	40
		Topsportthal, kosten bouwrijpmaken, kapitaliseren 4.9 miljoen, afschrijving 30 jaar	L	S	Paul Dirkse	0	0	0	220
		Realisatie Topsportthal	L	I	Paul Dirkse	0	96	0	0
				S	Paul Dirkse	0	0	227	223
08.11	Mee/Tegenvaller	Correctie subsidie PS theater 2021, was meerjarig incidenteel	L	S	Robert Strijk	0	0	0	-75
08.12	Mee/Tegenvaller	Correctie subsidie Nacht van Kennis en Kunst, was meerjarig incidenteel	L	S	Robert Strijk	0	0	0	-20
Totaal						785	289	314	389

8.05 Verschuiving tussen twee kredieten binnen het project Lakenhal

In oktober 2016 is het aanvullend krediet voor de Restauratie en Uitbreiding Museum de Lakenhal door de raad beschikbaar gesteld. Dit bedrag met een afschrijvingstermijn van 40 jaar is volledig ten gunste gekomen van het krediet 'Uitbreiding Lakenhal'. In dit bedrag zit echter ook deel (€ 555.000) dat bestemd is voor installaties. Voor de installaties is er bij het Uitvoeringsbesluit een apart krediet beschikbaar gesteld (met een afschrijvingstermijn van 20 jaar). Middels deze wijziging wordt voorgesteld het krediet 'Uitbreiding Lakenhal' met een bedrag van € 555.000 te verlagen, en het krediet 'renovatie+uitbreiding Installaties Lakenhal' met hetzelfde bedrag van € 555.000 te verhogen. Het investeringsbedrag blijft gelijk. De totale kapitaallasten worden uiteindelijk over de gehele periode lager (sneller afschrijven, minder rente) maar het leidt ook tot een relatief kleine verschuiving tussen de jaren. Door de hogere afschrijvingstermijn leidt dit in de eerste periode tot een afnemend tekort van ongeveer € 12.500 per jaar. Dit tekort zal worden betrokken bij de ontwikkeling van de kapitaallasten voor het nieuwe meerjarenbeeld 2018-2021. De opgenomen kapitaallasten behoren bij het krediet dat aangevraagd wordt bij de 1e bestuursrapportage 2017.

8.07 Evaluatie Topsport

Bij ongewijzigd beleid (voorzetting van de huidige subsidie aan Stichting Topsport Leiden) zijn de beschikbare budgetten in de begroting niet toereikend vanaf 2019. In september 2017 wordt het topsportbeleid geëvalueerd. Voor 2018 wordt € 80.000 opgenomen.

8.09 Index Combibad de Vliet

Gedurende de uitwerking van het project Combibad zijn posten lager en hoger uitgevallen dan bij het kaderbesluit was voorzien. Dit is gebruikelijk in een dergelijk groot project en grotendeels vallen deze mee-

en tegenvallers tegen elkaar weg en kunnen deze worden opgevangen binnen de kaders uit het kaderbesluit. Wat niet geheel binnen de kaders kan worden opgevangen is de onvoorziene prijsindexatie als gevolg van de conjunctuuromslag op de bouwmarkt en de opgelopen vertraging als gevolg van het tussentijdse raadsbesluit over de sportaccommodaties. Totaal betreft dit de periode mei 2014 t/m eind 2017. Bureau Documentatie Bouw uit Arnhem heeft deze prijsindexatie becijferd op netto € 1,5 mln. eenmalig of € 65.000 structureel.

8.10 Topsporthal

De uitwerking van het programma van eisen van een (top)sporthal heeft de afgelopen maanden tot de conclusie geleid dat de nu geraamde stichtingskosten substantieel hoger uitvallen dan het in 2012 beschikbaar gestelde investeringskrediet van € 11,2 miljoen. De stichtingskosten voor het bouwen van een topsporthal in een 2000 toeschouwersvariant bedragen € 14,5 miljoen. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met kosten van het bouwrijpmaken en de benodigde parkeeroplossing, waartoe een investering van € 1,5 miljoen noodzakelijk is. Voor de financiering van een topsporthal op basis van een 2000 variant wordt daarmee € 16.022.206 en € 233.000 extra jaarlijkse kapitaallasten in het meerjarenbeeld opgenomen, uitgaande van een private financiering van de meerkosten naar een 3000 (plus) variant. Omdat uit onderzoeken blijkt dat de prijsstijgingen in de bouw momenteel toenemen wordt in het meerjarenbeeld tevens € 40.000 (investering € 920.000, afschrijving 30 jaar en een rente van 1%) ter afdekking van het risico van prijsstijgingen opgenomen. Bij realisatie van de topsporthal op veld 4 Sportpark Boshuizerkade, vanwege een betere ruimtelijke en financiële inpasbaarheid, dient de boekwaarde van veld 4 ad € 96.000 afgeboekt te worden in 2019. De kapitaallasten hiervan bedragen € 6.000. Deze vallen vrij vanaf 2020 en zijn verrekend met het benodigde budget voor de topsporthal.

Omdat de geprognosticeerde kosten voor het bouwrijpmaken van de strook Boshuizerlaan (huidige 5Mei locatie) niet volledig gedekt kunnen worden bij een toekomstige herontwikkeling wordt € 220.000 als dekking voor de jaarlijkse kapitaallasten opgenomen in het meerjareninvesteringsplan in 2021 voor het bouwrijp maken van deze locatie ten behoeve van een nader in te vullen herontwikkeling.

8.11 Correctie subsidie PS theater 2021

Het PS theater ontvangt een subsidie tot eind 2020. Dit is tot het einde van de periode waarin het Fonds voor de Podiumkunsten zijn bijdrage heeft toegezegd. Deze subsidie was ook meegenomen in de jaarschijf 2021 en kan in deze jaarschijf komen te vervallen.

8.12 Correctie subsidie Nacht van Kennis en Kunst

De Nacht van Kennis en Kunst ontvangt een subsidie tot 2020. Deze subsidie is ook meegenomen in de jaarschijf 2021 en kan in deze jaarschijf komen te vervallen.

4.8.4 Nieuw beleid

8.01 Intensiveren beleid Beeldende Kunst in de Openbare ruimte

Er is in Leiden geen structureel budget voor BKOR-initiatieven. De laatste keren dat er bij infrastructurele openbare projecten budget werd vrijgemaakt voor de toepassing van beeldende kunst waren de (her)inrichting van het park Matilo en de aankleding van de fietstunnels die liggen op de fietsroutes van het "Leidse Ommelanden Project". Vorig jaar is bij de Kaderbrief 2017-2020 € 100.000 beschikbaar gesteld aan Beelden in Leiden, te verdelen over de jaren 2017, 2018 en 2019, voor onder meer de jaarlijkse beeldtentoonstelling op de Hooglandse Kerkgracht, voor verschillende (educatieve) activiteiten en voor het aankopen van beelden. Bij de behandeling van de tussenevaluatie van de Cultuurnota 2014-2018 is door het college toegezegd met een visie op beeldende kunst in de openbare ruimte te komen. De Raad krijgt deze zomer de nota "Visie op Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte" aangeboden, waarbij o.a. wordt voorgesteld te besluiten tot het instellen en beheren van een fonds voor het realiseren van nieuwe beeldende kunst in de openbare ruimte, alsmede het aanstellen van een stadscurator. Vooruitlopend op deze nota en het raadsvoorstel stelt het college voor € 250.000 te storten in dit fonds, zodat bij vaststelling voortvarend een begin kan worden gemaakt.

8.02 Media Stimuleringsfonds

Op verzoek van uw raad is de notitie "Lokaal Medialandschap Leiden" opgesteld. Het (traditionele) lokale media-aanbod in de Leidse regio is volgens dit rapport de afgelopen jaren afgenomen. De notitie geeft een overzicht van relevante ontwikkelingen in het medialandschap en van de rol die de media en de gemeente kunnen spelen om te zorgen dat de Leidse samenleving adequaat en onafhankelijk geïnformeerd blijft. De notitie schetst een aantal scenario's, om die situatie te verbeteren. In de vergadering van de Commissie W&M van 25 augustus 2016 is dit onderwerp besproken en heeft uw raad een voorkeur uitgesproken voor het uitwerken van het scenario om een stimuleringsfonds voor de lokale media op te zetten. In de conferentie voor raadsleden en media van 24 februari jl. is de tussenrapportage m.b.t. het onderzoek van de universiteit naar de mogelijkheden voor bedoeld stimuleringsfonds gepresenteerd. Als voorlopige conclusie werd het instellen van een projectenfonds voor de media als zinvol beschouwd. Vooruitlopend op de behandeling van

het raadsvoorstel over een lokaal mediafonds reserveert het college € 250.000, zodat bij vaststelling van dit fonds een voortvarende start kan worden gemaakt met de uitvoering. Deze reservering is tevens een belangrijk signaal in de gesprekken die momenteel met andere partijen worden gevoerd over hun eventuele bijdrage aan dit onafhankelijke mediafonds.

8.03 Aanvullende subsidiëring Programmering Vlakkevloer voorstellingen Theater Ins Blau

Tot seizoen 2015-2016 speelde het merendeel van de gezelschappen in Theater Ins Blau op de zogenoemde partage basis. Dit betekent dat het gezelschap, ongeacht het aantal verkochte kaarten, een vooraf afgesproken deel van de recette ontvangt. Het gezelschap is daarmee feitelijk risicodragend. In toenemende mate worden gezelschappen door de fondsen niet meer alleen afgerekend op publieksbereik en artistieke kwaliteit, maar ook op de "eigen inkomsten norm". Voor gezelschappen is daarmee de "partage deal" geen optie meer. Het financiële risico verschuift hiermee van theatergroep naar theater. Het subsidiebedrag van € 200.000 is hierdoor niet meer toereikend. Om gezelschappen te kunnen blijven programmeren en de gestegen lasten te kunnen blijven dragen is een verhoging van de subsidie met € 35.000,= voor Theater Ins Blau vanaf 2018 noodzakelijk. Het college stelt voor deze gelden vooralsnog incidenteel voor 2018 en 2019 toe te kennen en in de komende tijd te onderzoeken hoe door samenwerking tussen de diverse Podia (de Leidse Schouwburg, de Stadsgehoorzaal, Gebr. de Nobel en Theater ins Blau) deze meerkosten kunnen worden opgevangen binnen de bestaande cultuurbudgetten voor de podia.

8.04 Verhoging ondersteuning van De Veenfabriek i.r.t. Scheltema

De Veenfabriek heeft voor de nieuwe periode, waarin subsidie is toegezegd door het Fonds voor de Podiumkunsten, gevraagd om een aanvullende bijdrage van de gemeente Leiden. Deze additionele subsidie geeft de Veenfabriek ruimte om met en voor de stad te produceren, de tijd om duurzame samenwerkingen aan te gaan, en de middelen om voor en met de stad Leiden op niveau te produceren. Concreet kan de Veenfabriek met de bijdrage een artistiek coördinator voor twee dagen 'voor Leiden' aanstellen, matcht de gemeente de bijdrage van het landelijke Fonds Podium Kunsten voor de -Leidse- Veenproeven, Veennachten en Sleutelwerken, en krijgt het meerjarige Community-art project vorm.

8.06 Contourenplan buitensportaccommodaties

In het contourenplan buitensportaccommodaties wordt in beeld gebracht hoe de gemeente de ruimtebehoefte van de voetbalsport in de komende jaren zo optimaal als mogelijk accommodeert. De ruimtevrage van de hockey-, korfbal- en rugbysport wordt hier ook bij betrokken. Om vervolgens aan de slag te gaan met de uitwerking van het contourenplan worden plankosten gemaakt.

8.08 Realisatie nieuwe IJshal

Het college continueert de subsidiebijdrage van € 340.000 die staat opgenomen in het Meerjareninvesteringsplan (MIP) 2017 voor een nieuwe ijshal van 250 meter.

Daarnaast wordt in deze kaderbrief € 100.000 extra vrijgemaakt voor de volgende extra kosten:

1. Een risicoreservering van 10% vanwege te verwachten prijsstijgingen;
2. Kosten OZB die die nu nog niet in de businesscase zaten.
3. Een aanvullende subsidie aan de stichting IJshal Leiden. Zij moeten drie jaar langer investeren in onderhoud van de huidige ijsbaan. Daardoor wordt hun beschikbare bedrag voor investering in een nieuwe ijshal lager.

Met deze bijdrage van in totaal € 440.000 is 60% van de financiering voor een nieuwe ijsbaan geregeld.

Daarnaast is het college bereid de garantstelling voor de lening op zich te nemen.

Voor de rest van de financiering is een regionale bijdrage nodig van € 176.000. Dit past bij het gegeven dat het hier om een regionale voorziening gaat, immers het merendeel van de schaatsverenigingen komt uit de regiogemeenten.

Tot slot wordt voorgesteld wordt om de bijdrage van € 100.000 voor de exploitatie van de huidige schaatshal nog te continueren tot en met 2019, zodat in afwachting van de nieuwe ijshal geschaatst kan worden

4.8.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing.

9

Maatschappelijke ondersteuning

Maatschappelijke ondersteuning

<i>Programmanummer</i>	9
<i>Commissie</i>	Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Jeugd, Zorg en Welzijn

De missie van het programma Maatschappelijke Ondersteuning luidt:

“De gemeente Leiden wil een stad zijn waarin alle mensen, inclusief die met een zorgbehoefte, actief kunnen participeren en zelf de regie in handen hebben bij de wijze waarop hun zorgbehoefte wordt vervuld. Het gemeentelijke beleid is gericht op het activeren van mensen om hen in staat te stellen zelf deel te nemen aan de samenleving. Daarnaast organiseren we een vangnet voor de ondersteuning van zeer kwetsbare burgers die onvoldoende in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.”

4.9.1 Inleiding

In de periode 2018-2021 komen gemeenten en partners op het veld van de Maatschappelijke Ondersteuning opnieuw voor grote opgaven te staan. Er spelen meerdere ontwikkelingen die de druk op de middelen verhogen:

De decentralisaties van 2015 hebben het sociaal domein volop in beweging gebracht. Er gebeurt steeds meer op gebied van innovatie, preventie, burgerinitiatief en integrale aanpak. Dit vraagt onverminderd veel van partners in de stad, de sociale wijkteams (SWT's) en de gemeente zelf. Diverse trajecten gericht op vrijwilligerswerk en participatie, maar ook de doorontwikkeling van de SWT's, vragen meer tijd en extra financiële middelen.

De extramuralisering van beschermd wonen en maatschappelijke opvang vloeit voort uit het Beleidskader Maatschappelijke zorg. Uitgangspunt is dat mensen waar mogelijk zelfstandig wonen en in hun eigen wijk passende ondersteuning krijgen. Op termijn betekent dit minder intramurale voorzieningen (zoals daklozenopvang en beschermde woonvormen) en meer (intensieve) ondersteuning aan huis. Huisvesting is daarbij een belangrijk speerpunt voor de kwetsbare groepen. Maar ook Werk en Inkomen en W-o begeleiding en dagbesteding moeten hierop worden aangepast. Het vraagt verder iets van de wijken zelf, die de inclusie van kwetsbare inwoners mede vormgeven.

De SWT's zijn de toegangspoort tot welzijn en (wmo) ondersteuning voor alle inwoners van Leiden. Vanwege de transitie was in 2015 en 2016 extra formatie aan de SWT's toegevoegd om alle cliënten die overkwamen uit de AWBZ te kunnen spreken en de nieuwe taak eigen te maken. Inmiddels zien we echter dat de druk op zowel de SWT's, als op de wmo-begeleiding, toeneemt. Dit heeft te maken met het langer zelfstandig thuis wonen voor verschillende doelgroepen en vanuit verschillende wetten. De dubbele vergrijzing speelt ook een rol. Ouderen worden zo lang mogelijk ondersteund vanuit de Wmo en gaan pas bij heel veel zorgvragen naar een instelling onder de Wet langdurige zorg. Mensen met psychiatrische problematiek onder de Zorgverzekeringswet blijven zo kort mogelijk op een behandelplek, waarna zij door de gemeente ondersteund moeten worden in de thuissituatie. De doelgroepen uit het beleidskader maatschappelijke zorg (daklozen, cliënten GGZ en LVB) komen daar nog eens bij.

De vraag naar ondersteuning laat, als gevolg van onder andere de extramuralisering, de komende jaren voorsnog een stijging zien; de kosten zullen daarmee de komende jaren stijgen. In 2018 wordt bekend hoe het geïntegreerde budget voor Wmo 2015, beschermd wonen en maatschappelijke opvang er vanaf 2020 uit gaat zien.

Op andere onderdelen vraagt een integrale aanpak over diverse programma's heen om extra (ambtelijke) inzet. Dit is met name op gebied van de wijkregie en de opgaven met betrekking tot het VN verdrag voor personen met een handicap of chronische ziekte. Wijkgericht werken heeft een lange adem nodig en constante herijking. De werkdruk is enorm en de ambitie hoog. Om de wijkaanpak en de impuls aan het wijkgericht werken voort te kunnen zetten is structureel capaciteit en budget nodig.

Het Uitvoeringsplan Welzijn en extra inzet op het ontwikkelen van multifunctionele accommodaties in diverse wijken geven een nieuwe impuls aan het versterken van de collectieve voorzieningen op wijkniveau.

4.9.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

Geen wijzigingen.

4.9.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
09.01	Mee/Tegenvaller	Bed, Bad en Broodvoorziening	B	I	Roos van Gelderen	-181	0	0	0
			L	I	Roos van Gelderen	175	0	0	0
09.02	Mee/Tegenvaller	Doorontwikkeling Sociale wijkteams	L	I	Roos van Gelderen	857	857	0	0
	Inzet reserves	Doorontwikkeling Sociale wijkteams	B	I	Roos van Gelderen	-160	-160	0	0
09.03	Mee/Tegenvaller	Kwaliteitsslag aanpak acuut en structureel ernstig geweld (vrouwenopvang)	L	S	Roos van Gelderen	0	210	210	210
	Nieuw Beleid	Kwaliteitsslag aanpak acuut en structureel ernstig geweld (vrouwenopvang)	L	I	Roos van Gelderen	272	0	0	0
	Inzet reserves	Kwaliteitsslag aanpak acuut en structureel ernstig geweld (vrouwenopvang)	B	I	Marleen Damen	-272	0	0	0
09.04	Nieuw Beleid	Multifunctionele accommodaties ten behoeve van maatschappelijke ondersteuning	L	I	Roos van Gelderen	850	0	0	0
	Inzet reserves	Multifunctionele accommodaties ten behoeve van maatschappelijke ondersteuning	B	I	Robert Strijk	-850	0	0	0
09.05	Mee/Tegenvaller	Statushouders en bijzondere doelgroepen	B	I	Marleen Damen	-150	0	0	0
			L	I	Roos van Gelderen	150	0	0	0
09.06	Nieuw Beleid	Structurele inbedding wijkregie	L	I	Marleen Damen	274	274	274	0
				S	Marleen Damen	0	277	277	277
	Inzet reserves	Structurele inbedding wijkregie	B	I	Marleen Damen	-274	-274	-274	0
Totaal					691	1.185	487	487	

9.01 Bed, bad en broodvoorziening

Het Rijk stelt via de meicirculaire 2017 € 181.351 beschikbaar voor de bed-bad-broodvoorziening. Hoewel het vanwege het nieuw te vormen kabinet op dit moment nog niet zeker is dat de BBB voorziening vanaf 2018 mag worden voortgezet, wordt er vanuit gegaan dat de rijksuitkering ook in 2018 zal worden verstrekt. Met deze middelen kunnen de niet-voorzienbare extra kosten (€ 175.000) van de 24-uurs beveiliging (ter voorkoming van overlast in en rond de BBB) worden gedekt.

9.02 Doorontwikkeling sociale wijkteams (SWT's)

De afgelopen 2 jaar hebben de samenwerkingspartners Kwadraad, Libertas, MEE en Radius, met Activite en de gemeente Leiden hard gewerkt om de basis in de sociale wijkteams op orde te krijgen. Er is echter nog veel om door te ontwikkelen. Ook de Rekenkamercommissie geeft dit aan in het rapport Grip op Vertrouwen (d.d. 9 februari 2017). Het gaat hierbij vooral om het versterken van de samenwerking in de wijk, het outreachend werken en het verbeteren van de toegankelijkheid en bekendheid voor bewoners. Via heldere doelen en indicatoren moet gevolgd worden of dit streven wordt bereikt en of daarmee de inwoners van Leiden de zorg en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Er is onvoldoende capaciteit om de toenemende vraag van inwoners aan de SWT's te kunnen beantwoorden en daarnaast ook nog tijd te vinden voor doorontwikkeling. Voor 2017 heeft de Coöperatie daarom € 613.000 extra middelen toegekend gekregen om de werkdruk te verminderen met extra inzet van medewerkers en een tekort op de overheadkosten te dekken. De begroting van de Coöperatie is hiermee sluitend gemaakt op € 3.483.577. Het College verwacht dat er in de komende 2 jaar nog veel druk zal liggen op de sociale wijkteams in verband met de doorontwikkeling, innovaties, en samenwerkingsopgaven. Voorgesteld wordt om voor de komende 2 jaar het budget van 2017 te handhaven. Dat betekent € 857.494 beschikbaar te stellen voor 2018 en 2019. Dekking vindt plaats door inzet van transformatiemiddelen (€ 160.000 per jaar), gedekt vanuit de reserve zachte landing 3D.

9.03 Kwaliteitsslag aanpak acuut geweld (vrouwenopvang)

De regionale begroting vanaf 2019 is inclusief de inschatting voor de kosten van de kwaliteitsslag voor aanpak van acuut en structureel ernstig geweld (Multidisciplinaire aanpak=MDA++) en financiering Centrum voor Seksueel Geweld en Veerkracht voor kinderen in Vrouwenopvang. De multidisciplinaire aanpak behelst een gezamenlijke analyse en aanpak van hulpverlening, zorg, politie en justitie. Per casus wordt een MDA++-team

samengesteld. Voor Leiden bedragen de extra kosten € 210.000 per jaar vanaf 2019. De regio zal ook vanaf 2019 gaan bijdragen. De extra middelen zijn nodig doordat de beschikbare middelen door rijksbezuinigingen fors verlaagd zijn. In 2018 wordt het regionale budget met € 272.000 verhoogd. De incidentele verhoging van het budget in 2018 wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve zachte landing rijksbezuinigingen 3D, waarin niet-bestede middelen vrouwenopvang gestort zijn. Na deze onttrekking zijn er geen middelen vrouwenopvang meer aanwezig in de reserve.

9.05 Opvang statushouders

De maatschappelijke begeleiding van statushouders wordt deels door lokale partners uitgevoerd. Voor deze taak worden middelen ontvangen van het COA. De lasten en baten waren in 2016 incidenteel geraamd.

9.06 Structurele inbedding wijkregie

De wijkaanpak wordt voor het merendeel bekostigd uit incidenteel geld. Vanaf 2017/2018 raakt het incidenteel budget uitgeput. Wijkgericht werken heeft een lange adem nodig en constante herijking. De werkdruk is enorm en de ambitie hoog. Om de wijkaanpak en de impuls aan het wijkgericht werken voort te kunnen zetten is structureel capaciteit en budget nodig. Met name in de stadsdelen Zuid en Noord liggen er knelpunten in de capaciteit voor de komende jaren. Het is nodig om de huidige 4 wijkregisseurs structureel te behouden, vanaf 2020 €202.400. Daarnaast is een budget nodig voor diverse incidentele onkosten zoals kosten diverse bijeenkomsten, kosten crowdfundingplatform, incidentele kosten wijkplannen, extra programmatische inzet (o.a. JUP), vanaf 2019 €75.000.

4.9.4 Nieuw beleid

9.04 Multifunctionele accommodaties ten behoeve van maatschappelijke ondersteuning

De komende periode neemt de vraag naar ruimte voor initiatieven en activiteiten door/voor bewoners toe; in veel wijken en buurten is behoefte aan het nog efficiënter inzetten van locaties voor ontmoeting, ondersteuning en activiteiten (bijv. buurt-huiskamers). Bestaande gebouwen zijn gedateerd en behoeven fysieke upgrade/aanpassing om het multifunctioneel gebruik te stimuleren, waardoor meer mensen er gebruik van kunnen maken. Er is projectleiding nodig om de optimale invulling van panden en het organiseren van sociaal beheer in goede banen te leiden. In totaal is € 850.000 nodig, waarvan € 150.000 voor projectleiding. De kosten worden gedekt vanuit de gereserveerde NUON-middelen.

9.06 Tijdelijke intensivering wijkregie

De wijkaanpak is een manier van werken, voor de gehele organisatie met de inwoners. Om een impuls te geven aan het wijkgericht werken en de leefbaarheid in de wijken is er een tijdelijke uitbreiding nodig van de formatie wijkregisseurs (€ 160.000) en tijdelijke ondersteuning van de wijkregisseurs (€ 114.000). De kosten voor 2018 t/m 2020 bedragen jaarlijks € 274.000. Dekking vindt plaats door een onttrekking van jaarlijks € 274.000 aan de reserve onderhoud kapitaalgoederen en herinrichting openbare ruimte.

4.9.5 Bijsturing / inzet reserves

9.02 Doorontwikkeling sociale wijkteams (SWT's)

De doorontwikkeling wordt o.a. gedekt door een onttrekking aan de reserve zachte landing 3D. In 2018 en 2019 wordt elk jaar € 160.000 onttrokken.

9.07 Kwaliteitsslag aanpak acuut geweld (vrouwenopvang)

De incidentele verhoging van het budget in 2018 wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve zachte landing rijksbezuinigingen 3D, waarin niet-bestede middelen vrouwenopvang gestort zijn. Na deze onttrekking zijn er geen middelen vrouwenopvang meer aanwezig in de reserve.

9.08 Multifunctionele accommodaties ten behoeve van maatschappelijke ondersteuning

De kosten worden gedekt vanuit de gereserveerde NUON-middelen, destijds gestort in de reserve sociaal maatschappelijke en culturele voorzieningen.

9.10 Tijdelijke intensivering wijkregie

Dekking vindt plaats door een onttrekking van jaarlijks € 274.000 aan de reserve onderhoud kapitaalgoederen en herinrichting openbare ruimte.

10

Werk en inkomen

Werk en inkomen

<i>Programmanummer</i>	10
<i>Commissie</i>	Werk en Middelen
<i>Portefeuille(s)</i>	Werk en Inkomen, Wijken en Financiën

De missie van het programma Werk en inkomen luidt:

De gemeente Leiden stimuleert haar inwoners om door werk zelfstandig in het bestaan te voorzien, bevordert maatschappelijke participatie en biedt waar nodig een financieel vangnet.

4.10.1 Inleiding

Voor de periode 2018 – 2021 zullen binnen het programma Werk en Inkomen de volgende beleidsinhoudelijke thema's een belangrijke rol spelen:

De gemeente Leiden is samen met andere gemeenten en de VNG in gesprek met het rijk over de hoogte van het macrobudget Buig (gebundelde uitkering bijstandsbudget). Al een aantal jaren achtereen is het macrobudget te laag gebleken wanneer dat achteraf wordt afgezet tegen de uitgaven van alle gemeenten tezamen. Het rijk lijkt het risico van verkeerde inschattingen van beleidseffecten eenzijdig bij gemeenten neer te leggen. Een passend macrobudget is het doel van de lobby.

Ook trekt Leiden als actief lid van Cedris (de landelijke vereniging voor sociale werkgelegenheid en re-integratie) samen met de VNG op voor meer middelen in het participatiebudget. De verlaging van het participatiebudget houdt rekening met een uitstroom uit de 'oude wsw'. Het werkelijke uitstroompercentage van de oud-wsw-ers is veel lager dan dat deze volgens de berekening van het rijk zou zijn. De kosten van de oud-wsw-ers drukken daardoor onevenredig zwaar op het participatiebudget.

Participatiewet

De groei van het aantal bijstandsuitkeringen ten gevolge van de overgang van WWB naar Participatiewet per 1 januari 2015 was voorzien. Mensen met een beperking, die ondanks die beperking wel arbeidsmogelijkheden hebben, gaan aan het werk met loonkostensubsidie of maken aanspraak op een bijstandsuitkering. In beide gevallen komen de kosten hiervan (deels) ten laste van de gemeente. Hoewel de toename zal afvlakken bij economische groei moeten we er rekening mee houden dat blijvend een groter aantal mensen een beroep doet op bijstand (en loonkostensubsidie) dan in het verleden onder de WWB. De bijdrage van het Rijk in de kosten van bijstand blijft een onzekere factor. Het budget wordt jaarlijks vastgesteld en kan per jaar sterk verschillen.

In lijn met de transformatiegedachte in het sociaal domein benadert het team Werk en Inkomen de bijstandsaanvrager met een 'brede blik'. Er wordt niet alleen gekeken naar inkomen en vermogen en de mogelijkheden van werk of scholing, maar ook naar de overige omstandigheden van de klant. Daarbij wordt samengewerkt met de andere instanties, die bij die specifieke klant betrokken zijn.

Deze ontwikkelingen, een groter bestand en een integrale benadering, vergen een forse uitbreiding van de formatie van Werk en Inkomen.

Ten tijde van het schrijven van deze tekst is nog niets te zeggen over wat de gevolgen zullen zijn van de komst van een nieuw kabinet voor de uitvoering van de Participatiewet. Een zwaarwegend punt is of de afspraken van het sociaal akkoord van 2013 in stand blijven.

Armoedebestrijding

Om aan het beroep op het minimabeleid te kunnen blijven voldoen, is extra budget nodig. We weten de doelgroep beter te bereiken. Het minimabeleid heeft als eerste doelstelling de toename van maatschappelijke participatie van mensen met lage inkomens. Dat doel wordt nu vooral bereikt met financiële ondersteuning. Gezien de stijgende kosten zal op termijn moeten worden onderzocht of hetzelfde doel niet op een andere, minder kostbare wijze bereikt kan worden. Gedacht wordt aan een betere afstemming van de vele initiatieven, zowel van de gemeente als van particulieren, meer samenwerking in de regio en maatregelen om mensen blijvend uit de armoede te helpen in plaats van alleen de schade te beperken. Stip op de horizon is een integraal armoedebeleid waarbij ook hier weer de uitgangspunten van de transformatie in het sociaal domein leidend zijn. Bestrijding van de gevolgen van armoede voor kinderen blijft een heel belangrijk aandachtspunt.

Schuldhelpverlening

Steeds meer mensen hebben problematische schulden. Met de pilot vroegsignalering wordt in Leiden een belangrijke stap gezet om het uitgroeien van problematische schulden te voorkomen. Investeren in deze pilot en in uitbreiding daarvan voorkomt hoge kosten in de toekomst, zowel voor de betreffende inwoner als voor de 'maatschappij'.

4.10.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

De indeling van het programma wordt niet gewijzigd. Wel wordt op verzoek van de Raad 1 effectindicator 'aantal ex-zzp'ers dat zich aanmeldt bij de Stadsbank' toegevoegd onder prestatie 10D2 Uitvoeren schuldhulpverlening.

4.10.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
10.01	Mee/Tegenvaller	Effect subsidiekorting WSW oud en krimp aantal WSW'ers.	B	S	Marleen Damen	424	500	500	0
	Inzet reserves	Effect subsidiekorting WSW oud en krimp aantal WSW'ers.	B	S	Marleen Damen	-424	-500	-500	0
10.02	Autonoom	Kosten controle bijstand	B	S	Marleen Damen	-32	-32	-32	-32
			L	S	Marleen Damen	85	85	85	85
10.03	Budgettair neutraal	formatie Werk & Inkomen en de Stadsbank	B	I	Marleen Damen	0	0	0	0
			L	I	Marleen Damen	0	0	0	0
				S	Marleen Damen	0	0	0	0
10.04	Mee/Tegenvaller	Minimabeleid & bijzondere bijstand	L	S	Marleen Damen	800	0	0	0
Totaal						854	54	54	54

10.01 Effect subsidiekorting WSW

De afname van het budget om de oude WSW uit te voeren gaat de komende jaren nog door. We houden er rekening mee dat dit tot een tekort in het participatiebudget kan leiden. Voor 2018 is het tekort naar verwachting € 424.300. Dit wordt gedekt uit de reserve zachte landing WSW. Het tekort voor de jaren vanaf 2019 is nog onzeker en hangt af van de definitieve ontwikkeling van de rijksbijdrage.

10.02 Bijstand 2017

Het aantal bijstandsgerechtigden is fors toegenomen in het eerste kwartaal van 2017. Dit past in de landelijke trend. Rekening moet worden gehouden met een tekort van € 3 miljoen op de begrote lasten als het huidige bestand stabiliseert. Wanneer het tekort van € 3 miljoen zich voordoet, dan heeft Leiden in principe recht op een aanvullende rijksuitkering van € 1,9 miljoen in 2017. Daarmee wordt het nog te dekken tekort teruggebracht naar € 1,1 miljoen. Omdat het rijksbudget jaar op jaar sterk kan fluctueren wordt het tekort in 2017 vooralsnog als incidenteel beschouwd. Om in aanmerking te komen voor een aanvullende rijksuitkering, moet er ook een set van maatregelen worden genomen die er toe leiden dat het tekort structureel afneemt. Ook dat pleit er voor om het tekort als incidenteel in 2017 op te nemen. De set van maatregelen zal worden voorgelegd aan de raad. De implementatie van de landelijke aanpak adreskwaliteit zal één van de maatregelen zijn. Om die te kunnen implementeren/uitvoeren is € 85.447 nodig. Een deel van de kosten, zijnde € 31.752, wordt vergoed door het LAA (Landelijk Aanpak Adresfraude).

10.03 Extra inzet uitvoering Werk en Inkomen/Stadsbank

Extra inzet op Werk en Inkomen en bij de Stadsbank is noodzakelijk in verband met stijging van het klantenbestand en uitbreiding van werkzaamheden: totaal € 683.500. De dekking voor die extra inzet kan komen uit de algemene uitkering. In de algemene uitkering zit circa € 3.600 voor uitvoeringskosten per uitkeringsgerechtigde. De groei van 321 uitkeringsgerechtigden zorgt voor een extra bate in de algemene uitkering van € 1,15 miljoen.

Werk en Inkomen: extra inzet is noodzakelijk om 3 redenen.

- 1) Het aantal uitkeringen is de afgelopen jaren met 10% gestegen (t.o.v. de prognose die in 2014 gedaan was). Redenen hiervan zijn de statushouders en het stoppen van de WSW en Wajong voor nieuwe instroom.
- 2) De samenstelling van het klantenbestand is veranderd. De economische groei is niet van invloed op hun uitstroom door de complexiteit van hun situatie/problemen.
- 3) We gaan met een 'brede blik' in gesprek met klanten over hun situatie: ook oog voor gezondheid (bijv. verslaving) en situatie van de kinderen. Zo'n integrale beoordeling en afstemming met partners kost meer tijd dan alleen het beoordelen 'wel/geen' inkomen. Hiervoor is extra inzet noodzakelijk. Ook extra werkzaamheden zijn tot op heden niet meeberekend in de formatie. Het gaat om extra gesprekken met bestaande klanten over hun situatie (klant in beeld gesprekken). Om die reden verlagen we de caseload per klantmanager met 4%. Het extra aantal uitkeringen zorgt ook voor extra werklast bij de ondersteuning. Die werklast vangen we deels op door slimmer te werken en het vereenvoudigen van werkprocessen. Totaal extra inzet werk en inkomen is 7,5 fte schaal 8 (€ 57.000): € 427.500. Het project JAS is incidenteel gefinancierd t/m 2018. Dit wordt verlengd t/m 2021, kosten € 250.000 per jaar.

Stadsbank: extra inzet is noodzakelijk om 3 redenen:

- 1) De samenstelling van het klantenbestand is ook voor de Stadsbank gewijzigd. De mensen die zich aanmelden krijgen hun in- en uitgaven niet meer passend. Niet omdat ze onnodige uitgaven doen maar omdat de stapeling

van kosten niet meer te voldoen zijn met hun inkomsten. Ook is de complexiteit van de problemen enorm toegenomen. Dit kan komen door een eigen huisbezit maar ook door veel klanten met 'licht verstandelijke beperking' (LVB) problematiek en schuldeisers die minder geneigd zijn om mee te werken met een regeling.

2) De brede blik vraagt veel samenwerking van de schuldhulpverleners met de partners in de stad en de vrijwilligers om gezamenlijk maatwerk te kunnen leveren.

3) Verder komt schuldenproblematiek bij 90% van de klanten voor die gesproken worden in de sociale wijkteams. Omdat de medewerkers in de sociale wijkteams nog onvoldoende kennis hebben over schuldhulpverlening wordt er een groot appèl gedaan op de professionals om informatie en kennis te delen. Dit in de vorm van informatiebijeenkomsten maar ook op casus niveau. Dit vergt veel extra tijd.

10.04 Minimabeleid/Bijzondere bijstand

Er doet zich een stijging voor van het aantal verstrekkingen. Die deed zich ook al voor in 2016, maar is toen incidenteel verwerkt. In 2016 waren de extra kosten voor een fors deel toe te schrijven aan de statushouders. Nu voor 2017 is dat veel minder het geval. De kosten voor de collectieve ziektekostenverzekering nemen ook toe. Dat komt door een toename van het aantal deelnemers en door een forse verhoging van de maandpremie. Een deel van de extra kosten kan worden gedekt door het inzetten van het nog beschikbare extra rijksbudget van € 150.000 inzake de financiële maatwerkvoorziening.

4.10.4 Nieuw beleid

Niet van toepassing.

4.10.5 Bijsturing / inzet reserves

10.01 Effect subsidiekorting/Reserve zachte landing WSW-DZB

Ultimo 2016 zit er € 1.349.000 in de reserve. In 2017 is per saldo een onttrekking geraamd door DZB van € 85.000. Er resteert dan € 1.264.000. In de Kaderbrief 2018-2021 wordt de € 1.264.000 volledig onttrokken: € 424.000 in 2018, € 500.000 in 2019 en € 340.000 in 2020. De onttrekking dient ter dekking van een nadelig effect als gevolg korting op WSW-rijkssubsidie.

10.01 Effect subsidiekorting/Bedrijfsreserve DZB

Ultimo 2016 zit er € 5,6 miljoen in de bedrijfsreserve DZB, waarvan € 1,1 miljoen geoormerkt voor het project Leidse kracht. De € 1,1 miljoen wordt onttrokken in de periode 2017/2018. Daarna resteert € 4,5 miljoen. In de Kaderbrief 2018 wordt in het jaar 2020 een onttrekking geraamd van € 160.000. De onttrekking dient ter dekking van een nadelig effect als gevolg korting op WSW-rijkssubsidie.

Overzicht reserve zachte landing 3D

Bij de instelling van de reserve zachte landing 3D is gesteld: "Reserve is beschikbaar voor zowel transitiekosten als overige uitgaven aan de (nieuwe) beleidstaken vanuit de drie decentralisaties (jeugdzorg, uitbreiding WMO en Participatiewet)" en "De reserve dient niet voor het dekken van overschrijdingen op het I-deel van het Participatiebudget. Dit is immers geen nieuwe taak en de risico's hieromtrent zijn al meegenomen in het weerstandsvermogen." (Bron: Bestemming resultaat 2013). Het merendeel van de budgetten in de reserve zachte landing 3D's zijn in de kaderbrief voor de Programmabegroting 2015-2018 opgenomen, € 8,02 miljoen. Met als onderbouwing de nieuwe taken zacht te laten landen en dat de ondersteuning die de gemeente biedt, aangepast moet worden om deze te kunnen uitvoeren met de budgetten die het Rijk ter beschikking stelt. Daarnaast zijn bij bestemming jaarresultaten en bestuursrapportages stortingen gedaan in de reserve zachte landing, totaal € 7,24 miljoen. Totaal is/wordt € 15,26 miljoen gestort in de reserve zachte landing 3D. In onderstaand overzicht is dat op een rij gezet:

	in miljoenen euro's
a) transformatiebudget	7,00
b) risico-deel	1,00
c) vrije deel	1,10
d) vrouwenopvang (geoormerkt)	0,94
e) beschermd wonen	4,80
f) compensatie ras-middelen	0,38
g) lokaal emancipatiebeleid	0,04
totaal voeding reserve 3D t/m 2017	15,26

a. Transformatie-budget

In de kaderbrief 2016-2019 is € 8 miljoen beschikbaar gesteld voor de transformatie, zodat de gemeente in staat is om de taken (blijvend) binnen het Rijksbudget uit te voeren. De transformatie-agenda geeft kaders voor de inzet van dit transformatie-budget. Op 17 december 2015 heeft de raad besloten om € 1 miljoen extra te reserveren voor mogelijke risico's (RV 15.0135). Daarmee was nog € 7 miljoen beschikbaar voor de transformatie. Er is een onttrekking geweest van € 1,3 miljoen in 2016. In de periode 2017 t/m 2019 zal de resterende € 5,7 miljoen worden onttrokken. Eerder is gemeld dat er voor circa € 3,66 miljoen aan concrete plannen (Mijn buurt, Mijn Dag, Mijn vitaliteit, Mijn gemeente en Overkoepelend) in de pijplijn zaten. In de kaderbrief 2018 wordt daarnaast € 1,4 miljoen ingezet voor twee nieuwe activiteiten: Vroegsignalering (€ 1,1 miljoen) en Transformatie SWT's (€ 0,3 miljoen). Voor projectleiding en uitvoering wordt € 0,4 miljoen uitgetrokken. In de 2^e helft van 2017 zullen nadere plannen concreet worden uitgewerkt voor het resterende budget. Zie bijlage achterin voor een specificatie van concrete plannen waarbij de bijdrage vanuit de transformatieplannen € 40.000 of meer bedraagt.

b. Risico-deel

Betreft uitvoering motie VVD om € 1 miljoen van het transformatiebudget te oormerken voor het opvangen van risico's. Bij de 2^e bestuursrapportage 2016 is dit miljoen ingezet.

c. Vrije deel

Het vrije deel van de reserve zachte landing 3D van € 1,1 miljoen, afkomstig uit het bestemmingsresultaat 2014 en diverse bestuursrapportages, is bij de 2^e bestuursrapportage 2016 grotendeels ingezet voor Jeugdhulp. Er resteert nog afgerond € 49.000.

d. Budget Vrouwenopvang

In de reserve 3D zit per 1-1-2017 circa € 780.000 geormerkt voor Vrouwenopvang, afkomstig uit de integratie-uitkering Vrouwenopvang, dit omdat we niet elke keer een nieuwe reserve willen openen. In de meerjarenbegroting 2017-2020 is een onttrekking opgenomen van € 87.000 in 2017 en € 585.000 in 2018. Er resteert dan nog € 108.000. In een concept-bestemmingsvoorstel wordt voorgesteld om het voordeel Vrouwenopvang over 2016 van € 164.000 te storten in de reserve. In de Kaderbrief 2018-2021 wordt de € 272.000 vervolgens onttrokken.

e. Beschermd wonen

Er is besloten om gezamenlijk met de HR-gemeenten een eventueel overschot op Beschermd wonen te besteden aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen op het terrein van Beschermd wonen. Bij de bestemming van het rekeningresultaat 2015 is besloten het voordeel op Beschermd wonen van € 2,5 miljoen geormerkt toe te voegen aan de 3D-reserve. Bij de 2e bestuursrapportage 2016 is € 2,3 miljoen gestort in de reserve. Bij bestemming van het resultaat 2016 zal € 574.000 worden onttrokken. Per saldo is circa € 4,2 miljoen beschikbaar. Er is een regionaal bestedingsplan in de maak om het voordeel 2015 van € 2,5 miljoen te besteden in 2017.

f. Compensatie RAS-middelen

In 2016 en 2017 is een onttrekking geraamd van € 190.000 voor het compenseren van het wegvallen van de RAS-middelen (regionale agenda samenleving = school maatschappelijk werk). In 2016 is € 190.000 onttrokken, in 2017 zal ook € 190.000 worden onttrokken.

g. Lokaal emancipatiebeleid

In 2016 en 2017 is een onttrekking geraamd van € 20.000 voor de co-financiering van het lokaal emancipatiebeleid waarvoor het Rijk middelen beschikbaar stelt. Bij de 2^e bestuursrapportage 2015 was € 40.000 gestort. In 2016 is € 20.000 onttrokken, in 2017 zal ook € 20.000 worden onttrokken.

Samengevat

In de reserve zit nu nog € 5.556.040 waar de raad nog een besluit over besteding moet nemen. Na budgetoverheveling via resultaatbestemming 2016, Kaderbrief 2018-2021 en nog vast te stellen bestedingsplannen Beschermd Wonen is er nog afgerond € 49.000 beschikbaar.

	in euro's
reserve 3D meerjarig nog te besteden	5.556.040
regionale besteding beschermd wonen	-4.839.499
onttrekking vrouwenopvang	-108.142
budgetoverheveling JA-statushouders	-100.000
budgetoverheveling transformatie	-459.388
nog vrij te besteden	49.011

Overzicht reserve zachte landing WSW-DZB

Ultimo 2016 zit er € 1.348.669 in de reserve. In 2017 is per saldo een onttrekking geraamd door DZB van € 84.884. Er resteert dan € 1.263.785, afgerond € 1.264.000. In de Kaderbrief 2018-2021 wordt de € 1.264.000 volledig onttrokken: € 424.000 in 2018, € 500.000 in 2019 en € 340.000 in 2020. De onttrekking dient ter dekking van een nadelig effect als gevolg korting op WSW-rijkssubsidie.

reserve zachte landing rijksbezuinigingen WSW/DZB	in euro's
stand ultimo 2016	1.349.000
ontvangen rijksmiddelen begeleiding, onderdeel van de integratie-uitkering Sociaal domein	-85.000
beschikbaar	1.264.000
kaderbrief 2018 jaar 2018	-424.000
kaderbrief 2018 jaar 2019	-500.000
kaderbrief 2018 jaar 2020	-340.000
stand ultimo 2020	0

Bedrijfsreserve DZB

Ultimo 2016 zit er € 5,6 miljoen in de bedrijfsreserve DZB, waarvan € 1,1 miljoen geormerkt voor het project Leidse kracht. De € 1,1 miljoen wordt onttrokken in de periode 2017/2018. Daarna resteert € 4,5 miljoen. In de Kaderbrief 2018-2021 wordt in het jaar 2020 een onttrekking geraamd van € 160.000. De onttrekking dient ter dekking van een nadelig effect als gevolg korting op WSW-rijkssubsidie.

Specificatie bijdragen transformatiemiddelen groter dan € 40.000, totaal € 2.951.000

Mijn Buurt

Advieswinkel jongeren	€ 223.000
Langer thuiswonen	€ 100.000
Makelpunt	€ 40.000

Mijn Dag

Buuv	€ 140.000
Pilot participatiemedewerkers (DOOR)	€ 150.000
Versnelde inburgering (JAS)	€ 250.000
VTV/MEE	€ 101.500
Werkhotel	€ 170.000
Pilot jongeren en schulden	€ 300.000

Mijn Vitaliteit

Jongeren complexe problematiek	€ 100.000
Gezin aan zet	€ 66.000
Invoeren Piëzo-methodiek	€ 49.000
Piëzo-methodiek	€ 420.000
Leefstijl medicijn Diabetes 2	€ 50.000
Triage (huisarts)poort	€ 80.000
Vitality	€ 77.500
Welzijn op recept	€ 120.000

Overkoepelend

TNO meting projecten	€ 42.000
Zaaien initiatief gebiedsexperimenten	€ 82.000
Transformatieconferentie 2017	€ 50.000
Anders werken projecten	€ 500.000
Sleutelteam	€ 140.000

4.11 Algemene dekkingsmiddelen

4.11.1 Inleiding

In dit programma worden de algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Dat zijn dekkingsmiddelen die, anders dan specifieke dekkingsmiddelen, niet gekoppeld zijn aan een bepaalde activiteit, maar die vrij aan te wenden zijn. Voorbeelden zijn: onroerende-zaakbelasting, algemene uitkering van het Rijk, dividend en het financieringsresultaat. Daarnaast verantwoorden we hier een aantal kosten zoals centrale plankosten en bijvoorbeeld taakstellingen die (nog) niet aan programma's zijn toegerekend.

Voor een toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering verwijzen we naar paragrafen 3.4.2 en 5.4 in deze kaderbrief.

Op diverse plekken in deze kaderbrief hebben wij aangegeven dat de opbrengst voor precario kabels en leidingen van circa € 7,8 miljoen met ingang van 2022 wegvalt. Zie hiervoor o.a. hoofdstuk 1 Leiden in Perspectief en paragraaf 5.1.

4.11.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

Geen wijzigingen.

4.11.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
11.01	Autonoom	Onderuitputting kapitaallasten	L	I	Marleen Damen	-350	-350	-350	-350
11.02	Mee/Tegenvaller	Saldo indexering salarissen 2018	L	S	Marleen Damen	650	650	650	650
11.03	Mee/Tegenvaller	Ambtelijke huisvesting voorbereidingskrediet deelproject nieuwe huisvesting	L	I	Marleen Damen	0	0	-50	0
11.04	Mee/Tegenvaller	Aanvullend budget ambtelijke huisvesting deelprojecten Stadhuis	L	I	Marleen Damen	200	449	-649	0
				S	Marleen Damen	0	90	90	90
11.05	Budgettair neutraal	Dekking aanvullend krediet wagenpark 8jr	L	S	Marleen Damen	0	0	0	0
11.06	Autonoom	Kosten parkeervergunningen wagenpark Beheer	L	S	Marleen Damen	16	16	16	16
11.07	Autonoom	Ontwikkeling kapitaallasten 2018 - 2021	L	S	Marleen Damen	-4.209	-1.239	-963	-642
11.08	Mee/Tegenvaller	Facilitaire lasten ambtelijke huisvesting	L	S	Marleen Damen	0	0	214	214
11.09	Autonoom	Ontwikkeling rente	B	S	Marleen Damen	18	18	18	18
			L	I	Marleen Damen	0	0	0	0
				S	Marleen Damen	-2.143	-2.217	-1.440	-731
11.10	Autonoom	Raming Lokale heffingen, OZB niet-woningen eigenaar	B	S	Marleen Damen	-523	-641	-839	-839
		Raming Lokale heffingen, OZB niet-woningen gebruiker	B	S	Marleen Damen	-68	-182	-373	-373
		Raming OZB woningen	B	S	Marleen Damen	-28	-294	-310	-411
11.11	Autonoom	Raming algemene uitkering Gemeentefonds, Hoeveelheidsverschil	B	S	Marleen Damen	-229	-647	-1.282	-1.934
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, opschalingskorting	B	S	Marleen Damen	0	0	0	721
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, reele groei	B	S	Marleen Damen	-2.445	-2.402	-1.520	-1.520
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, WOZ waarde	B	S	Marleen Damen	182	395	514	570
11.12	Mee/Tegenvaller	Schrappen taakstelling lagere apparaatskosten door bestuurlijke opschaling	L	S	Marleen Damen	500	500	500	0
11.13	Mee/Tegenvaller	Extra kapitaallasten jaarschijf 2022	L	I	Marleen Damen	0	0	0	-500
				S	Marleen Damen	0	0	0	500
11.14	Mee/Tegenvaller	Schrappen taakstelling RvNB, bedrijfsafval	L	S	Marleen Damen	795	795	795	795
11.15	Mee/Tegenvaller	Afwikkeling stelpost renteherziening 2017	B	S	Marleen Damen	0	-74	-74	-74
			L	I	Marleen Damen	0	0	0	0
				S	Marleen Damen	-775	-57	-434	-111
Totaal						-8.407	-5.190	-5.488	-3.911

11.01 Onderuitputting kapitaallasten (autonoom)

Voor de onderuitputting op de geraamde kapitaallasten is het exacte bedrag nu nog niet te bepalen, wel is al een inschatting gemaakt hetgeen nu als voordeel wordt aangemeld. Het voordeel hangt samen met de ervaring dat er altijd investeringen zijn die niet gereed komen in het jaar dat dat gepland is.

11.02 Saldo indexering salarissen 2018

De verwachte salarisontwikkeling voor 2018 bedraagt 2,9%. De verwachte compensatie in de algemene uitkering bedraagt 2,0%. Een verschil van 0,9% is € 650.000. Op basis van de meicirculaire 2017 zal dit bedrag voor de begroting 2018 worden herberekend.

11.03 Ambtelijke huisvesting voorbereidingskrediet deelproject nieuwe huisvesting

Betreft dekking voor voorbereidingskrediet in de Eerste Bestuursrapportage 2017.

11.04 Aanvullend budget ambtelijke huisvesting deelprojecten Stadhuis (meevaller/tegenvaller)

Door verbouwwerkzaamheden aan het stadhuis bestaat een reële kans dat alle gebruikers van het stadhuis gedurende de verbouwing elders onder gebracht moeten worden. De planning van het stadhuis gaat voorlopig uit van de start van de werkzaamheden (op z'n vroegst) aan het einde van 2018. De kosten voor de verhuizing en de huur gedurende de periode van een jaar van tijdelijke huisvesting voor de huidige gebruikers en functies van het stadhuis, zijn geraamd op € 850.000. Deze kosten kunnen worden gedekt vanuit een incidenteel voordeel binnen het projectbudget. Voor de realisatie van tijdelijke balies in het stadsbouwhuis moeten aanpassingen aan het gebouw gerealiseerd worden. Hiervoor is een kostenraming gemaakt van circa € 350.000. Deze kosten zullen worden geactiveerd en als gevolg voor de duur van vier jaar een jaarlijkse kapitaallast van circa € 90.000 opleveren.

11.06 Functionele parkeervergunningen wagenpark (autonoom)

Door uitbreiding van het parkeergebied zijn de kosten van parkeervergunningen voor het gemeentelijk wagenpark toegenomen.

11.07 Ontwikkelingen kapitaallasten 2018-2021 (autonoom)

Bij het opstellen van de kaderbrief 2018 wordt de budgettaire ontwikkeling van de kapitaallasten 2018 - 2021 bepaald. Dit op basis van het doorrekenen van de kapitaallasten van de afgeronde investeringen, lopende investeringen en investeringen uit het meerjareninvesteringsplan 2017 - 2020, op basis van actuele cash-flows van investeringen die is uitgevraagd bij de budgethouders van investeringen.

Voor een toelichting op de budgettaire effecten wordt verwezen naar paragraaf 5.4: ontwikkeling kapitaallasten 2018 - 2021.

11.08 Facilitaire lasten ambtelijke huisvesting (meevaller/tegenvaller)

De in de begroting opgenomen facilitaire lasten voor ambtelijke huisvesting zijn niet toereikend om de werkelijke kosten te dekken. Het gaat om een jaarlijks tekort van € 214.000, voornamelijk hogere energiekosten. In 2015 (1e bestuursrapportage) is de aanmelding voor verhoging van facilitaire lasten incidenteel verwerkt. Voorstel is om de geraamde facilitaire lasten structureel te verhogen met € 214.000.

11.09 Ontwikkeling rente (autonoom)

De ontwikkeling van het verloop van de leningen en de daarbij behorende rentelast is opnieuw berekend op basis van de huidige beschikbare informatie.

11.10 Raming lokale heffingen (autonoom)

Op basis van de bouwmonitor verwachten wij een toename van het aantal woningen en niet-woningen:

- het aantal woningen neemt de komende 4 jaar met 4.336 toe . Deze toename is hoger dan de raming voor 2017 - 2020. Per saldo neemt de opbrengst jaarlijks verder toe.
- realisatie van bouwplannen voor niet-woningen levert een toename op aan bruto-vloeroppervlak voor de komende jaren. Deze toename vertaalt zich in een hogere opbrengst.

11.11 Raming algemene uitkering gemeentefonds (autonoom)

De ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt geactualiseerd. Positief: hoeveelheidsverschil woningen, inwoners, leerlingen etc, reële groei op basis van septembercirculaire 2016. Negatief: opschalingskorting lagere apparaatskosten 2021, ontwikkeling WOZ waarde.

11.12 Vervallen taakstelling lagere apparaatskosten door bestuurlijke opschaling (meevaller/tegenvaller)

Invulling van deze taakstelling van 2018 tot en met 2020 beschouwen wij als niet reëel. Bovendien is nog niet duidelijk of de voorgenomen korting op de algemene uitkering van het gemeentefonds op termijn in stand blijft.

11.13 Extra kapitaallasten jaarschijf 2022

In de jaarschijf 2021 is de toename van kapitaallasten opgenomen voor vervangingsinvesteringen vanaf 2022.

11.14 Vervallen centrale taakstellingen RvnB en bedrijfsafval (meevaller/tegenvaller)

Bij het afstoten van de inzameling van bedrijfsafval rekenden wij ook op afname van de overheadkosten . Hiervoor hadden wij een taakstelling in de begroting 2017 - 2020 opgenomen. Achteraf blijkt deze taakstelling niet reëel en stellen wij voor deze taakstelling af te boeken. Ook stellen wij voor om een oude taakstelling uit 2007 vanuit het toenmalige programma "Ruimte voor Nieuw Beleid" af te boeken.

11.15 Afwikkeling stelpost renteherziening 2017

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de speciale paragraaf die is opgenomen in de 1e bestuursrapportage 2017.

4.11.4 Nieuw beleid

Niet van toepassing.

4.11.5 Bijsturing / inzet reserves

Niet van toepassing.

4.12 Overhead, Vpb en onvoorzien

4.12.1 Inleiding

Dit 'programma' is sinds 2017 in de begroting opgenomen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft namelijk voor dat baten en lasten van de zogenaamde 'overhead' niet meer onder de afzonderlijke beleidsprogramma's mogen worden verantwoord. Wat er onder de overhead valt is nauwkeurig omschreven. Zie daarvoor o.a. hetgeen in de Programmabegroting 2017-2021 is opgenomen.

Voor de belangrijkste ontwikkelingen in dit programma verwijzen we naar de volgende paragrafen.

4.12.2 Wijzigingen indeling programmabegroting

Geen wijzigingen.

4.12.3 Financiële ontwikkelingen

NR	Soort	Onderwerp	L/B	I/S	PFH	2018	2019	2020	2021
12.01	Nieuw Beleid	Versterken Regionale I-Samenwerking (VRIS)	L	S	Marleen Damen	233	220	220	220
12.02	Mee/Tegenvaller	Verhogen bijdrage aan Servicepunt71	L	S	Marleen Damen	78	78	78	78
12.03	Budgettair neutraal	Vervanging applicatie Basisregistraties Adressen en Gebouwen	L	S	Marleen Damen	0	0	0	0
12.04	Budgettair neutraal	Vervanging Topdesk en Planon	L	S	Marleen Damen	0	0	0	0
12.05	Budgettair neutraal	Vervanging Zaaksysteem	L	S	Marleen Damen	0	0	0	0
12.06	Mee/Tegenvaller	Opschoning papieren archief	L	I	Marleen Damen	275	365	290	0
				S	Marleen Damen	0	0	10	10
12.07	Mee/Tegenvaller	Extra formatie team Kwaliteit voor implementatie wetgeving in systemen, opgave applicatierationalisatie, digitalisering werkplek en digitaal vergaderen	L	I	Marleen Damen	383	0	0	0
	Inzet reserves	Extra formatie team Kwaliteit voor implementatie wetgeving in systemen, opgave applicatierationalisatie, digitalisering werkplek en digitaal vergaderen	B	I	Marleen Damen	-383	0	0	0
Totaal						586	663	598	308

12.02 Ontwikkeling informatiebeveiliging

Bij het raadvorstel waarin de begroting van Servicepunt71 voor 2018 ter zienswijze werd voorgelegd, is voorgesteld de structurele bijdrage voor Leiden in de autonome ontwikkeling op het gebied van Informatiebeveiliging vanaf 2017 en de incidentele bijdrage aan het Interventieplan ICT te betrekken bij de 1e Berap 2017 en de Kaderbrief 2018. De jaarschijf 2017 voor Informatiebeveiliging en de jaarschijf 2018 voor het Interventieplan ICT kunnen gedekt worden uit de bedrijfsvoeringsreserve concern. De structurele kosten voor Informatiebeveiliging vanaf 2018 worden conform de aankondiging in het raadvorstel bij deze kaderbrief ter afweging aangeboden.

12.03 Vervanging applicatie Basisregistraties Adressen en Gebouwen (budgettair neutraal)

Er zijn een aantal redenen om de huidige BAG-applicatie te vervangen. Het beschikbaar te stellen krediet bedraagt € 110.000 en de jaarlijkse kapitaallasten € 23.000 (afschrijving in 5 jaar). In verband met de regionale wens voor applicatie-rationalisatie (zie programma VRIS) is het noodzakelijk om de Leidse BAG-applicatie te vervangen door een regionale applicatie. Hiermee worden de technische en functionele mogelijkheden tot regionale samenwerking verbeterd en kunnen op functioneel beheer voordelen worden behaald. Voordelen liggen vooral in het minder 'packagen' van applicaties (van 8 naar 2 installaties). In de jaarrekening 2016 is het vorige krediet BAG grotendeels vrijgefallen. Het gevraagde krediet is het Leidse aandeel van de kosten (aanschaf licenties en kosten voor de conversie van de data). Dit betreft een vervangingsinvestering.

12.04 Vervanging Topdesk en Planon (budgettair neutraal)

De contracten van de huidige Topdesk-applicatie en Planon-applicatie zijn verlopen (meer dan 15 jaar oud). Om te voldoen aan de rechtmatigheidsvereisten dient de gemeente een nieuwe aanbesteding te volgen. Vanuit de sterke wens tot regionale applicatie-rationalisatie willen de gemeente Leiden en het Servicepunt71 gelijktijdig onderzoeken of de functionaliteiten van deze twee applicaties niet in één nieuwe applicatie kunnen worden ondergebracht. Het betreft hier alleen het Leidse aandeel van het krediet van € 250.000 waarvan de jaarlijkse kapitaallasten € 52.500 bedragen (afschrijving in 5 jaar). Door de toenemende professionalisering van het functioneel beheer is er ook steeds meer ondersteuning noodzakelijk via een regionale applicatie, waar IT-wijzigingen in opgenomen kunnen worden (is vereist vanuit informatiebeveiliging). De kosten zullen worden doorbelast aan de gebruikers.

12.05 Vervanging zaaksysteem (budgettair neutraal)

Het huidige zaaksysteem is na vijf jaar volledig geïmplementeerd. Het contract is afgelopen en een nieuwe aanbesteding, waarvoor een krediet van € 1 miljoen beschikbaar wordt gesteld met jaarlijkse kapitaallasten van € 210.000 (afschrijving in 5 jaar) waarvan de dekking wordt meegenomen bij de ontwikkeling van de kapitaallasten, ligt nu voor om te voldoen aan de rechtmatigheidsvereisten. I.v.m. de regionale wens voor

applicatie-rationalisatie (zie programma VRIS) is het noodzakelijk om het Leidse zaakstelsel te vervangen door een regionale applicatie. Hiermee worden de technische en functionele mogelijkheden tot regionale samenwerking verbeterd en kunnen op functioneel beheer voordelen worden behaald. Voordelen liggen vooral in het minder 'packagen' van applicaties (van 8 naar 2 installaties). Het gevraagde krediet is het Leidse aandeel van de kosten (aanschaf licenties, kosten voor de conversie van de data en de begeleidingskosten van de gemeentebrede implementatie en inrichting).

12.06 Opschoning papieren archief (meevaller/tegenvaller)

Het past bij de huidige en toekomstige ontwikkelingen om te gaan voor zo min mogelijk papier in de organisatie. Vanwege de deplorabele staat van de huidige archiefruimten, is dit niet alleen een wens maar een noodzaak. In 2015 zijn extra middelen beschikbaar gesteld om het papieren archief te bewerken, selecteren en vernietigen. Gedurende de bewerking van dit deel is de volle omvang van het archief en de benodigde maatregelen om het op orde te krijgen duidelijk geworden. Dit is omvangrijker dan oorspronkelijk gedacht. Er zijn daarom extra middelen nodig om de volledige achterstand in de bewerking van het archief op te pakken. Daarmee wordt ook voorgesorterd op de toekomstige nieuwe huisvesting, waarin het uitgangspunt is dat de archiefruimte volledig aan de eisen voldoet maar vooral ook zo klein mogelijk is.

12.07 Extra formatie team Kwaliteit

Het team Kwaliteit van de Concernstaf wordt geconfronteerd met aanzienlijke opgaven voor implementatie van wet- en regelgeving in ICT-systemen, de applicatierationalisatie-opgave, de digitalisering van de werkplek en het mogelijk maken van digitaal vergaderen.

4.12.4 Nieuw beleid

12.01 Versterking Regionale I-Samenwerking (VRIS)

B&W heeft op 14-02-2017 (B en W-nr. 17.0077 Vaststellen Programmakader Versterken Regionale I-Samenwerking (VRIS)) ingestemd met de wens om regionaal de ICT-functie te gaan versterken met een Chief Information Officer (CIO) en een Functionaris Gegevensbescherming. Om dit te kunnen bewerkstelligen is structureel budget nodig dat nog niet binnen de regionale organisaties beschikbaar is. Van de totale kosten betreft deze aanmelding vanzelfsprekend het aandeel van Leiden van € 233.000 in 2018 en € 220.000 vanaf 2019.

4.12.5 Bijsturing / inzet reserves

12.07 Extra formatie team Kwaliteit

Dekking komt uit de bedrijfsvoeringreserve Concern.

Hoofdstuk 5

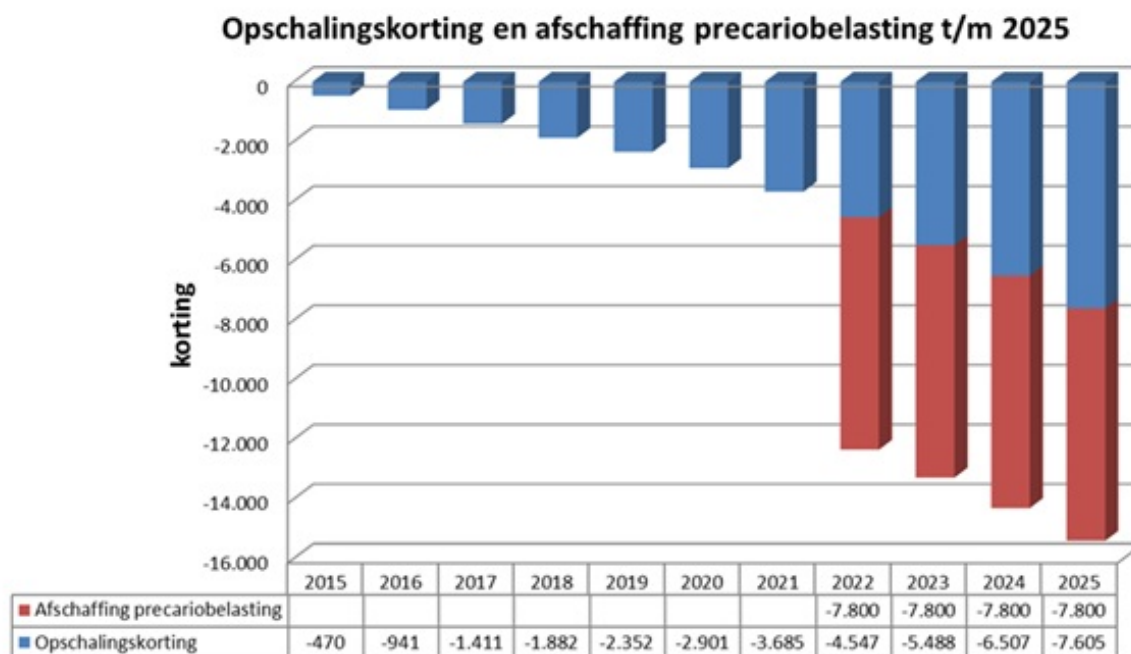
5 Uitgangspunten meerjarenbegroting

5.1 Algemene uitgangspunten

Voor het opstellen voor deze kaderbrief en dus voor het opstellen van de Programmabegroting hebben we een groot aantal uitgangspunten gehanteerd. In de volgende paragrafen gaan we in op indexering en areaalontwikkeling.

Hieronder bespreken we het sluitend meerjarenperspectief inclusief een doorkijkje naar 2022.

Het jaar 2022 is een zeer relevant jaar omdat daarin de gehele opbrengst aan precario kabels en leidingen komt te vervallen. Daarnaast is sprake van een grote tranche van de meerjarige opschalingskorting in de algemene uitkering van het rijk.

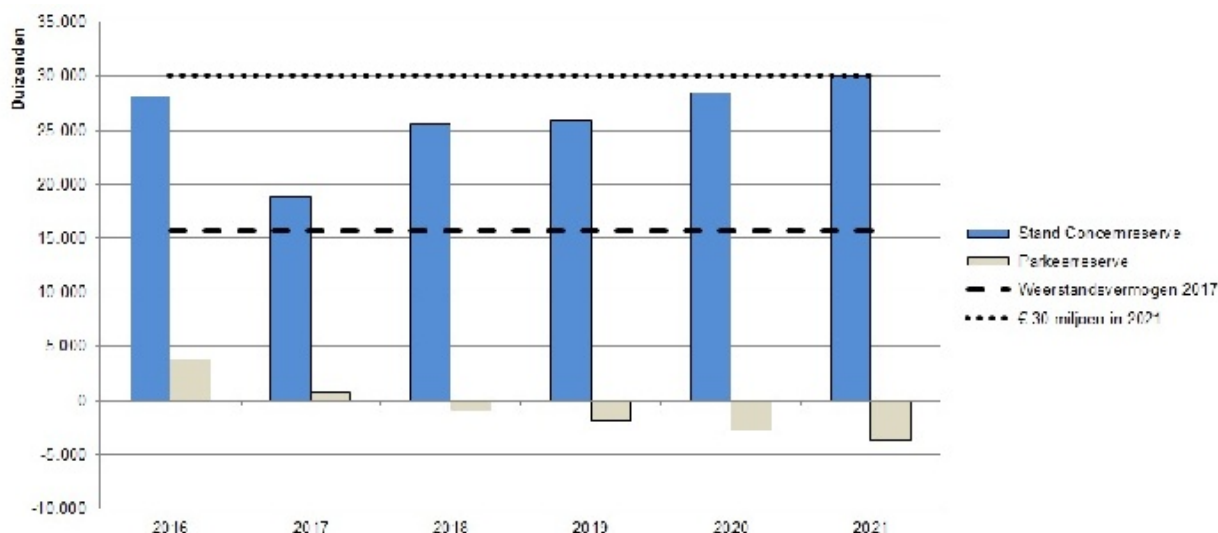
Tot slot geven we in het kort onze visie op de ontwikkeling van de financiële kengetallen weer. Zoals al eerder is aangegeven zijn de resultaten van de meircirculaire niet in deze kaderbrief verwerkt. In paragraaf 3.4.2. geven we wel aan wat de financiële consequenties van de meircirculaire zijn.

5.1.1. Sluitend meerjarenperspectief

Het college heeft zich gericht op een *structureel* sluitend meerjarenbeeld. Het is zich bewust van de taakstellingen die daarvoor nog ingevuld moeten worden. De ervaring leert echter dat college en organisatie de realisatie van de taakstellingen scherp monitoren, en tijdig tot actie overgaan als de invulling van een taakstelling in gevaar komt.

Een andere randvoorwaarde waar we rekening mee hebben gehouden is dat er aan het eind van de begrotingsperiode, i.c. 2021 minimaal een bedrag van € 30 miljoen in de concernreserve zit als weerstandvermogen.

Met de resultaten van deze kaderbrief daarin verwerkt ziet het verloop van de concernreserve er uit als in onderstaande grafiek.

Conclusie is dat het gelukt is aan het einde van het meerjarenbeeld € 30 miljoen als weerstandvermogen beschikbaar te hebben.

Tijdelijk tekort in reserve Parkeren.

Zoals wij u eerder hebben gemeld ontstaat er de komende jaren een tijdelijk 'kastekort' bij deze reserve. Na een aantal jaren sluit de reserve Parkeren structureel en zal deze een oplopend positief saldo kennen. Het college heeft eerder voorgesteld om deze tijdelijk negatieve stand van de reserve Parkeren aan te vullen met een onttrekking aan de concernreserve, die daardoor gedurende die jaren in het meerjarenbeeld wel tijdelijk maar meerjarig onder de € 30,0 miljoen raakt. Voorwaarde blijft dat het weerstandvermogen altijd groter is dan het bedrag dat is berekend in de risico-simulatie. Deze tijdelijke onttrekking wordt weer teruggestort in de concernreserve zodra de parkeerexploitatie weer een positieve stand van de reserve Parkeren realiseert. De huidige schatting van de meest negatieve stand van de reserve bedraagt tussen de circa € 3,5 en 4,5 miljoen en lijkt zich nu gunstiger te ontwikkelen dan wij vorig jaar prognosticeerden. Deze stand is vooral afhankelijk van de ontwikkeling van de inkomsten. De komende maanden houden we de schattingen hiervan opnieuw tegen het licht en kunnen we waarschijnlijk een nauwkeuriger schatting afgeven (bij de Programmabegroting 2018-2021). In bovenstaande grafiek hebben we rekening gehouden met een maximale negatieve stand van € 4 miljoen.

Structureel overschot in 2021

In 2021 is sprake van een positief begrotingsaldo van € 78.000. Daar maken we drie kanttekeningen bij. Ten eerste: het 'structurele' deel van dit saldo aanmerkelijk gunstiger. Dat wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er in dat saldo een incidentele post zit voor een toevoeging aan de concernreserve van circa € 1,6 miljoen. Die vervalt in 2022 en is dan opnieuw inzetbaar.

Ten tweede hebben we voor een aantal activiteiten gekozen voor tijdelijke financiering tot en met het verkiezingsjaar 2018. Door deze niet in de nieuwe meerjarenbegroting op te nemen kan bij de volgende collegevorming de afweging worden gemaakt om deze activiteiten al dan niet voort te zetten. De activiteiten waren uitdrukkelijk wensen van de huidige coalitie en passend bij het huidige beleidsakkoord. Deze activiteiten zijn: Uitvoering economische agenda 071, transitiebudgetten in de zorg, subsidies culturele instellingen, stage nieuwe stijl, reële daling OZB met 1,5%

Ten derde hebben we in het eerstvolgende jaar, 2022, te maken met twee substantiële tegenvallers. De precarioheffing kabels en leiding van € 7,8 miljoen vervalt, en de opschalingskorting van het rijk op de algemene uitkering stijgt in dat jaar met € 0,9 miljoen. Bij elkaar dus een nadeel van € 8,7 miljoen. In latere jaren loopt de opschalingskorting nog verder op. Het college maakt bewust geen keuze voor de oplossing van dit knelpunt. Dat laten wij aan het nieuwe college.

5.1.2 Financiële kengetallen

De Programmabegroting 2017 bevatte in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing een overzicht van de financiële kengetallen. In dit overzicht leek met name de schuldratio enorm toe te nemen ten opzichte van de VNG-signaleringswaarde van 130%. In de aanloop naar de Kaderbrief 2018-2021 is de geprognosticeerde balans kritisch bekeken. Hierbij werd geconstateerd dat in de berekening van de schuldratio's een aantal technische zaken ervoor zorgden dat de schuldratio een te pessimistisch beeld gaf. Daarnaast was bij de berekening geen rekening gehouden met ervaringscijfers over de lagere kasstroom binnen projecten door uitlopende werkzaamheden. Deze correcties zorgden ervoor dat de verwachte schuldratio aanzienlijk lager uitvalt dan eerder werd verwacht.

	2016	2017	2018	2019	2020
Netto schuldquote (Programmabegroting 2017)	94%	123%	143%	161%	159%
Netto schuldquote (Jaarstukken 2016)	52%				
Aangepaste prognose 2017-2020		100%	119%	137%	129%

De VNG normeert een schuldquote onder 100% als 'groen', een quote tussen 100% en 130% als 'oranje', en een schuldquote hoger dan 130% als 'rood'. Naar verwachting komt de schuldratio in 2019 eenmalig boven deze grens. De schuldratio is echter slechts één element van de financiële positie. De kengetallen moeten als geheel worden beschouwd. Hieruit blijkt dat de gemeente Leiden voor het investeringsprogramma weliswaar forse schulden aangaat, maar dat het structurele evenwicht en weerstandsvermogen zich goed verhouden tot de normen. De ontwikkeling van de schuldratio is de enige indicator waarop de gemeente in het 'rood' gaat. Hieruit spreken risico's voor de flexibiliteit van de begroting (= mogelijkheid om structureel bij te sturen neemt af als een groter deel 'vastligt' in kapitaallasten) en een renterisico (= risico van hogere rente bij herfinanciering). Tegenover deze risico's voor de flexibiliteit staan een structureel begrotingsevenwicht en een woonlastenniveau dat rond het landelijk gemiddelde ligt. Dit biedt weer een goede uitgangspositie om structureel bij te sturen, waarbij de buffers van de gemeente (weerstandsvermogen = "uitstekend") voldoende ruimte bieden om incidentele tegenvallers op te vangen. Tegenover het renterisico staat een behoudend rentebeleid. Hoewel de rente op dit moment historisch laag is, wordt in de meerjarenraming op voorhand al rekening gehouden met een rentestijging voor de nieuw aan te trekken leningen tot 3,5%. Hiermee leidt een rentestijging niet meteen tot een structurele tegenvaller.

De verwachte stijging van de schuldratio past bij het ambitieniveau van raad en college om in de stad te investeren. Op grond van de huidige verwachtingen zal de signaleringswaarde van 130% in het huidige meerjarenbeeld eenmalig worden overschreden. Daarnaast staat een behoudend beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen (meerjarig € 30 miljoen), een structureel sluitende begroting en een behoudend rentebeleid.

Hiermee geeft de financiële positie van de gemeente op dit moment geen aanleiding om het ambitieniveau van raad en college te beperken.

5.2 Loon-, prijs- en belastingontwikkeling

5.2.1. Onroerendezaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing

Voor de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing gaan we voor 2018 uit van de volgende prijsontwikkeling:

- Onroerendezaakbelasting: reële *verlaging* op basis van het collegeakkoord met 1,5%.
- Riool- en afvalstoffenheffing, *trendmatige verhoging* op basis van de meicirculaire 2017 (2,1%)

5.2.2 Loon- en prijscompensatie 2018

- Voor loonontwikkeling gaan we uit van een index volgens de meicirculaire 2017 van 2,4%.
- Voor overige goederen, diensten en subsidies houden we volgens meicirculaire aan een index van 1,6%.

5.2.3 Financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen

- Het kader voor indexering van de gemeenschappelijke regelingen bedraagt 1,3%.

5.3 Ontwikkeling areaal

De ontwikkeling van het Areaal in 2018 is hoger dan in de meerjarenraming 2017 - 2020 is opgenomen.

Hierdoor nemen de lokale heffingen en de algemene uitkering uit het Gemeentefonds toe. Door de toename van het aantal woningen en inwoners nemen ook de kosten voor onderhoud en beheer toe. Dit hebben wij verwerkt in deze kaderbrief.

Wij verwachten de navolgende ontwikkeling van het aantal inwoners en woningen:

De ontwikkeling van de belastingopbrengsten en algemene uitkering is gebaseerd op de bouwmonitor en de verwachting over de ontwikkeling van het aantal inwoners.

Woningen en niet-woningen	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal
Toename aantal woningen	1.043	1.802	1.229	262	145	4.481
Toename aantal m2 niet woningen	28.092	16.855	31.030	110.400	45.000	231.377

Ontwikkeling aantal inwoners:

	2018	2019	2020	2021
totaal	125.209	126.422	127.507	128.531
Waarvan:				
0 t/m 19	24.341	24.605	24.865	25.058
20 t/m 64	82.501	82.919	83.158	83.363
65+	18.367	18.898	19.484	20.110

5.4 Ontwikkeling algemene uitkering Gemeentefonds 2017-2021 en belastingen

Algemene uitkering

Voor de kaderbrief hebben wij de raming van de algemene uitkering geactualiseerd.

(zie ook paragraaf 3.4.2. voor de ontwikkeling in de meicirculaire 2017, onderstaande ontwikkeling is exclusief de meicirculaire 2017).

De netto ontwikkeling bedraagt:

-/- is Nadeel Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
■ Reële groei o.b.v. septembercirculaire 2016, zie brief over sep.circ 2016.	2.445	2.402	1.520	1.520
■ Ontwikkeling WOZ waarde, korting op a.u.	-181	-395	-514	-569
■ Ontwikkeling woningen, inwoners etc.	229	646	1.282	1.933
■ Korting voor bestuurlijke opschaling				-721
Netto ontwikkeling MJB 2018 2022	2.492	2.653	2.288	2.162
	V	V	V	V

De actualisatie heeft betrekking op:

1. Toevoegen van de reële groei (accres) van het Gemeentefonds op basis van de septembercirculaire. (zie ook de brief aan de raad van 6 oktober 2016)
2. Hogere korting door ontwikkeling WOZ waarde;
3. Aanpassing van de maatstafgegevens op basis van de meest recente woningbouwmonitor, inwonersprognose en overige ontwikkelingen in de maatstafgegevens zoals het aantal leerlingen.
4. Algemene korting voor bestuurlijke opschaling/lagere apparaatskosten 2021.

Belastingopbrengsten 2018 2021

De opbrengsten ontwikkelen zich op basis van de bouwmonitor als volgt:

Onderwerp Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
OZB niet-woningen eigenaar	522	641	838	838
OZB niet-woningen gebruiker	67	182	373	373
OZB woningen	27	294	310	410
Afvalstoffenheffing	350	526	596	596
Rioolheffing	32	108	140	140
Totaal	1.001	1.752	2.259	2.359

OZB.

Door de verwachting woningproductie neemt de opbrengst toe. In de Meerjarenraming 2017-2020 hielden we al rekening met een toename van structureel € 1 miljoen.

Op basis van de bouwmonitor neemt de opbrengst voor niet-woningen toe met structureel € 0,8 miljoen. In de meerjarenraming 2017 – 2020 hadden we deze ontwikkeling voorzichtig ingeschat op structureel € 0,2 miljoen. Verbetering van de informatie vanuit de BSGR en de verbeterde bouwmonitor geven nu meer zekerheid over de te verwachten waardeontwikkeling.

Afvalstoffenheffing.

Het dekkingspercentage van de afvalstoffenheffing nadert of overschrijdt zelfs mogelijk de 100% kostendekking. Dit komt doordat de kosten voor het verwerken van afval steeds verder dalen, de toerekening van overhead is gewijzigd en de opbrengst neemt toe. Op dit moment loopt er een onderzoek naar de toerekening van kosten aan de prestatie " afvalverwijdering". Als hieruit blijkt dat het dekkingspercentage

hoger is dan 100% dan moeten we het tarief verlagen. Bij de begrotingsopstelling 2018 zullen we hier nader op terugkomen.

Precariobelasting op ondergrondse kabels en leidingen.

De Precariobelasting op ondergrondse kabels en leidingen vervalt per 2022. Een opbrengst van € 7,8 miljoen valt dan weg in de begroting.

5.5 Ontwikkeling kapitaallasten 2018-2021

1. Inleiding

Bij het opstellen van de kaderbrief 2018 wordt de budgettaire ontwikkeling van de kapitaallasten over 2018 - 2021 bepaald. Dit op basis van het doorrekenen van de kapitaallasten van de afgeronde investeringen, lopende investeringen en investeringen uit het meerjareninvesteringsplan 2017 - 2020, op basis van actuele cash-flows van investeringen die is uitgevraagd bij de budgethouders van investeringen.

Het actualiseren van het bestaande meerjareninvesteringsplan 2017 - 2020 vindt plaats bij het opstellen van de programmabegroting 2018. Op dat moment wordt ook de besluitvorming (voor wat betreft investeringen) over de aanmeldingen bij de kaderbrief 2018 meegenomen.

2. Ontwikkeling kapitaallasten 2018 – 2021

Het totaal van de kapitaallasten in het meerjarenbeeld 2018 - 2021 laat ten opzichte van het huidige meerjarenbeeld (2017 - 2020) de volgende ontwikkeling zien:

bedragen x € 1.000 (- = voordeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2018	2019	2020	2021
2017 - 2020	37.110	40.287	46.064	46.064
2018 - 2021	31.477	37.077	41.496	43.162
verschil:	- 5.633	- 3.210	- 4.568	- 2.902

In het meerjarenbeeld is naast de omvang kapitaallasten 2018 – 2021 ook een stelpost onderuitputting kapitaallasten opgenomen omdat blijkt dat een zeker "planningsoptimisme" elk jaar leidt tot een voordeel in de kapitaallasten van een jaar.

bedragen x € 1.000 (- = voordeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2018	2019	2020	2021
Onderuitputting kap.lasten 2018 - 2021	- 1.504	- 932	- 1.161	- 932

De budgettaire effecten moeten gecorrigeerd worden voor bijvoorbeeld mutaties in kapitaallasten die worden verrekend met reserves ter dekking van kapitaallasten (bijvoorbeeld de parkeerreserve en de reserve afschrijving investeringen), kapitaallasten van investeringen in bedrijfsmiddelen etc. Ook wordt de stelpost kapitaallasten gecorrigeerd. Deze correcties geven het volgende beeld:

bedragen x € 1.000 (- = voordeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2018	2019	2020	2021
totaal correcties:	1.424	1.971	3.517	2.172

Een deel van deze correcties heeft betrekking op voordelen op kapitaallasten van afgesloten investeringen bij de jaarrekening 2016 die worden verrekend met de taakstelling op kapitaallasten uit de begroting 2015 van € 150.000 structureel vanaf 2018. Dit levert het volgende voordeel op:

bedragen x € 1.000 (- = voordeel)				
aanvullende effecten	2018	2019	2020	2021
totaal correcties stelpost kaplasten:	- 121	- 121	- 121	- 121

Het restant van deze taakstelling wordt in 2017 opgelost door voordelen op kapitaallasten van investeringen/ projecten of valt vrij wanneer de taakstelling meer dan gerealiseerd is.

Ten opzichte van het meerjarenbeeld 2017 – 2020 geeft dit de volgende budgettaire ontwikkeling in de kapitaallasten te zien:

bedragen x € 1.000 (- = voordeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2018	2019	2020	2021
totaal budgettair:	- 4.209	- 1.239	- 1.051	- 730

Opgesplitst per programma geeft dit het volgende beeld:

bedragen x € 1.000 (- = voordeel)				
Per Programma:	2018	2019	2020	2021
Bestuur & Dienstverlening	- 92	1	1	6
Veiligheid	1	1	0	0
Economie & Toerisme	1	1	3	3
Bereikbaarheid	- 1.066	- 1.082	- 3.382	- 2.674
Omgevingskwaliteit	- 1.600	- 741	- 430	- 94
Stedelijke Ontwikkeling	97	53	50	40
Jeugd en Onderwijs	- 216	- 404	- 639	- 127
Sport, Cultuur & recreatie	- 911	44	436	415
Welzijn en Zorg	- 1	0	- 1	- 1
Werk en Inkomen	0	0	0	0
Algemene Dekkingsmiddelen	- 422	888	2.911	1.702
Totaal:	- 4.209	- 1.239	- 1.051	- 730

Een deel van dit voordeel wordt veroorzaakt door de gewijzigde afschrijvingstermijnen in de financiële verordening. In onderstaand overzicht wordt voor de programma's waarin majeure voordelen zich voordoen de voordelen van de gewijzigde afschrijvingstermijnen weergegeven.

bedragen x € 1.000 (- = voordeell)				
Per Programma:	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid	- 298	- 381	- 411	- 427
Omgevingskwaliteit	- 577	- 624	- 577	- 515
Jeugd en Onderwijs	- 53	- 96	- 118	- 141
overige programma's	25	25	24	22
totaal:	- 903	- 1.076	- 1.082	- 1.061

Korte toelichting (op hoofdlijnen) op afwijkingen > € 100.000:

Bereikbaarheid:

De ontwikkeling van de kapitaallasten binnen het programma bereikbaarheid geeft het volgende beeld:

Programma Bereikbaarheid:	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid totaal	- 1.066	- 1.082	- 3.382	- 2.674
gewijzigde afschrijvingstermijn	298-	381-	411-	427-
lager voordeel vervangingsinvesteringen wegen in P4 (naar P5)	259-	217-	443-	428-
Nog te verklaren:	- 509	- 484	- 2.528	- 1.819
<i>waarvan Leidse Ring</i>		- 260	- 1.600	- 1.400
<i>waarvan OR projecten Binnenstad</i>	- 180	- 120	- 500	- 230
<i>waarvan Masterplan Gorleaus</i>			- 160	- 70

Vanuit het programma Bereikbaarheid zijn de voordelen geheel te verklaren door verschuivingen in de cash-flow als gevolg van actuele planning van werkzaamheden. Voor dit programma is bij de begroting 2017 in de jaarschijf 2020 een kapitaallast van € 2.000.000 opgenomen voor de ontwikkeling van de kapitaallasten die buiten het meerjarenbeeld 2017 -2020 zou vallen. Bij de actualisatie is hiervan wederom een deel buiten het meerjarenbeeld geplaatst.

Omgevingskwaliteit:

De ontwikkeling van de kapitaallasten binnen het programma omgevingskwaliteit geeft het volgende beeld:

Programma Omgevingskwaliteit:	2018	2019	2020	2021
Omgevingskwaliteit totaal	- 1.600	- 741	- 430	- 94
gewijzigde afschrijvingstermijn	577	624	577	515
voordeel vervanging investeringen wegen in P4	- 259	- 217	- 443	- 428
Omgevingskwaliteit te verklaren	- 1.282	- 334	- 296	- 7

De voordelen hebben over het geheel genomen betrekking op gewijzigde cash flows van investeringen. Met name in 2018 is sprake van een voordeel op de kapitaallasten voor kunstwerken (technische installaties beweegbare bruggen, valkbrug en brug Poelgeest) en openbare verlichting. In de ontwikkeling van de kapitaallasten is rekening gehouden met een voordeel op de kapitaallasten investeringen wegen die in het resultaat van programma 4 zitten.

Jeugd en Onderwijs:

De voordelen in de kapitaallasten op dit programma worden veroorzaakt door gewijzigde cash flow op de investeringen nieuwbouw Leonardo Telderskade en VMBO Boerhavenlaan. In onderstaand schema als volgt weergegeven:

Programma Jeugd en Onderwijs:	2018	2019	2020	2021
Jeugd en onderwijs totaal	- 216	- 404	- 639	- 127
gewijzigde afschrijvingstermijn	53	96	118	141
te verklaren:	- 163	- 308	- 521	14
<i>waarvan Leonardo Telderskade</i>	- 45	- 288	- 248	2
<i>waarvan VMBO Boerhavenlaan</i>	- 30	- 40	- 282	

Sport, Cultuur & Recreatie:

In dit programma is sprake van aanzienlijke voordelen in de kapitaallastenontwikkeling in 2018 als gevolg van de gewijzigde cash-flow op de investering voor renovatie en uitbreiding Lakenhal conform actuele planning van de werkzaamheden. Daarnaast is in de kapitaallastenontwikkeling rekening gehouden met een nadeel als gevolg van de gewijzigde afschrijvingstermijnen (volgens de componentenbenadering) voor de investering in de nieuwbouw vijf meihal (topsporthal) vanaf 2019 met € 171.000. De investering in installaties moet volgens de termijnen in de financiële verordening worden afgeschreven in 15 jaar

Algemene Dekkingsmiddelen:

Algemene Dekkingsmiddelen:	2018	2019	2020	2021
AD te verklaren:	- 422	888	2.911	1.702
<i>terugboeken stelpost kapitaallast.</i>	- 171	603	2.603	1.408
<i>investeringen in bedrijfsmiddelen</i>		288	285	282
<i>wagenpark</i>	- 275	- 9	2	2

Het voordeel in de kapitaallasten 2018 wordt veroorzaakt door vertraging in de vervangingsinvesteringen van het wagenpark. Daarnaast is op dit programma de stelpost kapitaallasten teruggeboekt. Dit geeft nadelen in het meerjarenbeeld van € 171.000 in 2018, € 603.000 in 2019, € 2.603.000 in 2020 en € 1.408.000 in 2021. Ook heeft een correctie plaatsgevonden voor de kapitaallasten van de in de kaderbrief aangemelde vervangingsinvesteringen in bedrijfsmiddelen.

Tot slot

In het meerjarenbeeld 2018 - 2021 is in de laatste jaarschijf niet de volledige kapitaallasten van de lopende investeringen en investeringen uit het meerjaren investeringsplan 2017 – 2020 meegenomen. Een aantal cash-flows vindt plaats in en na 2021 waardoor de kapitaallast buiten het meerjarenbeeld valt. Dit betreft een toename van ongeveer € 500.000.

Hoofdstuk 6

6 Bijlagen

6.1 Totaaloverzicht autonoom

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	2018	2019	2020	2021
5	05.02	Beheer- en onderhoudskosten diverse projecten door areaaluitbreiding	L	246	246	246	246
	05.04	Areaalmutatie inzamelen huishoudelijk afval adhv prognose woningvoorraad	L	63	111	109	109
	05.05	Aanslag watersysteemheffing	L	160	160	160	160
	05.09	Raming Afvalstoffenheffing	B	-351	-526	-597	-597
		Raming Rioolheffing	B	-33	-109	-140	-140
Totaal 5				85	-118	-222	-222
10	10.02	Kosten controle bijstand	B	-32	-32	-32	-32
			L	85	85	85	85
Totaal 10				54	54	54	54
11	11.01	Onderuitputting kapitaallasten	L	-350	-350	-350	-350
	11.06	Kosten parkeervergunningen wagenpark Beheer	L	16	16	16	16
	11.07	Ontwikkeling kapitaallasten 2018 - 2021	L	-4.209	-1.239	-963	-642
	11.09	Ontwikkeling rente	B	18	18	18	18
			L	-2.143	-2.217	-1.440	-731
	11.10	Raming Lokale heffingen, OZB niet-woningen eigenaar	B	-523	-641	-839	-839
		Raming Lokale heffingen, OZB niet-woningen gebruiker	B	-68	-182	-373	-373
		Raming OZB woningen	B	-28	-294	-310	-411
	11.11	Raming algemene uitkering Gemeentefonds, Hoeveelheidsverschil	B	-229	-647	-1.282	-1.934
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, opschalingskorting	B	0	0	0	721
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, reele groei	B	-2.445	-2.402	-1.520	-1.520
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, WOZ waarde	B	182	395	514	570
Totaal 11				-9.778	-7.543	-6.529	-5.474
Eindtotaal				-9.639	-7.607	-6.698	-5.642

6.2 Totaaloverzicht mee- en tegenvallers

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	2018	2019	2020	2021
2	02.01	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio	L	-35	94	94	94
Totaal 2				-35	94	94	94
3	03.02	Versterking accountmanagement	L	82	0	0	0
	03.04	Dekking risicovoorziening deelneming Proof of conceptfonds Uniq en uitbreiding Participatiefonds van InnovationQuarter	L	240	0	0	0
Totaal 3				322	0	0	0
4	04.03	Extra capaciteit verkeersregelinstallaties	B	-40	-40	-40	-40
			L	107	107	107	107
Totaal 4				67	67	67	67
5	05.01	Programmamanagement Programma Duurzaamheid	L	75	0	0	0
	05.07	Opbrengsten buitenreclame	B	79	0	0	0
	05.08	Krediet Oostvlietpolder fase 2	L	4	4	4	4
Totaal 5				158	4	4	4
6	06.01	Uitbreiding juridische planologische inzet	L	425	0	0	0
	06.02	Programma Omgevingswet	L	900	500	0	-200
	06.03	Regionaal investeringsstrategie Campus Leiden	L	150	0	0	0
	06.04	Aanvullend krediet van € 650.000 voor kwaliteitsverbetering openbare ruimte Noorderkwartier Oost	L	0	23	23	22
Totaal 6				1.475	523	23	-178
7	07.01	Onderwijsinnovatie	L	-50	-50	-50	-50
	07.03	Subsidie ExposeYour	L	150	0	0	0
	07.04	Aanvullende kredieten onderwijshuisvesting	L	0	9	9	374
	07.05	Eenmalige voorzieningen Onderwijshuisvesting	L	-225	-225	0	0
	07.06	Tekort op budget voor JGT	L	190	0	0	0
	07.07	Extra budget Jeugdhulp	L	1.531	1.320	1.109	0
	07.08	Veilig Thuis	L	70	138	138	138
Totaal 7				1.666	1.192	1.206	462
8	08.05	Krediet De Lakenhal (verschuiving)	L	0	13	13	12
	08.07	Topsportbeleid	L	80	0	0	0
	08.09	Indexering krediet Combibad de Vliet	L	0	0	65	64
	08.10	Topsportal, risicoreservering prijsstijging bouwkosten	L	0	0	40	40
		Topsportal, kosten bouwrijpmaken, kapitaliseren 4.9 miljoen, afschrijving 30 jaar	L	0	0	0	220
		Realisatie Topsportal	L	0	96	227	223
	08.11	Correctie subsidie PS theater 2021, was meerjarig incidenteel	L	0	0	0	-75
	08.12	Correctie subsidie Nacht van Kennis en Kunst, was meerjarig incidenteel	L	0	0	0	-20
Totaal 8				80	109	345	465
9	09.01	Bed, Bad en Broodvoorziening	B	-181	0	0	0
			L	175	0	0	0
	09.02	Doorontwikkeling Sociale wijkteams	L	857	857	0	0
	09.03	Kwaliteitsslag aanpak acuut en structureel ernstig geweld (vrouwenopvang)	L	0	210	210	210

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	2018	2019	2020	2021
	09.05	Statushouders en bijzondere doelgroepen	B	-150	0	0	0
			L	150	0	0	0
Totaal 9				851	1.067	210	210
10	10.01	Effect subsidiekorting WSW oud en krimp aantal WSW'ers.	B	424	500	500	0
	10.04	Minimabeleid & bijzondere bijstand	L	800	0	0	0
Totaal 10				1.224	500	500	0
11	11.02	Saldo indexering salarissen 2018	L	650	650	650	650
	11.03	Ambtelijke huisvesting voorbereidingskrediet deelproject nieuwe huisvesting	L	0	0	-50	0
	11.04	Aanvullend budget ambtelijke huisvesting deelprojecten Stadhuis	L	200	539	-559	90
	11.08	Facilitaire lasten ambtelijke huisvesting	L	0	0	214	214
	11.12	Schrappen taakstelling lagere apparaatskosten door bestuurlijke opschaling	L	500	500	500	0
	11.13	Extra kapitaallasten jaarschijf 2022	L	0	0	0	0
	11.14	Schrappen taakstelling RvNB, bedrijfsafval	L	795	795	795	795
	11.15	Afwikkeling stelpost renteherziening 2017	B	0	-74	-74	-74
			L	-775	-57	-434	-111
Totaal 11				1.370	2.353	1.041	1.563
12	12.02	Verhogen bijdrage aan Servicepunt71	L	78	78	78	78
	12.06	Opschoning papieren archief	L	275	365	300	10
	12.07	Extra formatie team Kwaliteit voor implementatie wetgeving in systemen, opgave applicatierationalisatie, digitalisering werkplek en digitaal vergaderen	L	383	0	0	0
Totaal 12				736	443	378	88
Eindtotaal				7.915	6.353	3.868	2.776

6.3 Totaaloverzicht nieuw beleid

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	2018	2019	2020	2021
2	02.02	Integrale aanpak ondermijnende criminaliteit	L	65	65	65	0
Totaal 2				65	65	65	0
3	03.01	Programma Kennisstad	L	200	0	0	0
	03.03	Verlenging Convenant Economie071	L	0	373	368	0
	03.05	Continuering inspanningen Programma Binnenstad	L	0	421	421	421
Totaal 3				200	794	789	421
4	04.01	Opstellen Ov-visie	L	50	0	0	0
	04.02	Bijdrage aan regionale beheerorganisatie verkeersprognosemodel (RVMK)	L	45	45	45	45
	04.04	Beleidsmedewerker fietsparkeren	L	27	0	0	0
Totaal 4				122	45	45	45
5	05.03	Wijkgericht werken	L	0	300	300	300
	05.06	Verhogen budget IP-parken ten behoeve van Uitwerkingsplan Groene Hoofdstructuur	L	0	8	15	22
Totaal 5				0	308	315	322
7	07.02	Krediet Nota spelen en bewegen	L	42	41	41	41
Totaal 7				42	41	41	41
8	08.01	Intensiveren beleid Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte	L	250	0	0	0
	08.02	Media Stimuleringsfonds	L	250	0	0	0
	08.03	Subsidie Theater Ins Blau	L	35	35	0	0
	08.04	Verhoging structurele ondersteuning van De Veenfabriek i.r.t. Scheltema	L	45	45	45	0
	08.06	Contourenplan buitensportaccommodaties	L	125	0	0	0
	08.08	Realisatie nieuwe IJshal, verhoging exploitatiebijdrage, ivm huisvestingslasten	L	0	0	100	100
		Continuëren exploitatie IJshal Vondellaan tot realisatie nieuwe IJshal in 2020	L	0	100	0	0
		Taakstellende bijdrage regiogemeenten in stichtingskosten nieuwe IJshal	B	0	0	-176	-176
Totaal 8				705	180	-31	-76
9	09.03	Kwaliteitsslag aanpak acuut en structureel ernstig geweld (vrouwenopvang)	L	272	0	0	0
	09.04	Multifunctionele accommodaties ten behoeve van maatschappelijke ondersteuning	L	850	0	0	0
	09.06	Structurele inbedding wijkregie	L	274	551	551	277
Totaal 9				1.396	551	551	277
12	12.01	Versterken Regionale I-Samenwerking (VRIS)	L	233	220	220	220
Totaal 12				233	220	220	220
Eindtotaal				2.763	2.204	1.996	1.250

6.4 Totaaloverzicht bijsturing / inzet reserves

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	2018	2019	2020	2021
9	09.02	Doorontwikkeling Sociale wijkteams	B	-160	-160	0	0
	09.03	Kwaliteitsslag aanpak acuut en structureel ernstig geweld (vrouwenopvang)	B	-272	0	0	0
	09.04	Multifunctionele accommodaties ten behoeve van maatschappelijke ondersteuning	B	-850	0	0	0
	09.06	Structurele inbedding wijkregie	B	-274	-274	-274	0
Totaal 9				-1.556	-434	-274	0
10	10.01	Effect subsidiekorting WSW oud en krimp aantal WSW'ers.	B	-424	-500	-500	0
Totaal 10				-424	-500	-500	0
12	12.07	Extra formatie team Kwaliteit voor implementatie wetgeving in systemen, opgave applicatierationalisatie, digitalisering werkplek en digitaal vergaderen	B	-383	0	0	0
Totaal 12				-383	0	0	0
Eindtotaal				-2.363	-934	-774	0

6.5 Totaaloverzicht budgettair neutraal

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	2018	2019	2020	2021
6	06.05	Correctie wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020 jaarschijf 2021	B	0	0	0	120
			L	0	0	0	-120
Totaal 6				0	0	0	0
10	10.03	formatie Werk & Inkomen en de Stadsbank	B	0	0	0	0
			L	0	0	0	0
Totaal 10				0	0	0	0
11	11.05	Dekking aanvullend krediet wagenpark 8jr	L	0	0	0	0
Totaal 11				0	0	0	0
12	12.03	Vervanging applicatie Basisregistraties Adressen en Gebouwen	L	0	0	0	0
	12.04	Vervanging Topdesk en Planon	L	0	0	0	0
	12.05	Vervanging Zaaksysteem	L	0	0	0	0
Totaal 12				0	0	0	0
Eindtotaal				0	0	0	0

6.6 Totaaloverzicht per programma

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	Soort	2018	2019	2020	2021
2	02.01	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio	L	Mee/Tegenvaller	-35	94	94	94
	02.02	Integrale aanpak ondermijnende criminaliteit	L	Nieuw Beleid	65	65	65	0
Totaal 2					30	159	159	94
3	03.01	Programma Kennisstad	L	Nieuw Beleid	200	0	0	0
	03.02	Versterking accountmanagement	L	Mee/Tegenvaller	82	0	0	0
	03.03	Verlenging Convenant Economie071	L	Nieuw Beleid	0	373	368	0
	03.04	Dekking risicovoorziening deelneming Proof of conceptfonds Uniq en uitbreiding Participatiefonds van InnovationQuarter	L	Mee/Tegenvaller	240	0	0	0
	03.05	Continuering inspanningen Programma Binnenstad	L	Nieuw Beleid	0	421	421	421
Totaal 3					522	794	789	421
4	04.01	Opstellen Ov-visie	L	Nieuw Beleid	50	0	0	0
	04.02	Bijdrage aan regionale beheerorganisatie verkeersprognosemodel (RVMK)	L	Nieuw Beleid	45	45	45	45
	04.03	Extra capaciteit verkeersregelinstanties	B	Mee/Tegenvaller	-40	-40	-40	-40
			L	Mee/Tegenvaller	107	107	107	107
	04.04	Beleidsmedewerker fietsparkeren	L	Nieuw Beleid	27	0	0	0
Totaal 4					189	112	112	112
5	05.01	Programmamanagement Programma Duurzaamheid	L	Mee/Tegenvaller	75	0	0	0
	05.02	Beheer- en onderhoudskosten diverse projecten door areaaluitbreiding	L	Autonoom	246	246	246	246
	05.03	Wijkgericht werken	L	Nieuw Beleid	0	300	300	300
	05.04	Areaalmutatie inzamelen huishoudelijk afval adhv prognose woningvoorraad	L	Autonoom	63	111	109	109
	05.05	Aanslag watersysteemheffing	L	Autonoom	160	160	160	160
	05.06	Verhogen budget IP-parken ten behoeve van Uitwerkingsplan Groene Hoofdstructuur	L	Nieuw Beleid	0	8	15	22
	05.07	Opbrengsten buitenreclame	B	Mee/Tegenvaller	79	0	0	0
	05.08	Krediet Oostvlietpolder fase 2	L	Mee/Tegenvaller	4	4	4	4
	05.09	Raming Afvalstoffenheffing	B	Autonoom	-351	-526	-597	-597
		Raming Rioolheffing	B	Autonoom	-33	-109	-140	-140
Totaal 5					244	194	97	105
6	06.01	Uitbreiding juridische planologische inzet	L	Mee/Tegenvaller	425	0	0	0
	06.02	Programma Omgevingswet	L	Mee/Tegenvaller	900	500	0	-200
	06.03	Regionaal investeringsstrategie Campus Leiden	L	Mee/Tegenvaller	150	0	0	0
	06.04	Aanvullend krediet van € 650.000 voor kwaliteitsverbetering openbare ruimte Noorderkwartier Oost	L	Mee/Tegenvaller	0	23	23	22
	06.05	Correctie wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020 jaarschijf 2021	B	Budgettair neutraal	0	0	0	120
			L	Budgettair neutraal	0	0	0	-120
Totaal 6					1.475	523	23	-178
7	07.01	Onderwijsinnovatie	L	Mee/Tegenvaller	-50	-50	-50	-50
	07.02	Krediet Nota spelen en bewegen	L	Nieuw Beleid	42	41	41	41
	07.03	Subsidie ExposeYour	L	Mee/Tegenvaller	150	0	0	0

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	Soort	2018	2019	2020	2021
	07.04	Aanvullende kredieten onderwijshuisvesting	L	Mee/Tegenvaller	0	9	9	374
	07.05	Eenmalige voorzieningen Onderwijshuisvesting	L	Mee/Tegenvaller	-225	-225	0	0
	07.06	Tekort op budget voor JGT	L	Mee/Tegenvaller	190	0	0	0
	07.07	Extra budget Jeugdhulp	L	Mee/Tegenvaller	1.531	1.320	1.109	0
	07.08	Veilig Thuis	L	Mee/Tegenvaller	70	138	138	138
Totaal 7					1.708	1.233	1.247	503
8	08.01	Intensiveren beleid Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte	L	Nieuw Beleid	250	0	0	0
	08.02	Media Stimuleringsfonds	L	Nieuw Beleid	250	0	0	0
	08.03	Subsidie Theater Ins Blau	L	Nieuw Beleid	35	35	0	0
	08.04	Verhoging structurele ondersteuning van De Veenfabriek i.r.t. Scheltema	L	Nieuw Beleid	45	45	45	0
	08.05	Krediet De Lakenhal (verschuiving)	L	Mee/Tegenvaller	0	13	13	12
	08.06	Contourenplan buitensportaccommodaties	L	Nieuw Beleid	125	0	0	0
	08.07	Topsportbeleid	L	Mee/Tegenvaller	80	0	0	0
	08.08	Realisatie nieuwe IJshal, verhoging exploitatiebijdrage, ivm huisvestingslasten	L	Nieuw Beleid	0	0	100	100
		Continueren exploitatie IJshal Vondellaan tot realisatie nieuwe IJshal in 2020	L	Nieuw Beleid	0	100	0	0
		Taakstellende bijdrage regiogemeenten in stichtingskosten nieuwe IJshal	B	Nieuw Beleid	0	0	-176	-176
	08.09	Indexering krediet Combibad de Vliet	L	Mee/Tegenvaller	0	0	65	64
	08.10	Topsportal, risicoreservering prijsstijging bouwkosten	L	Mee/Tegenvaller	0	0	40	40
		Topsportal, kosten bouwrijpmaken, kapitaliseren 4.9 miljoen, afschrijving 30 jaar	L	Mee/Tegenvaller	0	0	0	220
		Realisatie Topsportal	L	Mee/Tegenvaller	0	96	227	223
	08.11	Correctie subsidie PS theater 2021, was meerjarig incidenteel	L	Mee/Tegenvaller	0	0	0	-75
	08.12	Correctie subsidie Nacht van Kennis en Kunst, was meerjarig incidenteel	L	Mee/Tegenvaller	0	0	0	-20
Totaal 8					785	289	314	389
9	09.01	Bed, Bad en Broodvoorziening	B	Mee/Tegenvaller	-181	0	0	0
			L	Mee/Tegenvaller	175	0	0	0
	09.02	Doorontwikkeling Sociale wijkteams	B	Inzet reserves	-160	-160	0	0
			L	Mee/Tegenvaller	857	857	0	0
	09.03	Kwaliteitslag aanpak acuut en structureel ernstig geweld (vrouwenopvang)	B	Inzet reserves	-272	0	0	0
			L	Mee/Tegenvaller	0	210	210	210
				Nieuw Beleid	272	0	0	0
	09.04	Multifunctionele accommodaties ten behoeve van maatschappelijke ondersteuning	B	Inzet reserves	-850	0	0	0
			L	Nieuw Beleid	850	0	0	0
	09.05	Statushouders en bijzondere doelgroepen	B	Mee/Tegenvaller	-150	0	0	0
			L	Mee/Tegenvaller	150	0	0	0
	09.06	Structurele inbedding wijkregie	B	Inzet reserves	-274	-274	-274	0
			L	Nieuw Beleid	274	551	551	277
Totaal 9					691	1.185	487	487

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	Soort	2018	2019	2020	2021
10	10.01	Effect subsidiekorting WSW oud en krimp aantal WSW'ers.	B	Mee/Tegenvaller	424	500	500	0
				Inzet reserves	-424	-500	-500	0
	10.02	Kosten controle bijstand	B	Autonoom	-32	-32	-32	-32
			L	Autonoom	85	85	85	85
	10.03	formatie Werk & Inkomen en de Stadsbank	B	Budgettair neutraal	0	0	0	0
			L	Budgettair neutraal	0	0	0	0
	10.04	Minimabeleid & bijzondere bijstand	L	Mee/Tegenvaller	800	0	0	0
Totaal 10					854	54	54	54
11	11.01	Onderuitputting kapitaallasten	L	Autonoom	-350	-350	-350	-350
	11.02	Saldo indexering salarissen 2018	L	Mee/Tegenvaller	650	650	650	650
	11.03	Ambtelijke huisvesting voorbereidingskrediet deelproject nieuwe huisvesting	L	Mee/Tegenvaller	0	0	-50	0
	11.04	Aanvullend budget ambtelijke huisvesting deelprojecten Stadhuis	L	Mee/Tegenvaller	200	539	-559	90
	11.05	Dekking aanvullend krediet wagenpark 8jr	L	Budgettair neutraal	0	0	0	0
	11.06	Kosten parkeervergunningen wagenpark Beheer	L	Autonoom	16	16	16	16
	11.07	Ontwikkeling kapitaallasten 2018 - 2021	L	Autonoom	-4.209	-1.239	-963	-642
	11.08	Facilitaire lasten ambtelijke huisvesting	L	Mee/Tegenvaller	0	0	214	214
	11.09	Ontwikkeling rente	B	Autonoom	18	18	18	18
			L	Autonoom	-2.143	-2.217	-1.440	-731
	11.10	Raming Lokale heffingen, OZB niet-woningen eigenaar	B	Autonoom	-523	-641	-839	-839
		Raming Lokale heffingen, OZB niet-woningen gebruiker	B	Autonoom	-68	-182	-373	-373
		Raming OZB woningen	B	Autonoom	-28	-294	-310	-411
	11.11	Raming algemene uitkering Gemeentefonds, Hoeveelheidsverschil	B	Autonoom	-229	-647	-1.282	-1.934
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, opshalingskorting	B	Autonoom	0	0	0	721
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, reele groei	B	Autonoom	-2.445	-2.402	-1.520	-1.520
		Raming algemene uitkering Gemeentefonds, WOZ waarde	B	Autonoom	182	395	514	570
	11.12	Schrappen taakstelling lagere apparaatskosten door bestuurlijke opschaling	L	Mee/Tegenvaller	500	500	500	0
	11.13	Extra kapitaallasten jaarschijf 2022	L	Mee/Tegenvaller	0	0	0	0
	11.14	Schrappen taakstelling RvNB, bedrijfsafval	L	Mee/Tegenvaller	795	795	795	795
	11.15	Afwikkeling stelpost renteherziening 2017	B	Mee/Tegenvaller	0	-74	-74	-74
			L	Mee/Tegenvaller	-775	-57	-434	-111
Totaal 11					-8.407	-5.190	-5.488	-3.911
12	12.01	Versterken Regionale I-Samenwerking (VRIS)	L	Nieuw Beleid	233	220	220	220
	12.02	Verhogen bijdrage aan Servicepunt71	L	Mee/Tegenvaller	78	78	78	78
	12.03	Vervanging applicatie Basisregistraties Adressen en Gebouwen	L	Budgettair neutraal	0	0	0	0
	12.04	Vervanging Topdesk en Planon	L	Budgettair neutraal	0	0	0	0

Prog.	Nr.	Onderwerp	L/B	Soort	2018	2019	2020	2021
	12.05	Vervanging Zaaksysteem	L	Budgettair neutraal	0	0	0	0
	12.06	Opschoning papieren archief	L	Mee/Tegenvaller	275	365	300	10
	12.07	Extra formatie team Kwaliteit voor implementatie wetgeving in systemen, opgave applicatierationalisatie, digitalisering werkplek en digitaal vergaderen	B	Inzet reserves	-383	0	0	0
			L	Mee/Tegenvaller	383	0	0	0
Totaal 12					586	663	598	308
Eindtotaal					-1.324	16	-1.608	-1.616

